

Õppekava kinnitatud 30.10.2009 juhataja käskkirjaga nr 4Ü
Muudatused kinnitatud 20.10.2010 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 2
Muudatused kinnitatud 30.08.2012 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 1
Muudatused kinnitatud 03.06.2013 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 6
Muudatused kinnitatud 04.12.2014 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 3
Muudatused kinnitatud 28.08.2015 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 9
Muudatused kinnitatud 26.05.2016 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 5
Muudatused kinnitatud 30.08.2016 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 6
Muudatused kinnitatud 18.08.2020 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 4
Muudatused kinnitatud 07.02.2023 pedagoogilise nõukogu protokolliga nr 2

VÄIKE-MAARJA LASTEAIJA

ÕPPEKAVA

VÄIKE-MAARJA

2009

SISUKORD

1.	LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	3
2.	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED.....	3
2.1.	Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	3
2.2.	Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted.....	5
2.3.	Õpikäsitus	5
3.	RÜHMA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	6
3.1.	Päevakava	6
3.2.	Aasta tegevuskava	6
3.3.	Nädala/kuu tegevuskava	6
3.4.	Liitühma töö korraldamise alused	7
4.	ÜLDOSKUSED	9
4.1.	Mänguoskused	9
4.2.	Tunnetus- ja õpioskused	9
4.3.	Sotsiaalsed oskused	9
4.4.	Enesekohased oskused.....	9
4.5.	Üldoskuste kujundamise põhimõtted.....	9
4.6.	Arengu hindamine	10
5.	LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED VANUSETI.....	11
6.	VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE EESMÄRGID, SISU, KORRALDUS NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI	17
6.1.	MINA JA KESKKOND	17
6.2.	KEEL JA KÕNE	33
6.3.	MATEMAATIKA	50
6.4.	KUNST.....	61
6.5.	MUUSIKA.....	73
6.6.	LIIKUMISÕPETUS	82
6.7.	UJUMINE.....	94
7.	LAPSE ARENGU HINDAMISE JA ANALÜÜSIMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS	97
7.1.	Lapse arengu hindamise ja analüüsimise põhimõtted	97
7.2.	Lapse arengu hindamise ja analüüsimise korraldus	97
7.3.	Arengu hindamise tabelid	98

7.4.	Arengumapp. Arengumapi koostamise korraldus.	99
7.5.	Arenguestlus lapsevanemaga.....	100
7.6.	Koolivalmiduse määratlemine	100
7.7.	Koolivalmiduskaart	101
8.	TÖÖ ERIVAJADUSTEGA LASTEGA	101
8.1.	Erivajadustega laps	101
8.2.	Töö korraldus erivajadustega lastega	102
8.3.	Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted.....	102
8.4.	Sobitusrühm.....	103
9.	KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA	104
9.1.	Koostöö põhimõtted	104
9.2.	Koostöö korraldus.....	104
10.	ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD.....	105
Lisa 1.1	Lapse arengu hindamise tabel. 1,5-2aastane laps.....	106
Lisa 1.2	Lapse arengu hindamise tabel. 2-3aastane laps.....	110
Lisa 2	Lapse arengu hindamise tabel. 3-4aastane laps.....	114
Lisa 3	Lapse arengu hindamise tabel. 4-5aastane laps.....	118
Lisa 4	Lapse arengu hindamise tabel. 5-6aastane laps.....	122
Lisa 5	Lapse arengu hindamise tabel. 6-7 aastane laps.....	126
Lisa 6	Arenguestluse ettevalmistusleht (õpetajale):.....	132
Lisa 7	Arenguestluse ettevalmistusleht(lapsevanemale):.....	133
Lisa 8	Küsitlusleht lapsevanemale lapse esmakordsel tulekul Väike-Maarja Lasteaeda.....	134
Lisa 9	Väike-Maarja Lasteaia traditsioonilised ühisüritused	136
Lisa 10	Lasteaia lõputunnistus	138
Lisa 11	Rühma nädala/kuu õppe- ja kasvatustegevuse kava.....	140
Lisa 12	Liikumis-, ujumis- ja muusikaõpetuse kava.....	141
Lisa 13	Individuaalne arenduskava (IAK)	142
Lisa 14	Koolivalmiduse kaart	143

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Väike-Maarja Lasteaed on munitsipaallasteaed. Lasteaia pidaja on Väike-Maarja Vallavalitsus.

Väike-Maarja Lasteaed on koolieelne lasteasutus kuni seitsmeaastastele lastele.

Väike-Maarja Lasteaed on õpetamisel ja kasvatamisel lapse individuaalset arengut toetav lasteaid, kus lapsel on hea suureks sirguda.

Lasteaia eripära:

- Pikaajalise vaimu- ja kultuuripärandiga alusharidus, koduloolisus.
- Tervisliku eluviisi tähtsustamine – ujumisõpetus; õuesõpe.
- Õppimine läbi mängu.
- Aastaringsed traditsioonilised laste ühisüritused.
- Üldõpetusel põhinevat metoodikat täiustatakse alternatiivpedagoogikas positiivset mõju avaldavate võtetega.
- Sõbralik, traditsioonehoidev, avatud kollektiiv.
- Soodne asukoht alevis.
- Sõbralikud suhted kooli ja teiste vallaasutustega.
- Kultuuriline keskkond: raamatukogu ja seltsimaja lähedus

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

2.1.1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

2.1.2. Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

2.1.3. Õppe- ja kasvatustöö üldemärke kajastavad lasteaia

VISIOON:

Parim algus isiksuse arenguks:

Väike- Maarja Lasteaed arvestab iga lapse individuaalsusega ja suudab tagada hea ettevalmistuse toimetulekuks igapäevaelus ning koolis.

Isiksuse arengu toetamine on nagu pusle kokkupanemine, kuhu lisame tükikese armastust, mõistmist, tähelepanu, väärtustamist, sallivust, avatust, vastutusoskust, valikuvabadust, teadmisi, eeskujut, töökust, kohusetundlikkust, koostööd, lapsekesksust.

MISSIOON:

- loome tingimused ja võimalused lapse kujunemiseks isiksuseks, kes on sotsiaalselt tundlik, ennastusaldav, rõõmsameelne, teadmishimuline, arvestab kaasinimestega ja hoiab loodust;
- tagame ea- ja arengukohase tegevuse lasteaias;
- toetame ja abistame lapsevanemaid.

JA ÜHISED VÄÄRTUSED:

- turvalisus;
- võrdsus, sallivus, austus – iga inimene on väärtuslik, arvestame laste individuaalsusega, hindame ja väärtustame kolleegide tööd, oleme õiglased;
- õiglustunne, ausus – oleme erapooletud, ei valeta teistele ja endale;
- osavõtlikkus, hoolivus, empaatiavõime – arvestamine kaaslastega;
- järjekindlus ja kohusetunne – ühised reeglid; korraharjumuste kujundamine rühmas; oleme sihikindlad, et saavutada püstitatud eesmärgid; jääme oma põhimõtetele kindlaks;
- leidlikkus, loovus – kui keegi käib mingi mõtte välja, haaravad paljud sellest kinni ja täiendavad mõtet, kuni sellest saab mingi tore „asi“;
- iseseisvus, enesekindlus – oleme avatud uutele uuenduslikele ideedele/tuleme toime uute olukordadega; julgeme eksida ja õpime oma vigadest; anname lastele valikuvõimalusi; usaldame lapsi; õpetame/aitame neil omaette tegutseda, igapäevaste toimingutega hakkama saada; toetame lapsi;
- huumorimeel;
- koostöötahe, lojaalsus – töötame koos ühiste eesmärkide nimel; arvestame teistega; jääme truuks kohustustele; täidame lubadusi;
- sõbralikkus;
- viisakus;
- abivalmidus – märkame abivajajat; pakume abi igale meie maja töötajale, lapsele; laps saab abi (nt õuealal) igalt õpetajalt, mitte ainult enda õpetajalt;
- kannatlikkus.

2.1.4. Lasteaia õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide püstitamise kord

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid kajastuvad lasteaia arengukavas.

Õppeaasta lõpul tehakse arengukava tegevuskavas kokkuvõtte õppeaasta eesmärkide täitmisest, tuuakse välja õnnestumised ja parenduskohad ning püstitatakse uue õppeaasta eesmärgid.

2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja lasteasutuse koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Lapse arengu toetamine Väike-Maarja Lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteaia direktor.

2.3. Õpikäsitus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nende vahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3. RÜHMA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Väike-Maarja Lasteaias algab õppeaasta 1. septembril ning kestab 31. augustini.

3.1. Päevakava

1) Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

2) Päevakava koostamisel lähtutakse sotsiaalministri 24.septembri 2010.a määrusest nr 61 „Tervisekaitseõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale“.

3) Päevakava töötatakse välja igal aastal ja kinnitatakse lasteaia direktori poolt.

3.2. Aasta tegevuskava

1) Rühmaõpetajad koostavad iga õppeaasta algul tegevuskava, milles fikseeritakse:

- rühma päevakava;
- aastaeesmärgid tööks rühmaga;
- rühma suuremad projektid, üritused;
- koostöö lapsevanematega.

2) Tegevuskavad vormistatakse, kinnitatakse lasteaia direktori poolt ja säilitatakse ELIISis.

3) Iga õppeaasta lõpul koostavad rühmaõpetajad ja muusika-, liikumis- ja ujumisõpetaja ning lasteaia logopeed aasta kokkuvõtte oma töö kohta. Kokkuvõtte vormistatakse ja säilitatakse ELIISis.

3.3. Nädala/kuu tegevuskava

1) Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel õppeaasta jooksul esitatakse nädala/kuu eesmärgid, temaatika, õppesisu ja –tegevused ning vajalikud vahendid ([vt lisa 11](#)). Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.

2) Muusika-, liikumis- ja ujumisõpetuses on kavandatava perioodi pikkuseks üks kuu ([vt lisa 12](#)).

3) Õppe- ja kasvatustegevuse temaatika annab valdkond „Mina ja keskkond“.

4) Iga teema käsitlemisel aktiveeritakse, meenutatakse ja kasutatakse laste varasemaid teadmisi ja oskusi lähtudes lõimitud üldõpetuslikust käsitlusviisist.

5) Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisse haaratakse ka lapsi. Lastele antakse võimalus arutleda õpitu üle nii rühmas, paaris kui ka individuaalselt koos õpetajaga.

6) Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetiliselt ja turvaliselt ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha

inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

7)Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

8)Teavitamiseks lapsevanemaid rühma õppe- ja kasvatustegevuste eesmärkidest ja temaatikast on need väljas rühmas stendidel.

9)Õppe- ja kasvatustegevuste tulemuslikkust hinnatakse koostöös lastega (vestlused ja arenguvaatlused), lastevanematega (arenguestlused) ning juhtkonnaga (õpetaja töö analüüs).

10)Suveperioodi (01.juuni -31.august) tegevused kordavad ja kinnistavad lõppeva õppeaasta eesmäärke. Nädala/kuukava ei vormistata. Läbiviidavad tegevused kajastuvad rühma päevikus ELIISis.

11)Lasteaia õppekava läbimist tõendab lasteaia lõputunnistus, mis antakse koolieelikule lasteaia koolisaatmispeol ([vt lisa 10](#)). Koolieelikud lõpetavad lasteaia 31.mai seisuga.

3.4. Liitrühma töö korraldamise alused

Liitrühmas on lapsed vanuses 1,5-7 eluaastat.

Õppe- ja kasvatustöö kavandamisel liitrühmas tuleb seada eri vanuserühmadesse kuuluvate laste tegevusele eakohased eesmärgid.

Õppe- ja kasvatustöö rõhuasetused liitrühmas:

- Sotsiaalse tundlikkuse kasvatamine - lapsel on iga päev võimalus suhelda erinevas vanuses lastega ning suhtlemistasandite mitmekesisus mõjub igati soodsalt laste sotsiaalsele arengule.
- Sotsiaalne staatus, mikrokliima - liitrühm on elu- ja perelähedane rühmaliik
- Kohustuste ja õiguste tasakaal, koostöövalmiduse kasvatamine - Liitrühmas on mõistetav, et esmajärjekorras vajavad abi väiksemad, nii õpivad lapsed kannatlikkust, arusaamist. Samal ajal pole ka õpetaja üksi, abistajaid leidub suurte seas alati.

Teadmisi ja kogemusi antakse ja eesmäärke täidetakse neljal erineval meetodil:

- Kogu rühm tegeleb üht liiki tegevusega.
- Kogu rühm tegeleb ühte liiki tegevusega, kuid igal vanusel on erinev ülesanne sisult ja raskusastmelt.
- Tegevus toimub üheaegselt, kuid nooremal ja vanemal alarühmal on see erinev.
- Tegevus toimub ainult ühe alarühmaga (teine alarühm mängib iseseisvalt või juhendab neid õpetaja abi)

Planeerimine ja tegevuste läbiviimine liitrühmas on paindlik:

- arvestatakse laste arengutaseme ja tempoga, individualiseerides ülesandeid;
- pakutakse lastele tegevusi nii sarnase kui erineva koosseisuga gruppides;

- tegevuste ajalisel kavandamisel arvestatakse, et nooremad lapsed saab suunata vabategevusele;
- järk-järgulise tegevuse puhul on soovitatav iseseisvaks tegevuseks kavandada tuttav või kordamist vajav materjal. Õpetamisvõtete valik sõltub ülesandest ja käsitletavatest teemast;
- liitrühmas on ujumistegevus üks kord nädalas;
- Kiltsi liitrühmas viivad muusika- ja liikumistegevuse läbi vähemalt kord nädalas rühma õpetajad, üks kord nädalas on liikumis- ja ujumistegevus Väike-Maarjas.

4. ÜLDOSKUSED

Kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu toetatakse üldoskuste kujunemist, lõimides erinevate valdkondade sisusid.

Eristatakse järgmisi üldoskusi:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

4.1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

4.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

4.3. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

4.4. Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

4.5. Üldoskuste kujundamise põhimõtted

- Laps õpib igapäevategevustes koostegemise ja suhtlemise kaudu
- Last õhutatakse kasutama kõnet
- Mida väiksem on laps, seda rohkem tegutsetakse temaga koos
- Lapsed õpivad kõige paremini siis, kui neil on hea olla (nende füüsilised tarbed on rahuldatud ning nad tunnevad end turvaliselt)
- Lapsed õpivad mängu kaudu
- Iga laps õpib oma rütmis
- Igat last väärtustatakse, toetatakse ja innustatakse sellisena, nagu ta on.
- Lapse mõtteid ning aktiivset osalemist hinnatakse ja väärtustatakse
- Lapsele pakutakse võimalusi tegutseda paaris ja rühmas

- Lapsele pakutakse täiskasvanute poolt oma käitumise ja tegutsemisega sobivaid mudeleid
- Lapsele selgitatakse ja põhjendatakse, milline käitumine on sobiv ja milline mitte.

4.6. Arengu hindamine

Hinnatakse lähtuvalt lapse arengu eeldatavatest tulemustest.

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele.](#)

5. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED VANUSETI

1,5 – 2aastane laps

Mänguoskused:

Rollimäng

- Laps õpib ümbritsevate inimeste tegevust ja käitumist matkima.
- Lapse tegevused on esialgu suunatud mängijale endale (nt laps ise joob tühjast tassist, sööb lusikaga).
- Laps matkib täiskasvanu näidatud mänguepisoodi nii, nagu ta ise soovib ja oskab.
- Lapsel on esikohal tegevused mänguasjadega, mitte mängu eesmärgid.
- Laps mängib erineva mängumaterjaliga.

Lavastusmäng

- Laps kuulab laule, luuletusi, rütmi- ja liisusalme, mängib hüpitus- ja näpumänge ja soovib neid matkida.

Ehitusmäng

- Laps tutvub mänguasjade omadustega.
- Laps jälgib, kuidas täiskasvanu ehitab.
- Laps ehitab lihtsamaid torne, lükib vardale auguga rõngaid ja topib üksteise sisse erineva suurusega asju.

Õppemäng

- Laps õpib eristama, nimetama ja kirjeldama esemeid erinevate tunnuste (suuruse, värvuse, vormi) järgi.
- Lapsel paraneb koordineerimine ja peenmotoorika ning keskkonnas orienteerumine.
- Laps õpib esemetega tegutsedes tundma nende suurust, vormi ja värvust, neid üksteise sisse panema, mosaiiki laduma ja paarispilete kokku seadma.
- Laps õpib esemeid tundma, tajudes neid mitme meelega (vaatlemine, kuulmine, kompimine).
- Laps kinnistab ja korrastab mänguoskusi kordamise teel.

Tunnetus- ja õpioskused:

- Lapsel suureneb käeline osavus ja keskendumisvõime (nt helmeste lükkimine, pusled).
- Laps hangib ümbrusest aktiivselt infot.
- Laps saab hakkama lihtsamate rühmitamisülesannetega ühe nähtava omaduse või tunnuse (värvuse, suuruse, vormi vm) järgi.
- Laps mängib teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses.
- Laps suudab keskenduda lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele.
- Laps mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.
- Laps loob tegevuse kaudu seoseid kõnega.
- Laps suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid.
- Laps tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega.

- Laps kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.
- Laps oskab jätta ühe tegevuse ootele, kuni ta millelegi muule mõtleb.
- Laps oskab nähtud tegevusi korrata, paludes vajaduse korral neid endale ette näidata.
- Laps harjub kindla päevarežiimiga.

Sotsiaalsed oskused:

- Laps õpib abivalmis olema.
- Laps oskab keelduda ja ei öelda.
- Laps tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.
- Laps teab elementaarseid viisakusreegleid.
- Laps järgib igapäevaelu rutiini ja lihtsamaid sotsiaalseid reegleid (tuginedes eeskujule).
- Laps mängib paralleelmängu, rollivahetusega mängu ja lihtsamaid süžee mängu, milles kajastuvad igapäevased olukorrad ja tegevused.

Enesekohased oskused:

- Lapse õpib lihtsamaid emotsioone väljendama.
- Laps tunneb uhkust ja rahulolu kordaminekute üle.
- Laps oskab käsipuust hoides trepist üles-alla käia.
- Laps on harjunud potil käima ja suudab peaaegu kogu päeva puhas ja kuiv püsida.
- Laps sööb ja joob iseseisvalt.
- Laps saab hakkama lihtsama pesemise ning riidessepaneku ja lahtivõtmisega.
- Laps vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.
- Laps kasutab oma nime, tunneb end ära peeglis, fotol.

2 - 3aastane laps

Mänguoskused:

Rollimäng

- Laps matkib igapäevaolukordi.
- Laps näeb ja mõistab tegevuse taga isikut, kes neid tegevusi sooritab.
- Lapse mäng põhineb isiklikul kogemusel.
- Laps mängib nii realistlike leludega kui ka asendusmänguasjadega.

Lavastusmäng

- Laps õpib erinevaid liigutusi muusikaga kooskõlastama.
- Lapsel ilmneb elementaarne rütmitunne ning ta tabab luuletuse intonatsiooni ja rütmi.

Ehitusmäng

- Laps ehitab klotsidest erinevaid esemeid ja hooneid.
- Laps õpib kasutama konstruktoreid.
- Laps ehitab liivakastis lihtsamaid onne.
- Lapsel kasvavad osavus, tahtejõud ja kujutlusvõime ja mäng muutub püsivamaks.

Õppemäng

- Laps õpib sõnalises õppemängus kasutama uusi sõnu ja väljendeid.
- Laps õpib õppemängus esemeid tundma, kasutades oma meeli (vaatlemine, kuulmine, kompimine).
- Laps õpib esemetest ja mänguasjadest ning nende omadustest ja tunnustest kõnelema.

Tunnetus- ja õpioskused:

- Laps omandab uusi mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse teel.
- Laps oskab liigitada esemeid ühe või mitme omaduse järgi.
- Laps oskab kahte eset võrrelda leides ühiseid ja erinevaid jooni.
- Laps mõistab kõnet ilma toetava vihjeta.
- Laps kasutab info hankimiseks „miks“ küsimusi.
- Laps oskab kasutada taustateadmisi ja minevikukogemusi.

Sotsiaalsed oskused:

- Laps saab aru, et inimestel on erinevad tunded.
- Laps mängib teistega kõrvuti.
- Laps osaleb täiskasvanuga ühistegevustes.
- Laps jagab mõnikord oma asju teistega.
- Laps loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos.
- Laps täidab igapäevaelu rutiini.
- Laps järgib lihtsamaid reegleid.

Enesekohased oskused:

- Laps väljendab tugevaid emotsioone, oma mina.
- Laps tahab väikeste valikute üle ise otsustada.
- Laps saab hakkama eneseteenindamisega.
- Lapsel on kujunenud tualetiharjumused.

3-4aastane laps

Mänguoskused:

- Laps oskab võtta endale lihtsama täiskasvanu rolli ja mängib rollimängu.
- Laps tutvub erinevate õppemängudega; õpib nendes mängudes täitma juhirolli.
- Laps mängib ehitusmängu.

Tunnetus- ja õpioskused:

- Laps tahab tegutseda ja ise uurida.
- Laps oskab kuulata.
- Laps omandab sõnavara, mis võimaldab ennast väljendada.
- Laps jälgib lihtsaid lookesi, mõistab lihtsamat kõnet.
- Laps oskab märgata mõningaid detaile, leida sarnasusi.

Sotsiaalsed oskused:

- Laps tunnetab ennast maailmas, saab aru, et inimestel võivad olla erinevad tunded.
- Laps osaleb täiskasvanuga ühistegevuses.
- Laps jagab mõnikord asju ka teistega.
- Laps järgib rühmas lihtsamaid reegleid.
- Laps saab täiskasvanu suunamisel aru, milline käitumine on sobiv ja milline mitte.

Enesekohased oskused:

- Laps väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove ja tahtmisi ning püüab jõuda kokkuleppele
- Laps tahab olla iseseisev, kuid ei oma realistlikku ettekujutust enda suutlikkusest
- Laps teab oma väikesi kohustusi (nt paneb mänguasjad oma kohale).
- Laps sööb, joob ja riietub iseseisvalt, tal on kujunenud tualetiharjumused.

4-5aastane laps

Mänguoskused:

- Laps mängib kaaslastega ühismänge.
- Laps kasutab erinevaid mänguliike.
- Laps õpib ise mängu organiseerima; algatab ja hoiab üleval rollimängu rühmas.

Tunnetus- ja õpioskused:

- Laps on huvitatud koos teistega tegutsemisest.
- Laps keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit.
- Laps oskab vaadelda ning märgata detaile.
- Laps õpib oma järjekorda ootama.
- Laps tahab teha iseseisvalt valikuid ja otsuseid.

Sotsiaalsed oskused:

- Laps teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab; oskab leida kompromisse, naudib rühma kuulumist ning ühistegevust.
- Laps aktsepteerib reegleid ja muutusi; järgib reeglite täitmist teiste poolt.
- Laps on teiste vastu tundlikum ja hoolivam, hakkab mõistma teiste inimeste tundeid (nt läheb kaaslast lohutama).

Enesekohased oskused:

- Laps väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.
- Laps suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.
- Laps oskab (täiskasvanu suunamisel/eeskujul) avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.
- Laps matkib täiskasvanu tegevusi ja rolle.

5-6aastane laps

Mänguoskused:

- Lapsel kujuneb konfliktide lahendamise oskus.
- Laps hakkab huvi tundma lavastusmängu eri liikide vastu.
- Laps õpib mängu ise organiseerima; seades ise eesmärgi.
- Laps seab esikohale mängu täpsuse ja reeglite täitmise.
- Laps õpib koostama lühikesi jutustusi, mängu ja mõistatusi välja mõtlema.

Tunnetus- ja õpioskused:

- Laps seab tegevustes eesmärgi ja üritab alustatud tegevused lõpetada.
- Laps suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20 minutiks.
- Laps jälgib ühistevõtmistes reegleid ja suudab neid selgitada.
- Laps kasutab teadmisi igapäevastes olukordades.
- Laps hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

Sotsiaalsed oskused:

- Laps suudab lühikesest ajast ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.
- Lapsel kujuneb oskus luua sõprussuhteid.
- Laps järgib mängudes ja tegevustes reegleid ja nende täitmist teiste poolt.
- Laps oskab reegleid teistele selgitada.
- Laps naudib teiste laste ja täiskasvanutega suhtlemist.

Enesekohased oskused:

- Laps tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone.
- Laps on iseseisvam ja kontrollib teatud olukordades oma käitumist.

6-7aastane laps (koolieelik)

Mänguoskused:

- Laps tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma.
- Laps rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.
- Laps algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.
- Laps täidab mängudes erinevaid rolle.
- Laps järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
- Laps suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
- Laps tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus
- Laps kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused:

- Laps saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
- Laps mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
- Laps tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi.
- Laps kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni.
- Laps tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi.
- Laps suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.
- Laps rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.
- Laps kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed oskused:

- Laps püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses.
- Laps tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu.
- Laps hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.
- Laps osaleb rühma reeglite kujundamisel.
- Laps oskab teistega arvestada ja teha koostööd.
- Laps loob sõprussuhteid.
- Laps saab aru oma-võõras-ühine tähendusest.
- Laps teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.
- Laps mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
- Laps järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
- Laps selgitab oma seisukohti.

Enesekohased oskused:

- Laps suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada.
- Laps kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.
- Laps oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
- Laps algatab mängu ja tegevusi.
- Laps tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest.
- Laps teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda.
- Laps saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.
- Laps kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

6. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE EESMÄRGID, SISU, KORRALDUS NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

6.1. MINA JA KESKKOND

VALDKONNA "MINA JA KESKKOND" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvusekultuuritraditsioone (mitteestlaste puhul);
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

VALDKONNA „MINA JA KESKKOND“ SISU

- 1) **sotsiaalne keskkond:** mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; **tervise edendamine** - tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) **looduskeskkond:** kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) **tehiskeskkond:** ehitised, kodutehnika, jäätmed, virtuaalkeskkond, **liikluskasvatus** - transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus,.

VALDKONNA „MINA JA KESKKOND“ KORRALDUS

1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust:

- teemasid ja vaadeldavaid objekte valides lähtutakse **koduloolisuse printsiibist**, st üldjuhul tutvutakse nende objektidega, millega on lapsel vahetu kontakt, mille toel tekib lapsel arusaam looduse terviklikkusest ja seostest looduses;

2) õhutatatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid:

- emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab **lapse omaalgatust**, huvi individuaalsust ja tegutsemistahet;
- last suunatakse **märkama loodust enda ümber ning suhtuma ümbritsevasse austavalt**;
- **olulised tegevused** on vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine;
- tähtis on **vahetu tajumine**, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine;

- teadmisi omandatakse **tegutsedes**;
- kõigi meelte kasutamiseks kasutatakse selleks parimat võimalust - **õues õppimist**;
- **luuakse sotsiaalseks suhtlemiseks soodne keskkond**, et kujundada heasoovlikkust nii täiskasvanute kui ka eakaaslaste vastu (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus nii mängus, töös kui ka igapäevatoimingutes);
- **luuakse olukordi eesti rahvatraditsioonide ja –kommete** omandamiseks (suhtlemine erinevate põlvkondadega, rahvakalendri tähtpäevade tähistamine – vt lasteaia **traditsioonilised ühistegevused**);

3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust:

- **pakutakse eduelamusi**, mille tulemusel kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevasse (erivajadustega ja eri rahvustest kaaslastest);
- **rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi** ärgitamaks last märkama/nägema ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma tegevusega kasu tuua;

4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervise seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema:

- rakendatakse käitumismudelit - uurimuslik aspekt tegevustes; üldinimlike väärtuste kujunemine ning terviseõpetus ja –kasvatus põhineb **täiskasvanu eeskujul, personali enda tervistväärtustavatel eluviisidel** sh sotsiaalselt kompetentsel käitumisel;

5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma:

- säästlikkus ja heaperemehelik käitumine saavad lastel alguse oma mänguasjade ja töövahendite (värvipliatsid, plastiliin jne) hoidmisest ning raamatutesse lugupidavast suhtumisest. Lapse kasvades **õpetame teda märkama võimalusi käituda keskkonda säästvalt** (nt vee ja elektri kokkuhoid) **ning mõistma, et temast sõltub looduse hoidmine** (nt paberi säästlik kasutamine jne); hoidma oma ja teiste asju (k.a riided).

ARENKU HINDAMINE

Hinnatakse lähtuvalt lapse arengu eeldavatest tulemustest:

- 1) ümbritseva maailma terviklikkuse mõistmist ja tunnetamist;
- 2) ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) nii eesti kultuuritraditsioonide kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioonide väärtustamist (mitteeestlaste puhul);
- 4) enda ja teiste tervise väärtustamist ning püüdu käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) keskkonda hoidva ja keskkonnahoidliku mõtteviisi väärtustamist;
- 6) nähtuste ja muutuste märkamist looduses.

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#).

VALDKONNA "MINA JA KESKKOND" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

1,5-3 AASTASED LAPSED

	TEEMA
September Oktoober November	<p>Mina - nimi, vanus.</p> <p>Kodu – maal, suures(väikses) majas.</p> <p>Perekond – kes kuuluvad perekonda, kes mida kodus teeb.</p> <p>Tüdruk ja poiss, erinevused.</p> <p>Lasteaed – hoone (katus, korsten, seinad, aknad, uks).</p> <p>Õueala (värav, aed, liivakast, mänguväljak).</p> <p>Ruumid lasteaias, nende otstarve, sisustus, ruumis olevate esemete otstarve ja kuidas neid kasutada.</p> <p>Lasteaia rühm – kaaslaste, õpetajate nimed; teretamine; osalemine jõukohastes töödes(lille kastmine, prügi panemine prügikasti, põranda pühkimine);</p> <p>Liiklus – sõidu- ja kõnnitee, kodukoha liiklustingimused, liikumine teel (helkuri), erinevad transpordivahendid.</p> <p>Sügis – sügisannid, sügisandide kasutamine, puud (eristada 1-2 puud) ning ilmavaatlus (sajab vihma, paistab päike, puhub tuul); sügisnäitus.</p> <p>Aed. Park. Mets.</p> <p>Rohi ja lilled (eristamine).</p> <p>Lindude välimus, linnu ja looma erinevus.</p> <p>Koduloomad (mõiste), loomade häälitsused.</p> <p>Maitse eristamine: magus – hapu.</p> <p>Põhivärvid.</p> <p>Mõisted: päike, kuu, taevast; öö ja päev.</p> <p>Tähtpäevad: teadmiste päev, mardipäev, isadepäev, sünnipäevad rühmas.</p>
Detsember Jaanuar Veebruar	<p>Jõulud – päkapikk (välimus, riietus, tegevused), jõulukaunistused, kuusk(okkad, lõhn), jõulutoidud (nende kuju, maitse, suurus).</p> <p>Küünal (leek, põleb, põletab).</p> <p>Jõuluvärvid.</p> <p>Rõõmu valmistamine teistele.</p> <p>Jõuluootus. Rühma jõulupidu.</p> <p>Kuuskede ühine ärasaatmine saalis.</p> <p>Talv – ilmavaatlus, lumi, lumehelbeke, lume omadused (valge, külm, kerge), jää omadused (kõva, külm).</p> <p>Talvised tegevused õues. Tervise hoidmine. Ohud talvel.</p> <p>Koduloomad ja nende pojad.</p> <p>Lindude vaatlus looduses, lindude tegevused.</p> <p>Riietus – talveriided, nende otstarve, riietusesemetega seotud tegevused(nööbin, tõmban, tirin).</p> <p>Ohtlikud esemed: nuga.</p> <p>Kodu – mõiste, kes elavad kodus, erinevad majad.</p> <p>Kodumaa – eesti rahvussümboolika (lill, lind, lipp); kodumaa sünnipäev.</p> <p>Sõber – mõiste, sõprade nimed, läbisaamine.</p> <p>Rõngakujulised esemed(sõlg), kindamustrid (täpp, ring).</p> <p>Tähtpäevad: advendiaeg, jõulud, sõbrapäev, sünnipäevad rühmas.</p>

Märts Aprill Mai	Mina – oma välimuse kirjeldamine. Tüdruk ja poiss, erinev välimus. Inimeste välimus: pikk-peenike, lühike-paks, ema ja vanaema välimuse kirjeldamine. Muinasjututegelased – loomad. Kevad – ilmavaatlus, kevade tunnused, jääpurika sulamine, oksa ajatamine, kevadised tööd aias, loodushääled. Lindude tegevused (lendamine, hüplemine), linnupesa. Kodulinnud, nende pere, lindude kehaosad. Koduloomad ja nende pojad. Taimed (rohi, lill) ja nende osad (puuoks, leht). Putukad (kodukohas levinuim). Jalgrattaga sõitmise nõuded (kiiver). Tähtpäevad: sünnipäevad rühmas, lasteaia sünnipäev, emakeelepäev, emadepäev, sõimerühma lõpupidu.
---	--

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Sotsiaalne keskkond:

- ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime;
- nimetab enda pere liikmeid: ema, isa, õde, vend;
- suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik);
- kasutab mitmesuguseid töövahendeid matkides lihtsamaid töövõtteid;
- leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid;
- tervitab meeldetuletamisel, tänab ja palub;

Tehiskeskkond:

- tunneb ära lasteaia maja ja oma kodu;
- oskab küsimise korral nimetada tuttavaid sõidukeid (auto, buss jne);
- meeldetuletamisel oskab panna prahi prügikasti;
- nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga);
- teab mõisteid *sõidutee* ja *kõnnitee*;
- teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver);

Looduskeskkond:

- eristab lindu ja looma;
- teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (koduloomad);
- oskab nimetada tuttavat putukat;
- osutab küsimise korral oma kehaosadele;
- märkab ja nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund/vihma, päike paistab);
- tunneb rõõmu looduses(õues) viibimisest.

3-4 AASTASED LAPSED

	TEEMA
September Oktoober November	<p>Mina ja minu rühmakaaslased (nimed).</p> <p>Perekond - nimed, ühine perekonnanimi, pereliikmete ülesanded.</p> <p>Täiskasvanute tööülesanded lasteaias; rühmaõpetajate ja õpetajaabi nimed.</p> <p>Lastele jõukohased tööülesanded lasteaias, töö tulemused.</p> <p>Töö vajalikkus, erinevad ametid (müüja, bussijuht).</p> <p>Lasteaia maja (maja osad), õueala, rühmaruumid.</p> <p>Sõidu ja kõnnitee(kitsas-lai), ülekäigurada (sebra); liiklusmärk „Ülekäigurada“.</p> <p>Liikumine pimedal ajal – helkuri vajalikkus.</p> <p>Transpordivahendid ja nende otstarve (buss, traktor, rong, lennuk, sõiduauto, veoauto).</p> <p>Sügisannid, nende toiduks kasutamine sh aed- ja puuviljad, nende kuju, maitse, värvuse eristamine; sügisnäitus.</p> <p>Metsas kasvavad marjad, nende kasutamine toiduks.</p> <p>Tervislik toit.</p> <p>Sügis.Täiskasvanute tööd sügisel.</p> <p>Lilled sügisel ja nende maapealsed osad, nende suurus ja värv, lillede kasvuks vajalikud tingimused, lillede hooldamine.</p> <p>Rohttaimede maapealsed osad.</p> <p>Puud lasteaia ümbruses, lehtede värvus, kuju, lehed sügisel. Mõiste: raagus puu.</p> <p>Loodusnähtused (seotult tuule ja puude, puulehtedega), ilmavaatlus.</p> <p>Õö ja päeva eristamine, mõisted kuu ja täht.</p> <p>Üldmõisted: riided, jalatsid.</p> <p>Linnu välimus, toitumine, häälitsused, linnud sügisel, rändlinnud</p> <p>Koduloomad: välimus(kehaosad), häälitsemine, liikumine, kasulikkus, inimese ülesanded nende eest hoolitsemisel (ühe kodulooma näitel)</p> <p>Metsloomad:välimus, käitumine (ühe metslooma näitel)</p> <p>Tähtpäevad: teadmiste päev, õpetajate päev, lõikuspüha, mardi- ja kadripäev, isadepäev; sünnipäevad rühmas.</p>
Detsember Jaanuar Veebruar	<p>Jõulud: jõuluvana, päkapikk – nende tööd ja toimetused, jõulukaartide, -kingituste ja jõulukuuse tähtsus, kuuseehted (värvus, kuju, ehtimine – praegu ja vanasti), jõulutoimetused kodus, pühadetoitude erinevus tavalistest toitudest; kuuse välimus (roheline, okkad, kähbid).</p> <p>Jõuluootus- advendiaeg; rühma jõulupidu.</p> <p>Aastavahetus.</p> <p>Kuuskede ühine ärasaatmine saalis.</p> <p>Talv.Loodusnähtused – lumesadu -lumevaip, raagus puud, külm ilm, jääkate veekogudel ja selle ohtlikkus.</p> <p>Lindude tegevused talvel, nende eest hoolitsemine, toidumaja.</p> <p>Linnu välimus, kasulikkus, eristamine (mõne Eestimaa linnu näitel).</p> <p>Talveriided üldmõisted (riided, jalatsid).</p> <p>Laste talvelõbud, kirjeldamine (kelgutamine).</p> <p>Ohtlikud olukorrad, nende vältimine.</p>

	<p>Transpordivahendid – kiirabiauto Haigusega kaasnevad mõisted; ohtlikud esemed- nuga, käärid Kodukoht (linnas, maal), kodumaja (kivist-puust, kõrge-madal); erinevad majad nüüd ja vanasti. Erinevad asutused kodukohas (kauplus, rahvamaja, kool). Kodumaa – pidupäev, lipp (värvid), tuntud inimesed. Mängukaaslane (mõiste). Vastlapäeva toidud, liulaskmine. Tähtpäevad: adventiaeg, jõulud, sõbrapäev, vastlapäev, vabariigi aastapäev; sünnipäevad rühmas.</p>
Märts Aprill Mai	<p>Mina – välimuse kirjeldamine. Tüdrukud ja poisid (välimus, riietus). Keha ja selle talitlus (süda). Kasulik toit. Pesemisega seotud mõisted. Reaalsus ja väljamõeldis (muinasjutu põhjal). Kevad. Loodusnähtused – ilmavaatlused kevadel. Maapind, rohi, lilled (võilill) kevadel. Põõsas-puu (võrdlemine). Kevadised tööd. Linnud kevadel (meeleolu, tegevused, linnulaul). Lindude välimus, suled. Metsloomad (välimus, liikumine, toitumine). Mets ja aas. Sipelgas, mesilane. Jalgrattaga sõitmise nõuded (õuealal, kiivri vajalikkus). Tähtpäevad: lasteaia sünnipäev, naistepäev, emakeelepäev, ülestõusmispühad, emadepäev; sünnipäevad rühmas.</p>

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Sotsiaalne keskkond:

- ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime; kas ta on poiss või tüdruk;
- teab oma vanust (üteldes või näidates sõrmedega);
- räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse);
- teab oma pereliikmete nimesid; koduseid toimetusi;
- jälgendab igapäeva elu rolle ja tegevusi;
- nimetab rühmas olevaid esemeid;
- leidab oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik);
- ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabi nimed;
- osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (laulude laulmine, peoriie kandmine, ruumide kaunistamine jm);
- nimetab toiduaineid;
- teab mõistete *hea* ja *paha* tähendust;
- meeldetuletamisel tervitab ja jätab hüvasti; tänab ja palub;
- teab hammaste hooldamise vahendeid;

- harjab hambaid täiskasvanu abiga;
- oskab haiget saanud sõpra lohutada;

Tehiskeskkond:

- tunneb lasteaia maja; teab, kus on muusikasaal, võimlemissaal, ujula;
- oskab küsimise korral nimetada liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid (sõiduauto, veoauto, traktor, buss, rong, lennuk, kiiraabiauto);
- meeldetuletamisel oskab panna prahi prügikasti; teab kus asub rühmas prügikast;
- nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid);
- teab mõisteid *sõidutee, kõnnitee ja ülekäigurada*;
- teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda);
- teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver) ning helkuri vajalikkust;

Looduskeskkond:

- oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud;
- eristab tuttavaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi;
- oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli;
- mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks;
- oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma/lindu;
- teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu;
- oskab nimetada tuttavat putukat (lepatriinu, sipelgas, mesilane);
- osutab küsimise korral oma kehaosadele;
- leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (pildidel, vestluses vm);
- eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi);
- märkab ja nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund/vihma, päike paistab)
- tunneb rõõmu looduses(õues) viibimisest.

4-5 AASTASED LAPSED

	TEEMA
September Oktoober November	<p>Kodumaja, tubade sisustus, koduloomad, vanemate elukutsed, vanavanemad. Pereliikmete kodused tööd, koristamine (sh prügi sorteerimine), töö-puhkus. Lasteaia töötajad ja ruumid (otstarve), õueala (vahendid, nende otstarve-kirjeldamine).</p> <p>Transpordivahendite kirjeldamine (auto, buss), nende otstarve; turvavarustus autos (turvatool, turvavöö).</p> <p>Ohutu liiklemine jalakäijana (ülekäigurada e sebra), liiklusmärkide tähendus lasteaia ümbruses.</p> <p>Õhusõidukid.</p> <p>Täiskasvanute tööd (lastevanemate ametid), inimeste tööd põllul; mehelikud ametid, isade tööd.</p> <p>Sügisannid – köögiviljad, nende toiduks kasutamine.</p> <p>Sügislilled, lillekimbu tegemine.</p> <p>Sügisnäitus.</p> <p>Puud – lehtede värvus, kuju, suurus.</p> <p>Puude ja põõsaste erinevused.</p> <p>Metsas kasvavad marjad ning seemned, nende kasutamine toiduks.</p> <p>Mõisted söögi- ja mürgiseen.</p> <p>Leiva teekond lauale. Tervislik toit.</p> <p>Ilmavaatlus- looduse ilu, ilmade muutumine.</p> <p>Mõisted – öökülm, tuul vihiseb.</p> <p>Linnud – välimus, toitumine, eristada 2-3 lindu.</p> <p>Loomad – kodu- ja metslooma eristamine, loomade talveuni, elupaigad.</p> <p>Koduloomade eest hoolitsemine.</p> <p>Rahvariided – mõiste, mustrid.</p> <p>Tähtpäevad: teadmiste päev, õpetajate päev, lõikuspüha, isadepäev, mardi- ja kadripäev, sünnipäevad rühmas</p>
Detsember Jaanuar Veebruar	<p>Jõulud – teadmiste kinnistamine , jõulusümboolikaga tutvumine, kirik.</p> <p>Kuuse ehtimine, koristustööd enne jõule (mõisted lohakus-laiskus).</p> <p>Jõuluootus – advendiaeg. Rühma jõulupidu.</p> <p>Kuuskede ühine ärasaatmine saalis.</p> <p>Õöpäeva osad (hommik-päev-õhtu-öö)</p> <p>Talveriided(mõiste), nende omadused (soe, pehme, karvane).</p> <p>Talviste tegevuste nimetamine ja kirjeldamine, ohud - ohutusreeglid.</p> <p>Loodusnähtused – lumesadu, tuisk; lume ja jää omadused, nende kirjeldamine, katsed.</p> <p>Mõiste - okaspuu.</p> <p>Linnud – erinev suurus, tegevused ning toidulaud talvel.</p> <p>Transpordivahendite tutvustamine (eriotstarbeliste autode välimus), hädaabi numbri 112 tähtsus, õnnetus(mõiste, oma kogemuse kirjeldamine); ohtlikud kohad ja ained – trepid, rõdud, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, elekter jms.</p> <p>Täiskasvanute tööd, erinevad ametid, vajalikud töövahendid (kirjeldamine).</p> <p>Erinevast materjalist asjad (nt puu, nahk, metall, paber, vill).</p> <p>Rühmakaaslase või sõbra välimuse kirjeldamine.</p> <p>Kodumaa, rahvuslill- ja rahvuslind, president, rahvuslipp (lipupäevad).</p>

	Tähtpäevad: advendiaeg, jõulud, sõbrapäev, vastlapäev, vabariigi aastapäev, sünnipäevad rühmas.
Märts Aprill Mai	<p>Mina – enda eest hoolitsemine, pesemisvahendid, tervist hoidvad tegevused (piisav liikumine, piisav puhkus, uni, mäng, hea tuju, sõbrad).</p> <p>Kevade tunnused, ilmavaatlused.</p> <p>Taevas (võrdlus – selge ilm ning vihmane ilm).</p> <p>Taimed kevadel – pungad, hiirekõrvad, pungade puhkemine.</p> <p>Pajuurvad.</p> <p>Kevadised rohttaimed, nende õite värvus ja kuju.</p> <p>Inimeste tegevused kevadel, mõiste: aednik (töö, töövahendid, hoolsus), koduaed, kasvuhoone; taimede kasvamiseks vajalikud tingimused (vesi, valgus, õhk).</p> <p>Linnud kevadel, pesa – pesakast, linnupesa kaitsmine.</p> <p>Linnupere – kukk, kana, tibu.</p> <p>Koduloomad – välimus, käitumine, liikumine, toitumine, nende eest hoolitsemine.</p> <p>Metsloomad – talveunest ärkamine, erinevad liikumisviisid, erinevad elupaigad (puu otsas, metsas, põllul).</p> <p>Putukad (mesilane, sipelgas) ja nende elupaigad.</p> <p>Mets ja park, aed ja põld (kirjeldamine, erinevuste leidmine).</p> <p>Tähtpäevad: lasteaia sünnipäev, naistepäev, emakeelepäev, emadepäev, ülestõusmispühad, sünnipäevad rühmas.</p>

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Sotsiaalne keskkond:

- teab enda ees- ja perekonnanime;
- teab oma pereliikmete ees- ja perekonnanimesid, ameteid, koduseid toimetusi;
- teab rühma täiskasvanute jt lasteaia töötajate (muusikaõp, ujumisõp, liikumisõp, logopeed) nimesid;
- kirjeldab oma kodu; tähtpäevade tähistamist peres;
- kirjeldab oma tegevusi ja mängu;
- oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp;
- teab üldtuntud viisakusreegleid - tervitab, tänab, palub;
- lõpetab ebasobiva käitumise meeldetuletamise peale (mõisted *õige-vale*);
- saab aru tunnetest (oskab sõpra lohutada; leppida);
- paneb (meeldetuletusel) asjad korda, kokku, riided nagisse;
- nimetab tervislikke toiduaineid;
- teab hammaste hooldamise vahendeid;
- harjab hambaid täiskasvanu abiga;

Tehiskeskkond:

- orienteerub lasteaia ruumides ja õuealal;
- kirjeldab oma kodumaja;
- kirjeldab oma kodus kasutatavaid kodumasinaid, -elektronikat;
- kirjeldab kuidas tema kodus koristatakse, kuhu prügi pannakse;

- oskab küsimise korral nimetada erinevaid liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid (sh nende ülesandeid);
- meeldetuletamisel oskab panna prahi prügikasti; teab kus asub rühmas prügikast;
- nimetab tegevusi ja kohti, mis võivad olla ohtlikud (sh koduses majapidamises, õues);
- teab kuidas sõiduteed ületada;
- teab turvavöö, turvatooli ja helkuri vajalikkust;

Looduskeskkond:

- kirjeldab oma ja rühmakaaslase/sõbra välimust;
- tunneb mõningaid kodukoha puid ja põõsaid; mets ja- koduloomi, linde;
- oskab kirjeldada tuttavate Eestimaa loomade välimust ja öelda, kus nad elavad;
- oskab kirjeldada, mida vajavad taimed ja loomad kasvamiseks (vett, valgust, õhku);
- oskab nimetada tuttavaid seeni (sh mõisted *söögi- ja mürgiseen*);
- oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju;
- mõistab, et ümbritsevasse keskkonda tuleb suhtuda hoolivalt ja säästvalt;
- mõistab ööpäeva osi *hommik-päev-õhtu-öö*; kirjeldab tegevusi ja sündmusi.

5-6 AASTASED LAPSED

	TEEMA
September Oktoober November	<p>Mina ja minu pere, koht peres (laps, tütar, poeg, õde, vend).</p> <p>Ühised röömud ja mured peres.</p> <p>Meeste ja naiste erinevus (välimus/riietus), elukutsed.</p> <p>Elu järgnevus: nt tita-poiss-meess- vana mees.</p> <p>Kodune aadress.</p> <p>Liiklus: valgusfoor, ülekäigurada (sh sõidutee ületamine jalgrattaga – jalgratas käe kõrval), helkur, liiklusmärgid lasteaia ümbruses.</p> <p>Sügis – ilmavaatlused (külm-soe, tuuline-vaikne, päikesepaisteline-pilves, udune-kuiv-sajune; tööd aias-põllul, loodus sügisel (kolletumine, kõle, närtsinud).</p> <p>sügislilled – nt aster, saialill(värvus, õite kuju).</p> <p>Sügise sünnipäevapidu; sügisnäitus.</p> <p>Puude osad - juured, tüvi, oksad, lehed.</p> <p>Puud ja nende viljad (tamm, kastan, pihlakas).</p> <p>Aedvili, puuvili - üldnimetus, iseloomulikud tunnused, kirjeldamine, toiduks kasutamine.</p> <p>Seened (kuju, värvus, kasvukoht); söödavad ja mürgised seened, seente kasutamine toiduks.</p> <p>Metsamarjad.</p> <p>Teraviljad (rukis, kaer, nisu), nende kasutamine toiduks.</p> <p>Tervislik toit.</p> <p>Mõisted: rändlinnud-paigalinnud.</p> <p>Linnud sügisel (lindude rände põhjused, linnuparve kuju).</p> <p>Loomariigi valmistumine talveks.</p> <p>Eesti rahvariided, kodukoha rahvariided.</p> <p>Tähtpäevad: teadmiste päev, õpetajate päev, lõikuspüha, isadepäev, mardipäev, kadripäev, sünnipäevad rühmas.</p>
Detsember Jaanuar Veebruar	<p>Jõulud, sümboolika.</p> <p>Inimeste tööd: enne jõule (praegu ja vanasti), teede puhastamine talvel (lumesahk).</p> <p>Jõuluootus- advendiaeg. Rühma jõulupidu.</p> <p>Kuuskede ühine ärasaatmine saalis.</p> <p>Eriotstarbelised autod – kiirabi, tuletõrje, politsei(nende ülesanded, välimuse kirjeldamine,).</p> <p>Tegevused õnnetuse korral (pöördumine täiskasvanu poole, tel nr 112.)</p> <p>Talve- ja suveriided (eristamine).</p> <p>Talvised puhkamisvõimalused, talvesport(tuntud sportlased), tervisesport – karastamine; laste talvelõbud.</p> <p>Aastaring: uus aasta – minevik- olevik – tulevik.</p> <p>Loodus – ilmavaatlused (pakane, sulailm).</p> <p>Vee ja lume omadused, jää omadused, härmatis.</p> <p>Linnud talvel – toidumaja (lindude eest hoolitsemine); rasvatihane, leevike (toitumine, värvus, käitumine).</p> <p>Kodukoht – muuseum, vaatamisväärsused.</p> <p>Eesti riigi sümboolika (lipp, vapp, pealinn).</p> <p>Laulu- ja tantsupidu, rahvapillid, rahvuslik ornamentika.</p> <p>Mõisted: rahvalooming, mõistatused, vanasõnad, muinasjutt.</p>

	Tähtpäevad: advendiaeg, jõulud, toomapäev, uus aasta, kolmekuningapäev, küünlapäev, sõbrapäev, EV aastapäev, vastlapäev, sünnipäevad rühmas.
Märts Aprill Mai	<p>Mina – kehaosade kirjeldamine, enda eest hoolitsemine (sh hammaste eest hoolitsemine – hammaste pesemine, tevislik toitumine, hambaarsti juures käimine), lemmiktoit.</p> <p>Elu erinevad etapid: beebi – laps- täiskasvanu- vanur; lapse sünn.</p> <p>Inimeste tööd maal, kodused majapidamistööd (sh koristamine, prügi sorteerimine).</p> <p>Loodus – ilmavaatlused (lume ja jää sulamine erinevates kohtades erinevalt).</p> <p>Põllumehe tööd, töövahendid, noorte taimede eest hoolitsemine.</p> <p>Linnud kevadel, rändlindude saabumine, pesad, toitumine.</p> <p>Putukate nimetamine, kirjeldamine (mõne putuka näitel).</p> <p>Metsa, pargi kirjeldamine.</p> <p>Metsloomad kevadel, mõiste: kiskjad.</p> <p>Hunt ja rebane (elupaik, käitumine, tähtsus metsas).</p> <p>Puude lehed – lehe pind(sile, läikiv jne), lehe serv (sile, sakiline).</p> <p>Ohud metsas.</p> <p>Muinasjutt – tunnused (tegelased, õnnelik lõpp).</p> <p>Tähtpäevad: lasteaia sünnipäev, naistepäev, emakeelepäev, ülestõusmispühad, emadepäev, sünnipäevad rühmas.</p>

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Sotsiaalne keskkond:

- teab enda ja oma pereliikmete ees- ja perekonnanimesid;
- teab rühma täiskasvanute jt lasteaia töötajate (muusikaõp, ujumisõp, liikumisõp, logopeed) nimesid;
- oskab nimetada tuntumaid ameteid (sh oma vanemate ameteid);
- põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust;
- kirjeldab oma kodu; tähtpäevade tähistamist peres;
- kirjeldab oma tegevusi ja mängu;
- teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid;
- teab üldtuntud viisakusreegleid
- tunneb ja järgib lauakombeid;
- nimetab tervislikke toiduaineid;
- teab mõistete *õige-vale* tähendust;
- märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada;
- teab oma, võõra ja ühise tähendust;
- räägib oma tunnetest: rõõmus, kurb, mures jm;
- oskab sõpra lohutada ja abistada;
- nimetab tervist hoidvaid tegevusi;
- nimetab kohti, esemeid, tegevusi, mis võivad olla ohtlikud;
- oskab kirjeldada, kuidas käituda õnnetuse korral (tuleb pöörduda täiskasvanu poole)

Tehiskeskkond:

- orienteerub lasteaia ruumides ja õuealal; nimetab erinevaid ruume ja teab nende otstarvet;
- kirjeldab oma kodumaja (ruumid, nende otstarve, sisustus, kodumasinad);
- kirjeldab kuidas tema kodus koristatakse, kuhu prügi pannakse;
- kirjeldab erinevaid liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid (sh nende ülesandeid);
- meeldetuletamisel oskab panna prahi prügikasti; teab kus asub rühmas prügikast;
- nimetab tegevusi ja kohti, mis võivad olla ohtlikud (sh koduses majapidamises, õues-talvel);
- teab kuidas sõiduteed ületada jalgsi ja jalgrattaga;
- teab turvavöö, turvatooli ja helkuri vajalikkust;

Looduskeskkond:

- kirjeldab oma ja rühmakaaslase/sõbra välimust;
- peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel ja nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi;
- tunneb mõningaid kodukoha puid ja põõsaid; mets ja- koduloomi, linde;
- oskab kirjeldada tuttavate loomade (Eestimaal elavad) välimust ja öelda, kus nad elavad;
- teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa;
- oskab kirjeldada, mida vajavad taimed ja loomad kasvamiseks (vett, valgust, õhku);
- oskab nimetada tuttavaid seeni (sh mõisted *söögi- ja mürgiseen*);
- oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju;
- mõistab ööpäeva osi *hommik-päev-õhtu-öö*; kirjeldab tegevusi ja sündmusi;
- oskab nimetada kõiki aastaegu ja neid iseloomustada;
- nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid;
- mõistab, et ümbritsevasse keskkonda tuleb suhtuda hoolivalt ja säästvalt.

6-7 AASTASED LAPSED

	TEEMA
September Oktoober November	<p>Mina: vanus, ees- ja perekonnanimi, sünnipäev, kodune aadress.</p> <p>Vanemate töökohad-ametid, pere mudel, pere traditsioonid, esivanemad.</p> <p>Meeste ja naiste erinevus.</p> <p>Surm looduse näitel: lilled, rohi närbuvad (sünd-elu-surm).</p> <p>Kodukoha plaan, plaanil minu kodu, lasteaed, kool.</p> <p>Mängupidu koos 1.klassiga.</p> <p>Üldmõiste: liiklusvahendid(vee-, õhu-, maismaatransport, erinevad transpordiliigid).</p> <p>Liikumine maanteel, liiklusmärgid, liiklusohutus.</p> <p>Erinevad elukutsed; vahendid, mis kergendavad inimeste tööd (arvuti, mobiil, paljundusmasin).</p> <p>Töö ja palk; raha; kokkuhoid (tarbetute ostude, raiskamise vältimine, asjade korduv kasutamine- mõiste: taaskasutus).</p> <p>Erinevad kasvukohad: maa, puu, põõsas.</p> <p>Marjad aias-metsas, aiasaaduste hoidistamine.Tervislik toit.</p> <p>Sügiseseid tööd aias, põllul.</p> <p>Sügise sünnipäevapidu. Sügisnäitus.</p> <p>Teravili (erinev välimus, kasvatamine, koristamine).</p> <p>Kodukoha puud (liigid, lehtede eristamine, viljad); puude ja põõsaste erinevus sõltuvalt aastaajast.</p> <p>Ilmavaatlused: sügis-suveilmade võrdlus, tuule suund.</p> <p>Mõisted: tuuleil, torm, tuule kasulikkus-kahjulikkus, hall.</p> <p>Linnud:kodukoha paiga- ja rändlinnud.</p> <p>Loomariigi ettevalmistus talveks, erinevad talveune paigad.</p> <p>Metsloomade vanaaegsed nimetuse.</p> <p>Talutööd, talumajad, vanaaegsed tööriistad.</p> <p>Tähtpäevad: Teadmiste päev, mihklipäev, õpetajate päev, lõikuspüha, hingedepäev, mardipäev, kadripäev, isadepäev, sünnipäevad rühmas.</p>
Detsember Jaanuar Veebruar	<p>Jõulud: jõuluootus, jõulukaunistused, jõulukaardid, vanasõnad, ennustused-mõistatused, rahvatraditsioonid, rahvamängud, jõulusokk.</p> <p>Rühma jõulupidu.</p> <p>Kuuskede ühine ärasaatmine saalis.</p> <p>Kodu, kodukoht, omavalitsus (sümbolid), kodukoha tähtsamad vaatamisväärsused, asutused.</p> <p>Inimeste tegevused talvel (teede eest hoolitsemine), talvesport, Spordivahendid. Tervisesport.</p> <p>Riietus vastavalt tegevustele, ilmale.</p> <p>Eriotstarbelised autod, hädaabi nr 112 valimine, esmaabi.</p> <p>Ilmavaatlused: looduse ilu, sügis-talveilmade võrdlus,</p> <p>Lumekatte tähtsus taimedele,</p> <p>Linnud talvel: 2-3 linnu võrdlemine välimuse järgi, lindude toidulaud.</p> <p>Loomad talvel, jäljed lumel.</p> <p>Eesti Vabariigi sümbolid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi), president, riigipiir – naaberriigid, rahvuseepos, kuulsad inimesed.</p> <p>Rahvalooming: käsitöö, rahvariided, rahvalaul.</p> <p>Tähtpäevad: advendiaeg, jõulud, toomapäev, uus aasta, kolmekuningapäev,</p>

	küünlapäev, sõbrapäev, EV aastapäev, vastlapäev, sünnipäevad rühmas.
Märts Aprill Mai	<p>Mina ja minu keha (süda, mida teha oma südame heaks); kopsud.</p> <p>Tervislikud eluviisid. Tervistkahjustavad tegevused või käitumine (suitsetamine sh passiivne, alkohol, vägivald).</p> <p>Liikumine maanteel, liiklusmärgid, liiklusohutus.</p> <p>Ilmavaatlused: kevade tunnused, talve-kevadilma võrdlus.</p> <p>Mõiste: suurvesi.</p> <p>Inimeste tööd kevadel, kodu ümbruse korrastamine; töövahendid, prügi sorteerimine (mõiste: kompostimine).</p> <p>Taimede erinevad kasvukohad (põld, peenar; metsas-aasal); seeme-taim.</p> <p>Puud-põõsad kevadel, õitsemine, hooldamine.</p> <p>Linnud kevadel - kevadekuulutajad (nt kuldnokk), tegevused kevadel, kasulikkus.</p> <p>Lindude liigitamine (kodulinnud, veelinnud, paigalinnud, rändlinnud).</p> <p>Loomad kevadel – kaitsevärvi suveks, loomade paljunemine.</p> <p>Putukate kasulikkus (nt mesilane, sipelgas).</p> <p>Vihmauss, mutt (elupaik, kasulikkus, välimus, liikumine).</p> <p>Toitumisahel: muld-vihmauss-mutt.</p> <p>Õo ja päev. Nädalapäevad. Tööpäev-puhkepäev.</p> <p>Muinasjutt (tunnused, liigid, päritolu, õpetlik sisu), tänapäeva teater.</p> <p>Tähtpäevad: lasteaia sünnipäev, naistepäev, emakeelepäev, ülestõusmispühad, volbripäev, emadepäev, sünnipäevad rühmas, lasteaia lõpetamine.</p>

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Sotsiaalne keskkond:

- oskab end tutvustada;
- oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid;
- teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust;
- selgitab raha otstarvet;
- jutustab oma kogemustest, tegevustest ja soovidest;
- nimetab Eesti riiklikke sümboleid;
- teab Eesti Vabariigi presidendi nime;
- teab ja nimetab Eesti lähinaabreid;
- teab ja kirjeldab eesti rahva traditsioone, tähtpäevi, nende tähistamist (kodus, lasteaias);
- oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta;
- teab oma aadressi;
- teab kooli kui õppimise kohta (kooli ja lasteaia erinevused);
- suhtub õppimisse positiivselt;
- teab kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- järgib mängus reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- saab aru kui on toiminud valesti;
- oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid;
- järgib isikliku hügieeni nõudeid;
- kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist;

- teab ja kirjeldab, milline käitumine kahjustab tervist;
- teab poisis ja tüdruku erinevusi;
- selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena;
- on teadlik ümbritsevatest hädaohtudest;
- teab, millised on turvalise käitumise reeglid;
- nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada;
- teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades;

Tehiskeskkond:

- oskab kirjeldada vanaaja kodu aja selle sisustust;
- kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte;
- oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid;
- teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi);
- mõistab asjade säästliku kasutamise vajadust;
- oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda;
- teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Looduskeskkond:

- kirjeldab kodukoha loodust ning tuttavaid taimi, seeni, loomi ja putukaid; kirjeldada nende välimust ja elupaiku;
- teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel;
- teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, toitu ja õhku;
- oskab nimetada aastaaegu, nende järgnevust;
- teab aastaegade iseloomulikke tunnuseid: muutused looduses, inimestele ja loomadele iseloomulikud tegevused olenevalt aastaajast;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses (täiskasvanu juhendamisel);
- suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud;
- eristab tuttavaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi;
- oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli;
- mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks;
- oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma/lindu;
- oskab nimetada tuttavat putukat (lepatriinu, sipelgas, mesilane);
- osutab küsimise korral oma kehaosadele;
- leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm);
- eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi);
- märkab ja nimetab erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund/vihma, päike paistab);
- tunneb rõõmu looduses(õues) viibimisest.

6.2. KEEL JA KÕNE

VALDKONNA "KEEL JA KÕNE" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu;
- 4) on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

VALDKONNA „KEEL JA KÕNE“ SISU

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

VALDKONNA „KEEL JA KÕNE“ KORRALDUS

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausealle) kasutama
 - suhtlemisel,
 - teadmiste omandamisel,
 - oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes:
 - mängimine,
 - käelised tegevused,
 - liikumis- ja muusikategevused,
 - igapäevatoimingud;
- 3) lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda;
- 4) laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 5) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama;
- 6) ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 7) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 8) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.
- 9) suvekuudel (juuni, juuli, august) jätkub kõikide oskuste kinnistamine, sõnavara täiendamine.

ARENKU HINDAMINE

Hinnatakse lähtuvalt lapse arengu eeldatavatest tulemustest:

- 1) igapäevases suhtlemises toimetulekut;
- 2) kõne õiget hääldust, sobivate grammatiliste vormide ja mitmekesise lauseehituse kasutamist;

- 3) huvi tundmist lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu;
- 4) esmaste lugemise ja kirjutamise oskuste omandamist.

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#).

**VALDKONNA "KEEL JA KÕNE" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA
LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI
1,5-3 AASTASED LAPSED**

	september, oktoober, november
Hääldamine	Täiskasvanu poolt öeldud sõnu järgi ütlemine. Täiskasvanu järel üksikute häälikute, sõnade ja lausete hääldamine. Erineva hääletugevusega rääkimine.
Sõnavara	Laste kõnelise arengutasemega tutvumine. Lasteaia rühmas, õues ja mänguväljakul olevate esemetega tutvumine. Objektide nimetamine seoses erinevate tegevustega (jänku hüppab, sööb, istub); ühe ja sama tegevuse seostamine erinevate objektidega (jänku hüppab, konn hüppab jne) Päev ja öö – tegevustest kõnelemine, matkimine mängus.
Grammatika	Õpetaja grammatiliselt õige kõne kuulamine. Nimisõnade ainsus ja mitmus (nukk-nukud; laps-lapsed jne) Nimisõna ja tegusõna ühildumine (nukk sööb jne)
Suhtlemine	Laste suunamine žestide ja miimika abil suhtlemiselt kõnele. Täiskasvanu sõnaliste korralduste kuulamine ja mõistmine; Laste ergutamine kogu päeva jooksul kõneliselt suhtlema, kuulama ja aru saada täiskasvanu sõnalistest korraldustest.
Lastekirjandus Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Laste ergutamine kuulama esitatavat pala ja soovi saada aru selle sisust - suunavate küsimuste abil, raamatulehe keeramine. Palas kujutatava tegevuse arengu jälgimine. Erinevad intonatsioonid kirjanduspalade ja luuletuste lugemisel.

	detsember, jaanuar, veebruar
Hääldamine	Selge diktsiooni arendamine. Huikamine valjult ja vaikselt. Loomade häälitsused. Täishäälikute hääldamine. Erinevad intonatsioonid.
Sõnavara	Omadussõnad (suurus). Asesõnad (mina, sina, meie jne). Omadussõnad (värvus). Määrsõnad (eile, täna, homme, peal, sees, all jne).
Grammatika	Minevik ja olevik (Mis me eile tegime? Mis me täna teeme?) Nimisõna ja tegusõna ühildumine mitmuses (loomad jooksevad jne) Küsimuse esitamine.
Suhtlemine	Kõne ühendamine praktilise tegevusega. Oma soovide ja vajaduste täiskasvanule arusaadavalt ja selgelt väljendamine. 3 – 5 sõnaliste lausete kasutamine mänguasjast või pildil kujutatavast rääkides. Küsimustele vastamine vahetult tajutava ja varem nähtu kohta. Lapsed ise esitavad küsimusi kaaslastele ja õpetajale.
Lastekirjandus Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Luuletuse ja salmikete lugemisel õpetaja intonatsiooni jäljendamine ja mänguliste liigutuste kaasategemine. Eri laadi lugude kuulamine. Raamatu illustratsioonide vaatamine. Kuulmise järgi, osutades pildile või objektile, tuttavate häälikuliselt sarnaste sõnade üksteisest eristamine (nt tass-kass; pall-sall)

	märts, aprill, mai
Hääldamine	Riim ja rütm – hällilaulud, liisusalmid jne. Hääle kõrguse muutmine (nt noor karu ja vana karu) Puhumismängud, mis soodustavad kiiret sisse hingamise ja pika väljahingamise tekkimist. Täis- ja kaashäälikute hääldamine. Liisusalvide ütlemine erineva valjuse ja kiirusega.
Sõnavara	Omadussõnad (kerge-raske, pehme-kõva, karvane-sile) Mõningate üldnimetuste (lapsed, riided) kasutamine. Tagasõnade (all, peal, sees, ees, taga, kõrval) kasutamine ruumisuhete tähistamiseks. Päevale ja ööle iseloomulikust vestlemine.
Grammatika	Nimisõna käändeliste vormide õige kasutamine. Tegusõna erinevad pöördelised vormid. Grammatiliselt õigete lausete kasutamine.
Suhtlemine	Küsimuste abil käesoleva mänguasja/tegevuse kohta 2-3 lause ütlemine. Vestlusoskuse harjutamine (dialoogiga mängud) Lihtsamate põhjus-tagajärg seoste leidmine ja ütlemine (vihma sajab – õues on lombid; tass kukkus maha – läks katki jne) 1-2 realise luuletuse kordamine ja peast lugemine
Lastekirjandus Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Jutukeste ja muinasjuttude lugemisel tegelastele kaasa elamine. Kuulatud muinasjutu või jutukese sisu kohta lihtsamatele küsimustele vastamine.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Suhtlemine:

- Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevustes 1-2 sõnalisi lausungeid (grammatiliselt vormistamata);
- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga;
- Tunneb aktiivselt huvi asjade nimetuste vastu, küsib: mis see on?
- Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust

Grammatika:

- Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme

Sõnavara:

- On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.
- Kasutab kõnes nimisõnade kõrval ka tegu-, ase-, omadus- ja määrsõnu.
- Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-tagas.

Hääldamine:

- Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r,s,k,õ,ü).
- Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris

Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus, lastekirjandus:

- Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilti (osutamise või üksiku sõna ütlemisega).
- Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid: kes? kus? mida teeb?
- Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass; pall-sall), osutades pildile või objektile.

3-4 AASTASED LAPSED

	september, oktoober, november
Hääldamine	Häälikute A, U, Ä, H, M, I, P, B hääldamine, R ja K harjutamine Sõnade selge ja kuuldav hääldamine Õige kõnehingamise kujundamine (hingata kiiresti läbi suu sisse ja pikalt voolavalt välja)
Sõnavara	Nimisõnade hulga suurendamine Lause täiendamine omadussõnadega (värvus, suurus, maitse) Teadmine, et inimestel ja loomadel on nimed
Grammatika	Sõnade „koju“ „kodus“ kasutamine. Ainsuse osastava kasutamine sõnades (palun anna leiba, autot) Omastava (kelle oma) käände kasutamine vestlustes, õppemängudes Kahesõnalise lause moodustamine (alus ja öeldis)
Suhtlemine	Täiskasvanu kõne kuulamine ja mõistmine Täiskasvanu küsimustele vastamine sõnadega, mitte žestidega Jutustamine lihtsa pildiseeria järgi
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Osa- ja tervikumängud, näpumängud Ühe hääliku poolest erinevate sõnade eristamine (tass, kass) Oma nime kirja pildi tundma õppimine
Lastekirjandus	Tähelepanelikult muinasjuttude ja juttude kuulamine Kiirustamata sõnu selgelt hääldades lühikeste luuletuste lugemine Täiskasvanu intonatsiooni matkimine, mis väljendab hellust, kurbust, rõõmu

	Detsember, jaanuar, veebruar
Hääldamine	Häälikute O, E, T, D, N, K, G, S, L, V õige ja selge hääldamine Eelharjutused K, S, R omandamiseks Häälikühendite täpne hääldamine sõnades
Sõnavara	Sõnavara laiendamine omadussõnadega Tegusõnade kasutamine kõnes Omadussõnade kasutamine kõnes
Grammatika	Omastava käände kasutamine kaassõnaga (laua peal) Tegusõnade kasutamine olevikus ja lihtminevikus Omadussõnade kasutamine täiendina (see on punane lill)
Suhtlemine	Lausete moodustamine mänguasjade ja piltide kohta, laiendades lauset küsimuste abil Dialogis vastamine kõrvallausega, kordamata küsimuse sõnu („Millal pannakse soojad riided selga?“ „Siis kui väljas on külm“) Oma joonistuste ja kunstitööde kirjeldamine
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Täiskasvanu poolt häälitud sõnade sünteesimine e ühendamine Lõpetatud ja lõpetamata tegevused (kes oli siin, kes on siin) Oma nime tähtede tundma õppimine
Lastekirjandus	Iseseisvalt lühikese luuletuse lugemine peast Esitatavate palade riimi ja kõnerütmi tajumine Proosateksti eristamine värsist

	märts, aprill, mai
Hääldamine	Häälikute Ö, Ü, Õ õigesti ja selgesti hääldamine R hääldamine. Erineva intonatsiooni kasutamine Häälikuühendite täpne hääldamine sõnades
Sõnavara	Üldnimetuste leidmine (nõud, mööbel, mänguasjad jne) Asesõnade kasutamine kõnes (mina, sina, tema, meie, teie, nad) Lause täiendamine õige vastandiga (padi on pehme, aga kivi on kõva)
Grammatika	Loendamine: ainsuse osastav (kaks karu), mitmuse osastav (palju karusid) Hellitussõnade moodustamine liitega –ke (karuke, nukuke jne) Omadus- ja määrsõnade võrdlemine (suur- suurem, kiiresti – kiiremini)
Suhtlemine	Dialogis vastamine kas ühe või mitme sõnaga (loomulik vastus) Pildi kirjeldamine tegevuse aega ja kohta nimetades Jutustamine isiklikest kogemustest
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Hääliku olemasolu määramine häälikureas; sõna algus-lõpuhääliku leidmine Oma nimetähele sõbra nimetähe juurde toomine Erinevate häälikupikkustega sõnade kordamine sõnapaaris
Lastekirjandus	Kirjanduspala tegelaste erinevatest iseloomudest aru saamine nende käitumise põhjal Kirjanduspalades jutustatakse lõbusatest naljadest ja igapäevastest sündmustest Luuletuse lugemisel jälgida loogilisi rõhkusid, värsi rütmi, riimi

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Suhtlemine:

- Algatab ise aktiivselt suhtlust;
- Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses;
- Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta;
- Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest, tegevusest;
- Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.

Grammatika:

- Räägib enamasti grammatiliselt õigesti;
- Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid (lauseid, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt *Emma ostis poest saia, leiba ja võid.*);
- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad *ja, aga, nt Me läheme emmega poodi ja õde tuleb ka.*)

Sõnavara:

- Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi. (st osutab või rühmitab kuulnud sõnale vastavaid objekte ning pilte, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid);
- Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu ja tuletisi.

Hääldamine:

- Hääldab õigesti lihtsamaid konsonantühendeid (*-nt, -lt, -mp* jne);
- Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris

Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus, lastekirjandus:

- Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.
- Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti
- Tunneb huvi ilukirjanduse ettelugemise vastu

4-5 AASTASED LAPSED

	september, oktoober, november
Hääldamine	Laste kõnega tutvumine. Diktsiooni parandamine. Kiirkõne harjutused. Kõikide häälikute õige hääldamine sõnas.
Sõnavara	Loomade häälitsusi märkivad tegusõnad. Ne-liiteliste (karvane, vihmane)omadussõnade moodustamine. Üldmõistete tutvustamine (koduloomad, mänguasjad jne).
Grammatika	Lause laiendamine liitlauseks. Käskiva kõneviisi ainsus ja mitmus (loe – lugege). Mitmuse osastav (kõik lõpud –id, -sid, -si)
Suhtlemine	Osavõtt pikematest vestlustest. Küsimuste esitamine kaaslastele. Jutustamine sellest, mida parajasti tehakse või nähakse. Tuttava jutu ümberjutustamine. Jutustamine lõpetatud lausetega.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Puhumisharjutused põskedele, huultele, suule. Kuulmistaju arendamine. Häälitud sõnade äratundmine. Sõnad koosnevad häälikutest. Pikad ja lühikesed sõnad. Häälikud asuvad sõnas kindlas järjekorras. I ja III välte järelehääldamine.
Lastekirjandus	Loetud või jutustatud kirjanduspala sisust aru saamine. Küsimustele vastamine luuletuse või jutu sisu lahtimõtestamisel. Arusaadavalt ja loogilises järjestuses tuttava jutu ümber jutustamine.

	detsember, jaanuar, veebruar
Hääldamine	Hääliku äratundmine sõna alguses Liisusalmide lugemine. I ja III välte õige hääldamine.
Sõnavara	Liitsõnad ja nende kasutamine (söögilaud, töölaud, purilaud jne) Asjade vaatlemisel ja võrdlemisel oluliste tunnuste leidmine ja nimetamine Vastandtähendusega sõnad (antonüümid): hea-paha; avama-sugema; ruttu-aeglaselt jne.
Grammatika	Sõnadele saab lisada lõppe (käände lõpud) Omaduste võrdlemine (suur-suurem, hea-parem) Sõnade moodustamine liite abi -us (vapper-vaprus jne)
Suhtlemine	Loovjutustamine: lisada õpetaja öeldud lausele vähemalt üks lause. Piltide, mänguasjade ja tegevuste kirjeldamine, kasutades omadus- ja määrsõnu ning iseloomulike tunnuste nimetamine. Oma kogemuste põhjal jutustamine. Kuuldud jutu ümberjutustamine. Tegevuste ja sünmuste kirjeldamine (<i>eile-täna-homme</i>).
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Etteantud hääliku äratundmine sõnas; Määratud häälikuga sõnade leidmine. Sõnas ülipika hääliku märkamine
Lastekirjandus	Muinasjutud. Luuletused. Kirjanduspala, muinasjutu tegelaste heade ja halbade omaduste mõistmine. Ümberjutustamisel autori sõnade ning väljendite kasutamine, sündmuste loogilisest järjekorrast kinnipidamine.

	märts, aprill, mai
Hääldamine	I ja II välte järele hääldamine. Ebatavaliste ja naljakate sõnade ja häälikuühendite hääldamine. Enamkasutatavate võõrsõnade hääldamine (diivan, banaan, foor, film jne)
Sõnavara	Arvsõnade kasutamine: põhi- ja järgarvud. Liigi ja soomõisteid väljendavate sõnade kasutamine (tuba, kus süüakse – söögituba jne) Üldmõistete täpsustamine ja laiendamine (töölaud, kirjutuslaud, diivanilaud, söögilaud – mööbel)
Grammatika	Tingiva kõneviisi kasutamine (Mida sa teeksid, kui sul oleks võlukepp?) Us-liitega omaduste ja tegevuste leidmine vastavalt ümbritseva elu teemadele (osavus, töökus, võistlus, näitus) Omadussõnade kasutamine koondlauses.
Suhtlemine	Dialoogi kasutamine kaaslastega. Lavastusmängud. Seeriapiltide järgi jutustamine.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Hääliku asukoha määramine sõnas (algul, sees, lõpul), hääliku asukoha sõnas esile toomine hääldamisel. Sõnade leidmine, kus häälik asub määratud kohas. Kuni 4 häälikuliste sõnade häälimine
Lastekirjandus	Muinasjuttude kunstilistele väljenditele (sissejuhatus, kordus, lõpp) tähelepanu suunamine; Lühikese lookese koostamine pildi järgi. Naljaraamatud pildis ja sõnas. Luuletuse esitamisel emotsionaalsus, intonatsioon, selge diktsioon.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Suhtlemine:

- Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal;
- Esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi?/Kuidas teha?);
- Kasutab rollimängudes erinevat intonatsiooni, hääletugevust;
- Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid;
- Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval);
- Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti (pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra üht hetke);
- Annab edasi pildiseerial kirjeldatud sündmusi;
- Annab kuuldud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega;
- Loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi;
- Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega

Grammatika:

- Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid (väljendab erinevaid tähenduslikke suhteid nt *Torn läks katki, sest koer astus sellele peale*).
- Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem);
- Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõnu (söödud - söönud)

- Kasutab kõnes tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin);
- Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele);
- Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillel).

Sõnavara:

- Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, puhas-must);
- Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav);
- Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö);
- Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtust või tegevuste tähistamiseks (nt nuga õuna koorimiseks – õunanuga)

Hääldamine:

- Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- Hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu
- Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades;
- Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu

Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus, lastekirjandus:

- Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites).
- Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime)
- Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul)
- Oskab kuulatud muinasjutu või jutukese sündmusi küsimuste abil taastada.

5-6 AASTASED LAPSED

	september, oktoober, november
Hääldamine	Hääldamisel keele asendid ja huulte liikumine. Peeglimängud. Hääle tugevuse reguleerimine, diktsioon Kõlalt lähedaste sõnade diferentseerimine: nt tass – kass; tool – sool; vesi – mesi; puder – pudel; kann – kamm; sall – pall jne. Liisusalmide lugemine valjusti ja vaikselt, kiiresti ja aeglaselt.
Sõnavara	Tegijat ja tegevust väljendavad sõnad. Sõnade tähenduste selgitamine. Samatüvelised sõnad (nt joonistaja, jooneline, joonistus) Omadusi ja hulka väljendavad sõnad. Määrsõnade sisse, peale, alla, sees, peal, all omandamine. Lihtsamad kujundlikud väljendid (nt <i>kivikõva sai</i>)
Grammatika	Tegusõna käändelised vormid (Mida tahad teha? Mida hakkad tegema?) -kse olevik(tegevuse leidmine tööriista järgi: mida labidaga tehakse? Kaevatakse.) Omadussõnade võrdlusastmete (suur-suurem jne.) kasutamine esemete ja piltide kõrvutamisel.
Suhtlemine	Jutustamine sellest, mis parasjagu tehakse või mida tehti. Jutukese koostamine temaatilise pildi järgi. Tuttava jutu ümberjutustamine andes edasi tegevust ja sündmustikku.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Häälikud ja tähed. Sõna ja hääliku mõiste. Lause tutvustamine Hääliku asukoht sõnas (alguses, sees, lõpus) Pliiatsihoid. Kahesilbiliste sõnade lugemine. Kahest häälikust koosneva sõna häälimine. Kaashäälik. Kirja eelharjutused.
Lastekirjandus	Kirjanduspalade emotsionaalse ja kujundliku sisu mõistmine; erineva meeleolu tunnetamine. Muinasjutu, jutu ja luuletuse iseärasused ning nende eristamine. Illustratsioonide vaatamine, palade sisu lahtimõtestamine.
	detsember, jaanuar, veebruar
Hääldamine	Üldharjutus konsonantidele(mi-ma-me-mi-mo-mu/ mu-mo-mi-me-ma). Häälikuühendite häälimine kõlaliselt selgelt ja puhtalt (ei-ea-eo-eu; ai-ae-ao-au; äi-äe-ää-äo; öi-öe-öa-öö; õe-õi-õa-õu jne.) Hääldamisharjutused: keelel, huultele, põskedele, lõuale.
Sõnavara	Antonüümid – vastandtähtendusega sõnad (hea – paha, öö – päev, avama – sulgema jne) Omadussõnade kasutamine. Küsimustele Missugune? Milline? vastamine. Hellitussõnade moodustamine liite –ke abil (kallike jne) Lähedase tähendusega sõnad – sünonüümid (ilus, kaunis, kena; inetu, kole, määrdunud, must jne.)
Grammatika	Liitlausete moodustamine (miks? – sest; millal? – siis kui) Nimisõnade mitmuslik lõpp -d Õigete vormide kasutamine kõnes: ainsuse ja mitmuse omastav ja osastav Uute sõnade moodustamine liidete –ur ning –ja abil (nt kalur, laulja) Saava, rajava käände vormide õige kasutamine (saab lauljaks, jookseb kivini).
Suhtlemine	Täiskasvanu poolt alustatud jutu lõpetamine (mis edasi sai? Kuidas lugu

	lõppes?) Tuttava muinasjutu ümberjutustamine Jutustamine ammu olnud asjadest, sündmustest („Kui ma väike olin“)
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Häälikud ja tähed. Sõnade häälimine, häälitud sõnade ära tundmine. Kirja eelharjutused. Hääliku pikkuse muutmine. Sõnades häälikute järgnevuse määramine.
Lastekirjandus	Luuletuse selge ja julge esitamine Muinasjututegelaste iseloomustamine, kahekõne kasutamine. Eesti rahvalooming: muinasjutud, -laulud, vanasõnad

	märts, aprill, mai
Hääldamine	Diktsiooni harjutused: vanasõnad, mõistatused Nõrga hääliku hääldamine sõna lõpus. Võõrhäälikuid f, ž, š sisaldavate sõnade hääldamine
Sõnavara	Kõlalt ühesugused, kuid mitmetähenduslikud sõnad (tee, või, aas jne) Ühe eseme või objekti kohta erinevate nimetuste kasutamine: karu, mesikäpp, metsaott, pätajalg jne. Sihilised ja sihitud tegusõnad (nt veereb-veeretab; sõidab-sõidutab)
Grammatika	Omadussõnade kesk ja ülivõrde kasutamine (arg – arem – kõige arem jne) Omadussõnade omastava käände kasutamine (sileda paberi) Umbisikulise tegumoe kasutamine (loetakse, pesti).
Suhtlemine	Lavastused, lavastusmängud. Ümberjutustamisel autori väljenduste, tegelaste otsese kõne kasutamine, Oma mõtete edasi andmine loogiliselt, terviklike lausetega, õigesti valitud sõnadega.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Häälikud ja tähed. Häälikute järjekorra määramine. Sarnaste häälikute leidmine sõnas. Kirjaharjutused: värvipliatsiga värvimine. Sõnade häälimine (4-5 häälikulised sõnad). Konsonantühend –ks. Tuttavatest tähtedest sõnade moodustamine, ladumine. Hääliku asukoht sõnas: alguses, sees, lõpus. Eri vältes sõnade järelekordamine (nt koli-kolli(IIIv) koli-kolli(IIv); koli-kooli(IIIv); koli-kooli(IIv). Oma nime kirjutamine. Tähe ja pildi ühendamine.
Lastekirjandus	Kirjanduspalades tegelaste iseloomustamine, omaduste esile toomine. Autor, illustraator, raamatu pealkiri. Naljapiltidega raamatud. Mõistatused, kõnekäänud.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Suhtlemine:

- Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta.
- Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
- Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega.
- Annab edasi kuuldud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.

- Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.
- Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja.
- Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.
-

Grammatika:

- Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme.
- Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt *lugeb* – õige *loeb*; *lillene* – õige *lilleline*) ning osutab neile.
- Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi.

Sõnavara:

- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu *eile, täna, home*
- Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt *jookseb, lippab, sibab*)
- Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (nt *joonistaja, joonistus, jooneline*)
- Nimetab ühe õpitud kategooria (*tähenduslikult seotud sõnade rühma*) piires vähemalt 2 sõna (nt Lilled: tulp, roos).

Hääldamine:

- Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu

Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus, lastekirjandus:

- Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid) 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
- Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
- Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt *koli-kolli(IIIv) koli-kolli(IIv)*; *koli-kooli(IIIv)*; *koli-kooli(IIv)*).
- Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt *sildid, poe- ja tänavanimed*).

6-7 AASTASED LAPSED

	september, oktoober, november
Hääldamine	Sõnade õige hääldamine: traktor, porgand, rabarber. Võõrhäälikutega sõnade hääldamine. Häälikuühendite häälimine aeglaselt ja kiiresti. Liisusalmid. Konsonantühendiga sõnade hääldamine KN-NK; KT-TK; LK-KL. Lühikese ja pika konsonantühendiga sõnade hääldamine.
Sõnavara	Erineva varjundiga sõnade kasutamine (rääkima, kõnelema, sosistama, ütleva, vaidleva, torisema, hüüdma jne.) Antonüümide e vastandtähtedusega sõnad (soe – külm, ilus – kole jne) Tegijanime moodustamine küsimustele vastates (vanemate elukutsed) Elukutsetele iseloomulikud erialased sõnad.
Grammatika	Mõisted: häälik, täht, sõna. Tegusõnade käändelised vormid (Mida millega tehakse?) Mõisted: lause. Lause algus. Lauselõpumärgid - punkt ja hüüumärk, küsimärk.
Suhtlemine	Lausete koostamine ja laiendamine küsimuste abil. Oma jutu koostamine pildi järgi . Loovjutustus pildiseeria järgi. Pealkirja mõtlemine jutule. Jutule puuduva lõpu mõtlemine. Jutustamine oma kogemustest, läbielatu ja kogetu põhjal.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Häälikud ja tähed. Lühikese ja pika hääliku eristamine sõnas. Sõnade kokkulugemine. Õige pliiatsihoid. Sõnade leidmine tekstis, kus on kirjutatud kaks ühesugust tähte. Sõnade ladumine. Lausete moodustamine. Sõnapaaride ladumine. Tuttavatest tähtedest sõnade moodustamine. Kirja eelharjutused. Kopeerimisharjutused.
Lastekirjandus	Kirjanduspala sisu ja tegelaste edasiandmine joonistustes ja nende järgi jutustamine. Raamatute vaatlemine, tähtede äratundmine, sõnade lugemine. Luuleraamatud, illustratsioonid.

	detsember, jaanuar, veebruar
Hääldamine	Kiirkõne harjutused. Liisusalmid. Hääldamisharjutused hääle tugevust, rütmi muutes. Häälikupikkuste võrdlemine. Häälikute võrdlev hääldamine (P, B, T, D). Konsonantühendiga sõnad: HK-KH; RK-KR.
Sõnavara	Sõnamängud, tajuharjutused sõnakaartidega. Rühmitamine üldnimetuse järgi (rändlinnud, talisportlased jne) Tegevust kirjeldavad sõnad. Homonüümid e samakujulised eritähenduslikud sõnad (kapp – kapi, kapa; palk – palga, palgi jne)
Grammatika	Mõisted: täishäälik, kaashäälik. Sõnade tähenduse muutumine häälikute asendamisel (lai – hai – vai; taat – paat – vaat – laot; vatt-latt.matt; kokk-sokk-vokk jne) Lausete mõtlemine mineviku ja oleviku kasutamisega. Sõnade tähenduse muutmine häälikute asendamisel (töö, vöö, löö, öö). Tähtede järjekorra vahetamine (isa-asi-sai).

	Tegusõna ainsus ja mitmus (laulab, laulavad). Osastava ja sisseütleva käände erinevate lõpuvariantide õige kasutamine (nt palju linde, konni, autosid)
Suhtlemine	Fantaasiajutud. Peast luuletuste ilmekas, selge ja julge lugemine. Jutustamine oma kogemustest, elamustest. Tuttava jutu ümberjutustamine andes edasi tegelaste iseloomu. Ümberjutustamine andes edasi sündmustikku ja tegevust.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Häälikud ja tähed. Täis- ja kaashäälik. Sõna ja pildi kokkuviimine, lugemine. Lühike ja pikk häälik. Kirjaharjutused. Tugev ja nõrk häälik. Lihtsate lausete moodustamine, ladumine ja lugemine.
Lastekirjandus	Muinasjutu- ja luuleraamatud. Laste teatmeteosed. Eesti rahvalooming (naljandid, muistendid, rahvajutud jne)

	märts, aprill, mai
Hääldamine	Hääliku tugevuse märkamine, õige hääldus: saag, saak, kurg, kurk jne. Konsonantühendiga sõnad: LG-GL; RG; NG; KS-SK. Kiirkõne harjutused. Konsonantühendiga sõnade hääldamine. Naljavad sõnamängud. „Linnulaulude“ hääldamine, kiirkõne harjutused.
Sõnavara	Sõnade tähenduse muutumine ühe hääliku muutmisel: märg – märk, särg – sark jne. Mitmetähenduslike sõnade kasutamine: tee, või, aas jne. Loodus- ja loomahääli jäljendavate sõnade leidmine. Määrsõnade kasutamine (eile, täna, lähedal, kaugel, kõrgel, madalal jne). Tähenduselt lähedane või sarnane sõna (ilus, kena, tore, meeldiv, kaunis)
Grammatika	Laadivahelduslikud sõnad: jõgi – jõe - jõkke, saag – sae - saagi, uba – oa – ubade jne. Mitmuse osastav (karusid, jäneseid jne.). Küsimuste esitamisel sõnade järjekord.
Suhtlemine	Lavastusmängud, kollektiivse jutukese koostamine käpiknukke kasutades. Ilmekus, intonatsioon. Ümberjutustus andes edasi autori väljendusi. Põhjus - tagajärg seoste väljatoomine küsimuste abil.
Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus	Tähed ja häälikud. Tugev ja nõrk häälik. Tugeva ja nõrga hääliku eristamine sõnades. Liikuvaaabitsas, magnettahtlil sõnade ladumine. Antud sõnadest lause moodustamine, sõnade järjekord, kirjutamine. Näidatud tähemärgiga sõnade leidmine tekstist. Konsonantühendiga sõnade ladumine, lugemine. Teksti lugemine. Sõnade ladumine, kirjutamine.
Lastekirjandus	Näidendid, kirjanduspalad lavastamiseks. Emakeelepäeva tähistamine lemmikraamatu näitusega. Naljaraamatud, koomiksid. Teatmeteosed lastele.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:**Suhtlemine:**

- Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).
- Mõistab kaudseid ütlisi.
- Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.
- Tuletab mõttelünga tekstis iseseisvalt puuduva info.
- Räägib sellest, mida hakkab tegema.
- Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
- Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.

Grammatika:

- Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses.
- Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid).
- Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (siga-sead)
- Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (....., sest.....), tingimust (kui....., siis), eesmärki (....., et

Sõnavara:

- Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (nt *tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega ja/või toob oma kogemusega seotud näiteid.
- Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
- Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast).
- Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).

Hääldamine:

- Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.
- Hääldab õigesti võõrhäälikuid (*f,š*) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*)

Lugema ja kirjutama õppimise ettevalmistus, lastekirjandus:

- Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
- Veerib kokku 1-2silbilisi sõnu.
- Häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
- Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikustruktuuri (nt *lähen koli*).
- Eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
- Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutab sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
- Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool: tibu-tippu).
- Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

6.3. MATEMAATIKA

VALDKONNA "MATEMAATIKA" ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse EESMÄRGID

Laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

VALDKONNA „MATEMAATIKA“ SISU

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

VALDKONNA „MATEMAATIKA“ KORRALDUS

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

ARENKU HINDAMINE

Hinnatakse lähtuvalt lapse arengu eeldatavatest tulemustest:

- 5) Rühmitamis-, võrdlemis- ja järjestamisoskust;
- 6) Ajamõistete tundmist ning lähtuvalt nendest oma päevategevuste kirjeldamist ja mõistmist;
- 7) Arvude rea loendamist ja seostamist;
- 8) Mõõtmistegevuse ja olulisemate mõõtühikute mõistmist;
- 9) Ümbritseva ruumi kirjeldamist; orienteerumist ruumis;
- 10) Matemaatiliste seoste nägemist igapäevatoimingutes.

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#).

VALDKONNA "MATEMAATIKA" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

1,5 – 3 AASTASED

Aeg	Õpetamise sisu
September Oktoober November	<ul style="list-style-type: none"> • Mõisted: suur, väike; üks • Ühe värvuse järgi esemete rühmitamine • Sarnaste esemete suuruse järgi rühmitamine • Võrdlemine sarnasuse järgi (nt ise ja nukk) • Põhivärvid: kollane, punane, roheline • Uue põhivärviga tutvumine – sinine • Kahe tuttava värvitooni alusel esemete rühmitamine • Esemete eristamine kahte liiki omaduste põhjal (nt pehme – kõva) • Mõisted: öö ja päev
Detsember Jaanuar Veebruar	<ul style="list-style-type: none"> • Mõisted: pikk ja lühike, ülal, all, ligidal ja kaugel. • Mõisted: üks ja palju; • Kahe erineva vormi eristamine. Ümmargune, kandiline • Arvu kaks moodustamine (kaks kinnast, kaks jalga, kaks kätt jne) • Mida on üks? Mida on palju? • Mõiste: ring, ruut • Ühte värvi esemete rühmitamine erineva vormi järgi (kandiline, ümmargune) • Sorteerimine värvide järgi. • Erinevate värvide seast ühe kindla värvi eristamine (punane, kollane, roheline, sinine, must, valge) • Tuttavate kujundite leidmine vormilt sarnaste kujundite hulgast (ümmargune, kandiline). • Erinevate kujundite paigutamine vastavasse avasse, vormi. • Pildi kokkupanek erinevatest kujunditest.
Märts Aprill Mai	<ul style="list-style-type: none"> • Mõisted lai – kitsas, kinni, lahti, ees, taga, kõrval, raske, kerge • Erinevate esemete rühmitamine mitme värvi järgi (punane, valge, kollane, sinine, roheline) • Arvu kolm moodustamine. Vastamine küsimusele <i>mitu on?</i> • Sarnasuste leidmine pildidel erinevate suuruste juures (loomad ja nende pojad) • Erinevat värvi pulkadest pildi ja kujundi kokkupanek (kollane päike, punane aed) • Ehitusmäng • Erinevate materjalide sorteerimine rühmadesse (pehme, kõva, karvane, sile) • Ehitusmäng eri suuruses klotsidega, lisaks mänguasjad (nukud, autod jne.)

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vm) järgi hulgaks;
- Leiab ümbritsevast juhendamise teel sinise, punase, kollase ja rohelise värvi;
- Leiab erinevate esemete hulgast *palju* ja *üks*;
- Loendab asju kolme piires ning vastab küsimustele *mitu on?*

Suurused ja mõõtmine:

- Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike); osutab *suurt-väikest*

Geomeetrilised kujundid:

- Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel;
- Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid

Orienteerumine ajas:

- Matkib ööle ja päevale iseloomulikke tegevusi mängus.

Orienteerumine ruumis:

- Paigutab esemeid täiskasvanu juhendamisel ümber, täidab korraldusi pane sisse, peale, alla.

3 – 4 AASTASED

Aeg	Õpetamise sisu
September Oktoober November	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteerumine ajas: hommik, päev, õhtu, öö. Ajaga seotud tegevused. • Aastaaeg sügis. Hulkade moodustamine erinevatest sügisviljadest; pikkuse mõõtmine • Põhivärvused: punane, kollane, sinine. Nende leidmine ümbritsevast. • Hulga moodustamine kuju ja värvuse järgi. Ühise tunnuse leidmine. • Mõisted: üks ja palju. Hulk-mina olen üks paljude laste hulgas. • Loendamine 5 piires. • Tutvumine arvudega 5ni. • Orienteerumine iseendas. Kehaosade asukoht: all, üleval, kehaosade arvu määramine. • Mõisted: kolmnurk, nurk, külge, kandiline. Nurkade leidmine ümbritsevast. Kolmnurga ja ruudu eristamine. Kujunditega sarnaste esemete leidmine rühmatoast, õuest tänavalt. • Mõisted: ümmargune, suur-väike. Esemete võrdlemine suuruse ja kuju järgi. • Hulkade moodustamine ümmargustest ja kandilistest esemetest. • Ühise tunnuse järgi moodustatud hulga jaotamine kaheks. (nt autod: sõidu- ja veoautodeks) • Erineva suurusega geomeetriliste kujundite kasutamine konstrueerimisel.
Detsember Jaanuar Veebruar	<ul style="list-style-type: none"> • Geomeetiline kujund: kera. Kerakujuliste esemete leidmine ümbritsevast. Kuup (kuubik). Geomeetriliste kujundite rühmitamine värvuse ja kuju järgi. • Geomeetristest kujunditest pildi moodustamine. • Esemekohta määramine ruumis: ees- taga, üleval- all. • Orienteerumine ruumis: edasi- tagasi. • Hulkade võrdlemine rohkem- vähem, üksühese vastavuse teel. • Hulkade võrdlemine (paaride moodustamise teel teadmine, et võrreldavates hulkades on esemeid <i>sama palju, ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i>). • Värvused: must- valge. Aastaaeg talv. • Esemete reastamine suuruse, pikkuse ja laiuse järgi. Vastavad mõisted: <i>suurem-väiksem, pikem-lühem, laiem-kitsam</i>. • Esemekoht või mittekuuluvus hulka. Ühise tunnuse leidmine.

Märts Aprill Mai	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteerumine ajas: täna- homme. • Esemete erinevad omadused: pehme, kõva, sile, karvane, krobeline, • Pinna katmine erinevate detailidega kasutades erinevaid vahendeid. • Mõisted: täpid, ringid, triibud. • Erinevate mustrite eristamine: lilleline, täpiline, mummuline, triibuline, kirju. • Hulgast samasuguse leidmine. Ühise tunnuse leidmine. • Mõisted: sarnane, ühesugune, samasugune, teistsugune, erinev. • Loendamine 5 piires. Arvude rida 5ni • Aastaaeg kevad. • Orienteerumine endast lähtuvalt: ees-taga, üleval-all, kõrval, peal. • Mõisted siin-seal, lähedal- kaugel. • Must-valgete ja värviliste piltide võrdlemine. • Värvimine, piirjoone tajumine.
---	--

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka.
- Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades *sama palju, ühepalju* ehk *võrdselt*.
- Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.

Suurused ja mõõtmine:

- Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ning kasutab vastavaid mõisteid.

Geomeetrilised kujundid:

- Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest tänavalt.

Orienteerumine ajas:

- Leiab aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestlustes vm).
- Eristab *hommikut* ja *õhtut* (kirjeldab tegevusi).

Orienteerumine ruumis:

- Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: *ülal-all, ees-taga (minu ees, minu taga jne)*.

4 – 5 AASTASED

Aeg	Õpetamise sisu
September Oktoober November	<ul style="list-style-type: none"> • Mõisted: pikem, lühem, ühepikkused; üks, mitu, ühepalju. • Kahe eseme järjestuse määramine: on suurem kui, on väiksem kui, on ühesuurused. • Geomeetiline kujund - ristkülik; ruudu ja ristküliku võrdlemine (ristkülik on nagu ruut, ainult pikem). • Tuttavate geomeetriliste kujunditega sarnaste esemete leidmine ümbritsevast (rühmatoast, õuest, kodust). • Vasak ja parem • Suuna näitamine endast lähtuvalt: edasi – tagasi, üles – alla, paremale – vasakule. • Ööpäeva osad. Ajamõisted: eile, täna, homme. • Hulga esemete ühise nimetuse leidmine ning esemete rühmitamine kahe erineva tunnuse alusel (nt köögiviljad kausis on porgandid ja kaalikad) • Esemete võrdlemine suuruse, pikkuse, laiuse, kõrguse järgi.
Detsember Jaauar Veebruar	<ul style="list-style-type: none"> • Hulkade moodustamine. Ühise tunnuse leidmine. • Esemete asetamine kasvavasse ja kahanevasse järjekorda kindlaks määratud tunnuse järgi. • Esemete paaridesse seadmine. Paari mõiste. • Hulkade(kuni 5 esemest) võrdlemine paaridesse seades; otsustamine, mida on <i>rohkem kui, vähem kui</i>. • Mõisted: kiiresti, aeglaselt. • Geomeetrilised kujundid: kuup ja kera. • Erinevatest geomeetrisest kujunditest mustrite moodustamine. • Tutvumine arvudega 10ni. • Loendamisoskuse kujundamine 10 piires. • Järgarvud: esimene, teine, kolmas, viimane.
Märts Aprill Mai	<ul style="list-style-type: none"> • Eseme asukoha kirjeldamine teise eseme suhtes. • Orienteerumismängud ruumis. • Orienteerumine ruumis liikumist suunavate käskluste järgi. • Kahe eseme, objekti omavahelise asukoha määramine. • Vastamine küsimusele: „Mitu loendasid?“ • Loendamine kuulmise, kompimise järgi, liigutuste loendamine. • Arvudevahelised seosed: ühe võrra suurem; ühe võrra väiksem. • Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrised kujundid, ovaal. Nende leidmine ümbritsevast. • Tutvumine nädalapäevade nimetustega, ülevaade nädala olemusest (seostamine sündmustega). • Tegevused/sündmused <i>eile-täna-homme</i>. • Geomeetrisest kujundite kasutamine mängudes. • Osadest kujundi moodustamine.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (nt rühma lapsed on poisid ja tüdrukud);
- Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on *rohkem kui*, *vähem kui*;
- Tutvub arvudega 10ni

Suurused ja mõõtmine:

- Järjestab esemeid kõrguse järgi (*kõrgem-madalam*)
- Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

Geomeetrilised kujundid:

- Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas:

- Teab ööpäeva osi *hommik-päev-õhtu-öö*;
- Kirjeldab tegevusi ja sündmusi *eile-täna-homme*

Orienteerumine ruumis:

- Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (nt seisan Alo taga; olen tahvli ees).
- Määrab vasakut ja paremat poolt.

5 – 6 AASTASED

Aeg	Õpetamise sisu
September Oktoober November	<ul style="list-style-type: none"> • Ruumilised geomeetrilised kujundid • Tasapinnalised kujundid: ring, ruut, ristkülik, kolmnurk. • Geomeetriliste kujundite võrdlemine ja rühmitamine erinevate tunnuste (vorm, värv, suurus) järgi. • Geomeetriliste kujundite kasutamine konstrueerimisel. • Värvid – hele ja tume • Loendamine 1-12. • Eelnev ja järgnev arv. • Mõiste: paar. Paaride moodustamine. • Paaris ja paaritu arv. • Hulkade võrdlemine paaride moodustamise teel. • Esemete hulkade ühendamine (liitmine). • Mõisted: <i>varem, hiljem, kohe</i>. • Objektide võrdlemine silma järgi: suurem, väiksem, veel väiksem; kõige suurem, kõige väiksem, sama suur. • Orienteerumine ajas: kuud ja aastaring. • Nädalapäevad (järjestikused nimetused, tegevused erinevatel nädalapäevadel) • Parem, vasak
Detsember Jaanuar Veebruar	<ul style="list-style-type: none"> • Arvu (1-12) näitamine arvukaardiga. • Arvude võrdlemine (<i>on suurem kui/ on väiksem kui</i>) • Mõisted: pool ja terve. • Kujundi jaotamine osadeks. • Osadest kujundi moodustamine. • Kujunditest terviku ja tema osade võrdlemine. • Mõisted: üleval, all. • Kauguse hindamine silma järgi. • Orienteerumine ruumis(õues) juhendite järgi. • Hulgast osa eemaldamine (lahutamine – <i>läks ära, sõin ära</i> jne.) • Geomeetriliste kujundite nägemine tuttavate esemete juures. • Tuttavatest geomeetrilistest kujunditest mustrite tegemine; kujundite asukohtade kirjeldamine mustris (<i>mis on keskel, üleval, all, vasakul, paremal</i> jne) • Tekstülesannete lahendamine. • Tutvumine järgarvudega 1 – 12 (<i>mitmes on?</i>)

Märts Aprill Mai	<ul style="list-style-type: none"> • Juurdeloendamine, äraloendamine. • Hulkade võrdlemine äravõtmise ja lisamise teel. • Pikkuse, laiuse, kõrguse mõõtmine kokkulepitud mõõtühikuga (samm, nöö, pulk) • Orienteerumine tasapinnal, ruudulisel paberil. • Rühmitamine ning järjestamine ajatunnuste järgi: varem-hiljem; enne-pärast; eile-täna-homme; päev-õhtu-öö; kiiresti-aeglaselt. • Hulkade moodustamine öeldud arvude järgi. • Osata vastata küsimustel. „Mitu?“ „Mitmes?“ • Geomeetrilised kujundid: ring-kerä; ruut-kuup; ristkülik-risttahukas; kolmnurk-püramiid. • Kujundite rühmitamine vormi, suuruse, värvi järgi. • Mõisted: peal, sees • Esemete võrdlemine raskuse ja paksuse järgi. • Aastaring.
---	--

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni.
- Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.
- Tunneb numbrimärke.
- Võrdleb arve (*on suurem kui, on väiksem kui*).
- Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.
- Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

Suurused ja mõõtmine:

- Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi.
- Leiab vaadeldavast objektist silma järgi *suurema-väiksema-sama suure* ning kontrollib objekte kõrvutades.
- Hindab kaugust silma järgi.
- Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.
- Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid:

- Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.
- Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.

Orienteerumine ajas:

- Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.
- Eristab mõisteid *kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe*.

Orienteerumine ruumis:

- Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: *all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal*.
- Orienteerub ruumis(öues) juhendite järgi.

6 – 7 AASTASED

Aeg	Õpetamise sisu
September Oktoober November	<ul style="list-style-type: none"> • Hulga moodustamine üksühese vastavuse alusel. Esemete ja nähtuste kuuluvus ja mittekuuluvus hulka. • Hulkade moodustamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. • Orienteerumine ruumis: vasakul, paremal. • Arv ja number 1, 2, 3, 4, 5 • Numbrite kirjutamise eelharjutused. • Ajamõisted: varem, hiljem, pärast; eile, täna, homme • Matemaatilise jutukese koostamine. • Mõisted: suurem/väiksem; kõrgem/madalam; pikem/lühem • Tasapinnalised geomeetrilised kujundid: ring, kolmnurk, ruut – kinnistamine • Märgid < ; > • Ajamõisted: nädalapäevad(õige järjekord); 7 nädalapäeva = 1 nädal; • 4 aastaaega: talv, kevad, suvi, sügis (iseloostamine)
Detsember Jaauar Veebruar	<ul style="list-style-type: none"> • Arv ja number 6, 7, 8, 9, 10, 0 • Matemaatilise jutukese koostamine. • Liitmine (esemete hulkade ühendamise) ja lahutamine (hulgast osa eemaldamine). • Märgid: +, -, = • Rahaühikud: kroon, sent. • Rahatähed: 1, 2, 5, 10, 25 kroonine; 10, 20, 50 sendine. • Mõisted: üleval/all; paksem/õhem; ees/taga; sees/väljas • Mõisted: meeter, kilomeeter; mõõtmise kokkulepitud mõõtevahenditega (samm, nõör) • Ruumiliste ja tasapinnaliste geomeetriliste kujundite (kera, kuup, risttahukas, püramiid; ring, ruut, riskülik, kolmnurk) kinnistamine. • Orienteerumine ruudulisel paberil.
Märts Aprill Mai	<ul style="list-style-type: none"> • Arv ja number 11 ja 12. • Hulkade ühendamise • Kell – täis- ja pooltunnid. • Mõisted: veerand, kolmveerand. • Ajamõisted: tund, minut, sekund. • 12 kuud = 1 aasta; kuude nimetused. • Pikkuste mõõtmine. Mõõtühikud: sentimeeter, meeter, kilomeeter. • Raskuste mõõtmine: gramm, kilogramm. • Erinevate asjade mõõtmine kokkulepitud mõõtühikuga. • Vedelike mõõtmine: liiter, klaas.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:

- Arvude rida 12ni (oskab seostada loendatud esemete hulga arvsõnaga ja vastava numbriga; tunneb arvurida; teab eelnevat ja järgnevat arvu).
- Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =).
- Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.

Suurused ja mõõtmine:

- Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusemõõte cm, m, km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes.
- Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.

Geomeetrilised kujundid:

- Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).

Orienteerumine ajas:

- Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva.
- Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava.
- Kasutab kõnes õigesti sõnu *enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem*.

Orienteerumine ruumis:

- Orienteerub tasapinnal (paberil).

6.4. KUNST

VALDKONNA "KUNST" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

VALDKONNA „KUNST“ SISU

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

VALDKONNA "KUNST" KORRALDUS

- 1) lapsele antakse võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) last suunatakse vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantsse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

VALDKONNA „KUNST“ ARENGU HINDAMINE

Hinnatakse lähtuvalt lapse arengu eeldatavatest tulemustest:

- 1) lapse loovat eneseväljendust;
- 2) ümbritsevate esemete, sündmuste ja oma kujutlusmaailma isikupärasest kujutamist;
- 3) ümbritseva ja tarbeesemete vaatlemist, kirjeldamist ja kujundamist;

- 4) õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendite ja –võtete kasutamist;
- 5) materjalide ja tööriistade ohutut ja sihipärast kasutamist;
- 6) kunstiteoste vaatlemist ja nähtu kirjeldamist.

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#).

VALDKONNA "KUNST" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

1,5-3AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • Kunstitegevuses osalemine; • Pliiatsiga, värvidega, pintsliga tutvumine; • Õige pliiatsi- ja pintslihoid; • Kahe värviga maalimine, • Näpuvärvidega tutvumine; sõrmega ning käega jäljendi tegemine; • Pliiatsitega, rasvakriitidega kritseldamine; joone ja ringi tõmbamine; • Liimiga ja paberiga tutvumine; liimiga pinna katmine; • Voolimismaterjaliga tutvumine (mudimine, tükeldamine, kokkuvajutamine); • Voolimisalusega tutvumine; • Voolitud esemete sarnasuse leidmine ümbritsevate esemetega; • Pehme paberi kortsutamine
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Oma tööde vaatlemine, rõõmu tundmine valmis tööst; • Oma tööst rääkimine (õpetaja küsimuste toel); • Paberist tükkide rebimine; • Erineva suunaga, eri värvi joonte tõmbamine; kritseldustele nime andmine; • Paberi pinna katmine värvidega; • Pintsliga jälje tegemine; • Joone ja ringi joonistamine; • Käte ja sõrmedega voolimismaterjalile erineva kuju andmine; • Voolimismaterjali veeretamine ringikujuliselt; • Kokkulepitud kindla lihtsa eseme voolimine; • Rõõmu tundmine voolimismaterjaliga mängimisest.
märts, aprill, mai
<ul style="list-style-type: none"> • Pintsliga erinevate jälgedega (täpid ja vertikaalsed, horisontaalsed, sirged ja lainelised jooned) tegemine püsides paberi piires; • Erinevate materjalide näit sulgede, lõngajuppide, seemnete jne puistamine liimiga kaetud paberile; • Pliiatsihoid, pliiatsiga kriipsude, sikk-sakkide, loogeliste joonte, ringide joonistamine-tõmbamine; • Tutvumine kaunistuste tegemisega: millegi surumisega voolimismaterjali, värvidega esemete (papptaldrik, kivi) katmine; • Jäljendite tegemine ja värvi paberile kandmine templi, pesukäsna, pabeririba, kortsutatud paberiga jne, tekitades erinevaid pindu; • Ümar- ja pikliku vormi (ussike, nõör, komm, pall jne) voolimine; • Sõrmega süvendi vajutamine voolimismaterjalisse; üksikute tükkide ühendamine; • Ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi leidmine; • Piltide ja raamatuillustratsioonide vaatlemine; õpetaja toel küsimustele vastamine nende kohta.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Kujutamine ja väljendamine:

- Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.

Kujundamine:

- Kaunistab (täppidega, joontega) tasapinnalisist esemeid (nt paberit, papptaldrikut, kivi jne).

Voolimine:

- Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale;
- Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.

Joonistamine:

- Tekitab juhendamisel jämedate joonistusvahenditega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid) ja pintsliga erinevaid jälgi (täppe ja vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid ja lainelisi jooni) püsides paberi piires;

Maalimine:

- Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu;
- Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga

Meisterdamine:

- Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke;
- Katab aluspinna liimiga; liimib kujundeid

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Vaatleb üksi ja koos täiskasvanuga pilte, näidistöid ning raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele;
- Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest (üksikute sõnadega)

3-4 AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • Pliiatsi ja pintsli õige käsitlemine; • Kritseldamine, vahetades eri värve pliiatseid ja kriite; oma tööst rääkimine • Erisuunaliste ja –jämedustega katkematute pintslijoonte tõmbamine; • Pliiatsijoonte tõmbamine erinevates suundades; • Esemete ja nähtuste kujutamine pintslijälgedele ja joonte abil; • Suurte ja väikeste kontuursete ümarvormide joonistamine ja maalimine; • Paberipinna vaba katmine; • Voolimismaterjali rullimine ja veeretamine peopesade vahel piki- ja ringiliigutustega; saadud kujundi (pulga, kera) lamedaks vajutamine, rõnga moodustamine otste kokkuvajutamise teel; • Sinise, kollase, punase, rohelise värvi leidmine ja kasutamine; • Paberi kortsutamine, tükkide rebimine; • Erinevatest materjalidest (nt kuivatatud lehed, tõrud, kõrred, erinevad paberid jne) meisterdamine (õpetaja abiga) • Käärde kasutamine
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Piltide ja raamatuillustratsioonide vaatlemine, pildi põhjal küsimustele vastamine; • Oma joonistusest loovalt jutustamine; • Värvustoonidega tutvumine ja nende kasutamine: sinine, punane, kollane, roheline, valge, must, pruun, roosa, helesinine; • Ümmarguste ja kandiliste templitega mustrite tegemine; • Ristuvate joonte tõmbamine; • Kandiliste kinnisvormide joonistamine ja maalimine; • Iseseiseva teemavaliku kujundamine; • Tähtpäevakaardi kujundamine; • Käärde kasutamine (ribade lõikamine); • Voolimismaterjali rullimine ja veeretamine; rõnga moodustamise kinnistamine; • 2-3osalise kujundi voolimine, osade kokkuvajutamine; • Mustri vajutamine voolimispulgaga
märts, aprill, mai
<ul style="list-style-type: none"> • Tutvumine loomade (nt kass, jänes, tibu) ning inimese kujutamisega; • Tutvumine lihtsa (elementaarse) tegevuse kujutamisega; • Loodusvormide (nt puud, lilled) kujutamine õpitud võtete abil (juhendamise); • Juhendamise abil värvitoonide kasutamine ja sobitamine väljenduslikkuse saavutamiseks; • Esemel osade kokkuvajutamise õppimine voolimisel; • Voolimisel tutvumine võimalusega teha spiraal või punutis; • Käärde kasutamine; • Omandatud oskuste loov kasutamine; • Erinevatest materjalidest (nt suled, lõng, vill, erinevad paberid jne) meisterdamine (õpetaja abiga)

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Kujutamine ja väljendamine:

- Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- Jutustab oma piltide põhjal;
- Tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget ja musta.

Kujundamine:

- Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi;
- Valib kaunistusmotiivi

Voolimine:

- Rullib ja voolib voolimismaterjali iseseisvalt;
- Liites ümarvorme loob lihtsaid esemeid, kujutab loomi (karu, kassi jänest jne);
- Voolib oma fantaasiat kasutades

Joonistamine:

- Soovib väljendada ümbritsevat, tehes seda omal moel;
- Joonistab ümarvorme ning tõmbab sellest erineva suuna ja pikkusega jooni;

Maalimine:

- Maalib spontaanselt;
- Loputab meeldetuletamisel pintslit;
- Õpetajaga koos teeb pintsli vajutusi pintsli külgedega

Meisterdamine:

- On huvitatud võimalusest töödelda paberit – lõigata, rebida, kortsutada ja liimida;
- Kortsutab ka tugevamat paberit (nt ajalehte, värvilist paberit);
- Lõikab paberist ribasid, teeb paberisse sisselõikeid;
- Liimib kaunistusi

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Tunneb huvi piltide, näidistööde ning raamatuillustratsioonide vaatamise vastu; küsib küsimusi;
- Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest

4-5 AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • Joonistusvahendite kasutamine liigse surveta; • Värvide: sinine, punane, kollane, roheline, valge, must, pruun, roosa, hall; tundmine ja kasutamine; • Tegevuse joonistamine; • Vabalt ja järjestikku ümmarguse, ovaalse, kolm- ja nelinurkse vormiga esemete kujutamine paberil; • Mustrite koostamine (sirgjoontest, ringidest, pintslijälgedest) ribale, ringile, ruudule; • Mustri paigutamine aluspinna äärtele, keskele ja nurkadesse; • Voolimismaterjali rullimine, veeretamine, vormide lapikuks vajutamine; • Silindrist koonuse voolimine; lohukeste vajutamine, servade silumine; • Õõnesvormide voolimine, voolingu kaunistamine; • Kleepetööd, käärde kasutamine; • Taimemotiividest ja geomeetristest kujunditest ornamendi koostamine ribal, ruudul, ringil.
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Esemete struktuuri, vormi ja värvi eripära kujutamine (suunamisel); • Heledamate ja tumedamate värvitoonide võrdlemine; • Pindade värvimine (värvi- ja viltpliiatsitega; kriitide ja söega) muutes joonte tihedust; • Inimese kujutamine lihtsas tegevuses, erinevas riietuses; • Lindude, liiklusvahendite, talvise looduse joonistamise õppimine; • Mustrite koostamine tarbeesemetele; trükimustrite kasutamine; • Esemete voolimine mitmest erineva suuruse ja kujuga üksikosast; osade ühendamine kokkuvajutamise, liitekohtade silumine; • Õpitud oskuste loov kasutamine; • Mitmest osast koosneva eseme kleepimine; • Ribast ruudu ja ristküliku lõikamine; • Ruudust kolmnurga lõikamine; • Värv- ja vormirütmilise mustri koostamine ja kleepimine.
märts, aprill, mai
<ul style="list-style-type: none"> • Esemete, loomade, inimeste, looduse, sündmuste erinevuste kujutamine olemuse ja värvi põhjal; • Üksikkujundite ühendamine süžeeliseks tervikuks. • Värv- ja vormirütmilise dekoratiivse mustri koostamine. • Õpitud võtete loov kasutamine • Samalaadsete erineva suurusega kujundite voolimine; • Väiksemate osade väljapigistamine ja –venitamine esemelisest vormist; • Õhukeseks vajutatud tüki servade ülespoole keeramine pöidla ja nimetissõrmega; • Esemete ja figuuride kujutamisel oskuste ja teadmiste kinnistamine; • Paberi voltimine (pooleks); • Käärdega lõikamine; • Osalemine ühistöö tegemisel, oma ja teiste osa nägemine ühistöö valmimisel.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Kujutamine ja väljendamine:

- Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks;
- Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt;
- Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduva vahendi;
- Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.

Kujundamine:

- Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärisel kaunistamiseks (tass, taskurätt jne);
- Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi

Voolimine:

- Õõnestab õmarvorme õvendit põidlagal vajutades;
- Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades;
- Nii õmar- kui ka piklikke vorme töõdeldes loob soovitud esemeid;
- Ühendab voolitud detaile omavahel

Joonistamine:

- Kasutab joonistusvahendeid liigse survetaga;
- Ühendab joonistustes nii kandilisi kui ka õmaraid kujundeid; lisab detaile

Maalimine:

- Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu;
- Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõõmmetega;
- Ei kata maalides juba küõllaldaselt kaetud pinda korduvalt;

Meisterdamine:

- Rebib ja lõõkab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõõltuvalt töõ olemusest;
- Lõõkib paelale, traadile vms auguga esemeid;
- Valib meeõpõrased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel õhendades või materjale kombineerides loob oma töõ

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Vaatleb omal algatusel raamatuõllustratsioone ja kunstitõõid ning esitab nende kohta küõsimusi ja avaldab arvamust;
- Jutustab küõsimuste toel, mida ta on oma töõdes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töõs kasutanud;
- Suhtub heasoõvlikult kaaslaste töõsse.

5-6AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • Joonistusvahendite kasutamine liigse surveta; • Tuttavate esemete joonistamine; • Joonistusmaterjalide erinevad võimalused (kriidi küljega pinna katmine; värvipliatsitega üksteise peale värvimine- uute toonide tekitamine); • Kujutavate esemete eripära, osade asetuse, kuju ja õigete proportsioonide (suur-väike; madal-kõrge; pikem-lühem; lai-kitsas) edasiandmine; • Paberist ribade lõikamine; töö kujundamine; • Paberist ribade, väikeste tükikeste ja ümmarguste vormide rebimine; töö kujundamine; • Meelepäraste meisterdamisvahendite (looduslik ja tehismaterjal, paber jms) valimine; ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides oma töö loomine; • Munakujulise vormi voolimine; puu- ja köögiviljade kujutamine voolides; • Õõnesvormi voolimine; voolimispulga kasutamine; • Mustri koostamine (arvestades värvi- ja vormirütmi).
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Põhivärvide (punane, kollane, sinine) segamine maalimisel, uute toonide tekkimine; • Pintsli kasutamine erinevalt (ots, külg); • Ümbritseva loov kujutamine; • Inimese kujutamine erinevates tegevustes; • 2-3 eseme või olendi proportsiooni jälgimine; • Voolimismaterjali rullimine; sellest kujundite väljavajutamine; tekkinud plaadi töötlemine (erinevate vormide liitmine, servade keeramine, jalgade liitmine jne); • Kokkuvolditud paberist ringi, ovaali lõikamine nurkade ümardamise teel ning nendega joonistuste vm tööde täiendamine; • Mustrite koostamine.
märts, aprill, mai
<ul style="list-style-type: none"> • Heledamate ja tumedamate värvitoonide võrdlemine; • Värvide seostamine meeleoluga; • Tuttavate esemete kujutamine ümbritsevast elust, lastekirjandusest jne; • Tööle tausta maalimine (sobiva tooni valimine lähtuvalt tööst või oma soovist); • Erinevate kunstiliikidega (maal, graafika, skulptuur, vitraaž) tutvumine; • Väikeste detailide väljavoolimine pigistamise, venitamise ja muljumisega; • Liimiga kaetud aluspinna katmine erinevate materjalidega mustriks või süžeeliseks pildiks.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Kujutamine ja väljendamine:

- Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
- Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevustest ning tegevuskohast.
- Tunneb ümbritsevas esinevaid värve.

Kujundamine:

- Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.
- Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
- Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.

Voolimine:

- Kasutab iseseisvalt voolimismaterjale.
- Voolib loovalt.
- Voolides annab edasi eseme osade suurusvahekordi, kehaosade asendeid ja lihtsamat tegevust.

Joonistamine:

- Joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ning loob pilte fantaasia järgi.
- Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.

Maalimine:

- Kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge).
- Vältib värvide määrdumist.

Meisterdamine:

- Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne.
- Meisterdamisel kasutab erinevaid võtteid: punub, põimib, sõlmib

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ning värve.
- Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo.

6-7AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • Erineva suurusega pintslite kasutamine; õige survega maalimine. • Loodusobjektide kujutamine natuurist ja kujutluse põhjal. • Kujutavate objektide eripära (värv, vorm, õige proportsioon) edasiandmine. • Inimese kujutamine liikumises. • Skulptuuridega (kui reaalse maailma esemete kujutistega) tutvumine. • Erineva suurusega puu- ja juurviljade, seente voolimine; voolingu pinna kujundamine voolimispulga abil. • Voolimisel tähelepanu pööramine töö erinevate osade ühendamisele, niisutamisele, silumisele. • Ühest tervikust vajaliku figuuri vormimine väljavenitamise teel. • Ümar- ja kandiliste vormide lõikamine, erinevate lihtsamate kujundite rebimine, süžeeliste piltide kujundamine. • Kollaaž - looduslikest materjalidest, paberkollaaž • Looduslikest materjalidest kompositsiooni kujundamine
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjanduspala süžee loov kujutamine. • Loomade kujutamine liikumises. • Taustaga sobivate värvitoonide valimine. • Erinevate mustrite moodustamine ja rütmiline paigutamine. Rahvuslike mustrite koostamine. • Linnu- ja loomafiguuride voolimine. • Fantaasia põhjal voolimine. • Rebimine, käärde kasutamine, mitmest osast koosnevate esemete kleepimine. • Joone järgi lõikamine, süžEEPiltide koostamine. • Jääkmaterjalidest meisterdamine. • Vitraaž. • Ruumide kaunistamine temaatiliselt.
märts, aprill, mai
<ul style="list-style-type: none"> • Värvide segamine maalimisel. • Värvide valikuga meeleolu edasiandmine. • Ümbritsevate kujundite iseloomulike tunnuste, erinevate loodusnähtuste, kirjanduspalade sisu edasiandmine loovate töödega. • Reljeefsete piltide kokkupanek. • Lõikamine kontuuri järgi. • Voltimisvõtetega paberist esemete valmistamine mängu jaoks.

EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL:

Kujutamine ja väljendamine:

- Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
- Jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevustest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast.
- Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.
- Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).

Kujundamine:

- Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
- Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.

Voolimine:

- Kasutab iseseisvalt voolimismaterjale, arvestades nende eripära.
- Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid.
- Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.

Joonistamine:

- Kasutab soovi korral erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.
- Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.
- Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine:

- Segab värve uute toonide saamiseks.
- Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.

Meisterdamine:

- Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted.
- Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:

- Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ning värve ning tajub meeleolu.
- Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.
- Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

6.5. MUUSIKA

VALDKONNA "MUUSIKA" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID:

- laps tunneb huvi ja armastust muusika vastu
- lapsel arenevad muusikalised põhivõimeid ja oskused: rütm, helitaju ja helikõrgussuhted, dünaamiline kuulmine ja tämbriline kuulmine
- lapsel tekib muusikalise tegevuse kaudu positiivsed emotsioonid
- lapsel süveneb muusikahuvi
- lapsel rikastub tundeelu, fantaasiat ning loovus
- lapsel kujuneb muusikaline maitse
- laps oskab muusika abil maailma avastada
- laps on igakülgsest arenenud

VALDKONNA „MUUSIKA“ SISU

Muusikategevus koosneb 4 põhitegevusest, mis on kõik tihedasti omavahel seotud:

- 1) laulmine
- 2) muusika kuulamine
- 3) rütmiline liikumine
- 4) pillimäng

VALDKONNA "MUUSIKA" KORRALDUS

Muusika on inimese üks huvitavamaid eneseväljendamise vorme. Muusikategevus koolieelses eas ei arenda last ainult muusikalistelt võimetelt, vaid mängib väga tähtsat rolli ka kognitiivses, sotsiaalses, intellektuaalses ja füüsilises arengus.

Muusika õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide elluviimiseks tuleb pakkuda lastele soodsat kasvukeskkonda ning laste kõiki arenguaspekte arvestavaid tegevusi. Muusika õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus. Õppesisu valikul tuleb arvestada ainete seoseid - õpitakse integreeritud tegevuste kaudu, see tähendab, et tegevusplaani koostamisel peab arvestama rühmade teemadega, samuti tuleb lähtuda aastaegadest, rahvakalendritähtpäevadest, laste huvidest ning ea- ja jõukohasusest.

Näiteks: kui 6-7 a rühma teemaks on aastaaeg- talv, siis muusikategevuses laulame laulu „Tali“, kuulame Vivaldi “Talve“ ja räägime, missugune aastaaeg on talv ja mida talvel õues teha saab. Arvestama peab ka laste individuaalseid eeldusi.

ARENKU HINDAMINE toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#) koostöös rühmaõpetajatega.

VALDKONNA "KUNST" ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

1. LAULMINE

EESMÄRK

Laps:

1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest

KUNI 3 AASTASED	3-4-AASTASED	4-5-AASTASED	5-6-AASTASED	6-7-AASTASED
Laps: <ul style="list-style-type: none"> oskab häält tekitada kuulab ja jälgib õpetaja laulu oskab täiskasvanu häält järele matkida: <i>lal-lal</i> <i>auh-auh</i> <i>ti-tip</i> laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase: <i>tip-tip vihmake</i> <i>äiu-äiu, kussu-kussu</i> 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> huvitub laululisest tegevusest laulab muusika saatel oskab laulu koos alustada ja lõpetada laulab sõnu selgelt hääldades laulab õpetajaga lihtsaid lastelaule 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> oskab laulda üksi ja kollektiivis oskab kuulata meloodia suunda oskab eristada helisid kõrguse ja vältuse järgi laulab rühmaga samas tempos laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule laulab ilmekalt, voolavalt, lõbusalt, õrnalt, reipalt, sõnu 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> laulab vaba loomuliku häälega esitab laule rühmaga samas tempos laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule oskab tunnetada hääle kõlalisi võimalusi (õrn, mahe, terav, kähe) oskab laulus pausi välja pidada julgeb esineda 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> laulab ilmekalt, pehme ja loomuliku häälega ning vaba hingamisega oskab laulda kiirendades-aeglustades, oskab lauldes välja pidada pause, fermaati oskab emotsionaalselt väljendada end eriilmeliste laulude abil laulab üheskoos võimalikult

		selgelt hääldades <ul style="list-style-type: none"> oskab hääli imiteerida 		intervallipuhtalt ning ühtlases tempos <ul style="list-style-type: none"> oskab teadlikult oma häält kuulata ja juhtida tunneb mõisteid: helilooja, luuletaja, rahvalaul, eesti laulud ja teiste rahvaste laulud laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas, ansambelis kui ka üksi
REPERTUAARI NÄITED				
<ul style="list-style-type: none"> lastelaul „Päikene” Kumpas „Väike kutsu” „Jänku sa jänku“ „Mina olen pai laps“ L. Sein „Pilveke“ L. Sein „Päikesejänku“ Kumpas „Homnikul“ 	<ul style="list-style-type: none"> Kumpas „Veere kakku” Mandre „Mina ja kutsu” „Kes elab metsa sees” Kumpas „Kitseke“ „Lumememm sa naljamees“ „Hiiretips“ „Tibuke“ (LMT 4.a.) 	<ul style="list-style-type: none"> Kumpas „Olen laululaps” „Pisike päkapikk” (musamari plaadivabriku parimad palad) rahvalaul „Tiiu talutütrekene” (LMT 5.a.) „Kus on minu koduke“ (musamari laulurong) „Kuused ja jänesed“ (musamari jõululaulud) Sõstra „Vihmake“ 	<ul style="list-style-type: none"> „Olla koos”(sulle ma laulan CD) rahvalaul „Veli kulla vellekene“ Sein „Päkapiku töö” „Lõbus jänkulaps“ (musamari laulud) Wunderlich „Kuldnokk“ Wunderlich „Värvilised munad“ Wunderlich „Kevade tulek“ K. Sillamaa „Mul ei maitse“ 	<ul style="list-style-type: none"> Wunderlich „Kevadele vastu” „Laula kaasa” (musamari laulud, CD) „Minu paps”(lastelaulud CD) „Kommilaul“ (laulupillerkaas, CD) „Õige koolilaps“ „Oh kuusepuu“ rahvaviis „Eideratas“

2. MUUSIKA KUULAMINE**EESMÄRGID:****Lapsel:**

- avardub emotsionaalne vastuvõtlikkus ja silmaring
- rikastub muusikaline maitse ning kuulmiskogemus
- on välja kujunenud kuulmisoskus – suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale

KUNI 3 AASTASED	3-4-AASTASED	4-5-AASTASED	5-6-AASTASED	6-7-AASTASED
Laps: <ul style="list-style-type: none"> • kuulab helisid looduses (vihmasadu, linnulaul, loomade hääliksused) ja linnas (auto- ja lennukimüra), hääli enda ümber (koputamine, sammud, uksekrigin) • oskab kuulata lihtsaid lastelaule, pillimängu, muusikapala • tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast • oskab kuulata laulu vaikselt lõpuni • oskab mõne sõnaga rääkida kuulatud laulust 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kuulata erineva karakteriga laule ja neid iseloomustada mõistetega: aeglane, kiire, rõõmus- kurb, naljakas • oskab kuulata hääli looduses, enda ümber ning matkida neid liigutustega • oskab kuulata muusikapala lõpuni • tunneb marsi mõistet ning oskab kuulatud muusikat ja rütmi edasi anda liikumisega • tunneb eesti rahvaviiside kaudu erinevaid rahvapille (vilepill) 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kuulata erineva karakteriga laule ja neid iseloomustada mõistetega: pidulik, hoogne, rõõmus- kurb, marsilik, vaikne- vali, kiire-aeglane • oskab kuulata helisid looduses, linnas, helisid enda ümber • tunneb eesti rahvaviiside kaudu erinevaid rahvapille (vilepill, kannel) • tunneb marsi, tantsuviisi mõistet ja oskab seda edasi anda liikumisega • oskab kuulata vaikust • eristab erineva kõrgusega helisid kuulamisel: kõrge- 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kuulata instrumentaalpala ja oskab kuulatud palale anda nime • oskab kuulata klassikalist muusikat • tunneb eesti rahvaviiside kaudu erinevaid rahvapille (kannel, torupill, vilepill) • tunneb mõisteid marss, helilooja • oskab kuulata muusikat vaikselt ja tähelepanelikult • tunneb mõisteid: laulev, elav, hoogne • tunneb hällilaulu, marsi, tantsuviisi mõistet ja oskab seda edasi anda liikumisega 	Laps: <ul style="list-style-type: none"> • oskab laule ja muusikapalasisid tähelepanelikult kuulata ning kuulatud sügavamalt iseloomustada, oma nägemus- suhtumine kuulatud paladesse, kasutades mõisteid: mõtlik, laulev, uljas, elav, hoogne • eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu • oskab kuulatud palale pealkirja, liigutusi välja mõelda • tunneb mõisteid: marss, hällilaul, rahvalaul, tantsuviis • tunneb ära Eesti Vabariigi hümnid • oskab kuulata

		keskmine- madal <ul style="list-style-type: none"> tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule 	<ul style="list-style-type: none"> oskab kuulnud muusikapala väljendada erineva muusikalise tegevuse kaudu (nt. järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega) 	klassikalist muusikat (Vivaldi, Saint-Saens) <ul style="list-style-type: none"> tunneb eesti rahvaviiside kaudu erinevaid rahvapille (kannel, torupill, löötspill, vilepill, parmupill) eristab erinevate vältuste ja kõrgustega helisid
REPERTUAARI NÄITED				
<ul style="list-style-type: none"> Sein „Auto” Kumpas „Unelaul” „Nuku Mai” „Loodushääled“ (loodushääled CD) Filippenko „Haned“ L. Sein „Tubli poiss“ 	<ul style="list-style-type: none"> Laul „Konnake ja sääseke” (Musamari laulurong) Laul „Hiiretips” (Musamari alulurong) Seenemaja” (Musamari laulurong) „Loodushääled“ (hääled CD) Mussorgski „Tibupoegade tants“ Rahvalaul „Äiu tudu“ 	<ul style="list-style-type: none"> „Põdra maja” (Entel-Tentel) „Gripipäev” (Musamari laulurong) „Sügisel on sünnipäev” (Musamari laulurog) „Loodushääled“ (hääled CD) Saint- Saens „Elevant“ „Mu koduke“ (LMT 3.a.) 	<ul style="list-style-type: none"> Saint-Saens „Linnumaja” rahvalaul „Meie kiisul kriimud silmad” „Loodushääled“ (hääled CD) Vivaldi „Aastaajad“. Tsaikovski „Lõokese laul“ 	<ul style="list-style-type: none"> Vivaldi „Kevad” Wunderlich „Seeneralli” Loodushääled Vivaldi „Aastaajad“ Grieg „Hommikumeeleolu“ Mozart „Võlflöööt“ Grieg „Mäekuninga koopas”

3. RÜTMILINE LIIKUMINE

EESMÄRGID:

Lapsel:

- on arenenud rütmitaju
- oskab muusikat tunnetada ja oma emotsioone liikumisega väljendada

KUNI 3-AASTASED	3-4-AASTASED	4-5-AASTASED	5-6-AASTASED	6-7-AASTASED
<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab liikuda ruumis läbisegi • oskab õpetaja laulu või muusika saatel vabalt õpetaja järel või iseseisvalt kõndida, joosta, hüpata • sooritab muusika saatel lihtsaid tantsuliigutusi: plaksutamine; lehvitamine; rõhksamm; koosjalu hüplemine; sõrmevibutus; poolkukk; põlvepats; käte peitmine selja taha; paigal tammumine • oskab liikuda koos vahendiga (pallid, kõrinad, mänguasjad) • oskab kehapillil kaasa mängida (pats, plaks) 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab reageerida muusika algusele ja lõpule • oskab eristada kõnni ja jooksurütmi ning vastavalt sellele liikuda • oskab liikumisel erinevaid vahendeid kasutada • oskab sooritada erinevaid tantsuliigutusi: käteplaksud; põlvest vetrumine; kand- ja varvasastak; hüplemine; keerutused ühe- ja kahekaupa; päkkadel kõnd; rõhksamm; sõrmevibutus • oskab sooritada lihtsaid tantsuliigutusi samal ajal kogu 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu • oskab liikumise ajal kasutada erinevaid vahendeid • oskab rütmi ja meetrumi edasi anda plaksutades, hüpates • oskab leida kindlal muusikaosal paarilist • oskab paarilisega sooritada koos erinevaid tantsuliigutusi samal ajal • oskab sooritada liigutusi vasaku ja parema jala ning käega • oskab sooritada erinevaid tantsusamme: 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab rütmiliselt täpselt muusika järgi kõndida ja joosta • oskab sooritada tantsuliigutusi täpselt, samal ajal koos teistega • oskab tantsuliigutusi: hüpaksamm; otse- ja külgalopp; käärhüpe; kõrvalastesamm; selg ees kõnd; kann- ja päkalöögid; keerutus käevangus; • oskab moodustada paare, kolonne, ringe • oskab orienteeruda ruumis • oskab eesti rahvatantsu-, mängu • oskab liikuda erinevate vahenditega: linnid, lilled, rätid 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab rütmiliselt täpselt muusika järgi liikuda • oskab tantsuliigutusi sooritada viimistletult, täpselt, rütmikalt, kujundlikult, õige kehahoiakuga • orienteerub ruumis vabalt • oskab moodustada paare, kolonne, viirge • oskab tantsusamme: hüpaksamm; käärhüpe; sulghüpped; vahetussamm, otse- ja külgalopp; rõksammud; kõrvalastesammud erinevates kombinatsioonides; liigutused parema ja vasaku jala ning

<ul style="list-style-type: none"> • reageerib erinevale muusikaosale liikumisega • oskab liikuda ringis kätest kinni 	<p>rühmaga</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab eristada muusikapala erinevaid osasid ja vastavalt sellele liikuda • oskab mängida lihtsaid laulumänge • oskab leida omale paarilise • oskab eristada kõrget ja madalat heli, vaikset- valju muusikat ja edasi anda iseloomulikku liikumist • oskab moodustada ringi ja kätest kinni ringis liikuda • oskab kehapilli laulude saateks 	<p>rõhksamm; käteplaksud; käte sujuv liigutamine ette ja taha; hüplemine; külggalopp; kand- ja varvasastak; keerutused ühe- ja kahekaupa</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab eritada kõrget-keskmist- madalat heli ja oskab seda erineva liikumisega edasi anda • orienteerub ruumis • osaleb laulumängudes • oskab liikuda ringis • oskab kehapilli kasutada laulu saateks 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab tantsimisel kujundlikult liikuda • oskab mõelda välja vastavalt muusika iseloomule vastavaid liikumisi • oskab kehapillil kaasa mängida laulude saateks (sõrmenips, plaks pats, jne) 	<p>käega; selg ees kõnd;</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab rahvatantsu-, mängu • oskab kehapilli kasutada laulude, muusikapala saateks • tunneb muusikalistest mängudest rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma • täidab muusikalistes mängudes erinevaid rolle • rakendab muusikalistes mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast • kasutab muusikalistes mängudes loovalt erinevaid vahendeid: linnid, rätid jm. • liigub vastavalt muusika meeleolule
REPERTUAARI NÄITED				
<ul style="list-style-type: none"> • „Lähme marssima” (VLL) • „Jänkuke” (Tulge mängima) • „Kahekesi kõnnime” • „Päike ja vihm”(LMT 	<ul style="list-style-type: none"> • „Kand ja varvas”(LMT 4.a.) • L/M „Zuuzi rong”(2ss) • „Automäng”(VLL) • „Lõbus jook”(LMT 	<ul style="list-style-type: none"> • „Vihmapiiskade tants”(Külliki lauluad) • L/M „Üks ühte”(2ss) • Tants „Näpupolka”(LMT 5.a) 	<ul style="list-style-type: none"> • L/M „Hüvasti, sõbrake”(LMT 5.a.) • L/M „Lõbus mölder”(2.s.s) • Tants „Eesti polka”(LMT 5.a.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tants „Kaera-Jaan”(LMT 6.a.) • L/M „Prigadi-pragadi”(T. Pärnits) • Tants „Kaks sammu sissepoole”(2ss)

<p>3.a)</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Näitame ja peidame“(LMT 3.a.) • „Vihm“ (LMT 3.a.) • „Kelgusõit“ (LMT 3.a.) • „Rändame ringi“ (L.Sein) • „Pallipidu“ (L. Sein) 	<p>4.a)</p> <ul style="list-style-type: none"> • L/M „Kuidas rõõmsaks saada“ (2s.v) • L/M„Kaabuke“ (L. Sein) • L/M „Lapaduu“(2.ss) • L/M „Hobuke“ (L. Sein) 	<ul style="list-style-type: none"> • L/M „Sõpra otsimas”(2ss) • L/M„Kus sa käisid sokukene“ (T. Pärnits) • L/M „Trill-trall” (T. Pärnits) • tants „Kaks otti” (Entel- Tentel) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tants „Tinna” (P. Pobkov) • Tants „Tillilipu“(T. Pärnits) • Tants „Ketramas“ (eesti rahvalul) • „Paaristants“ (LMT 5.a.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Tants „Kungla rahvas“ (T. Pärnits) • „Polka“ (akordionimuusika CD) • „1, 2, 3“ (T. Pärnits)
--	--	---	---	---

4.PILLIMÄNG

EESMÄRGID:

Lapsel:

- on arenenud muusikalised põhivõimeid: dünaamiline ja tämbriline kuulmine
- on arenenud rütmitaju
- on arenenud tähelepanu- ja kontsentratsioonivõime
- on oskus musitseerida nii rühmas kui üksi

KUNI 3-AASTASED	3-4-AASTASED	4-5-AASTASED	5-6-AASTASED	6-7-AASTASED
<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb lihtsaid rütmipille: kõlapulgad, kõristid, kellukesed, üllatusmunad ja oskab nende õiget hoidu ning mänguvõtteid • oskab kaasmängu rütmipillidel õpetaja laulule, liisusalmile, 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb rütmipille: tamburiin, kõlapulgad, marakas ja oskab nende õiget hoidu ja mänguvõtteid • oskab rütmipillidel kaasmängu laulule ja muusikapalale, õpetaja laulule, liisusalmile • oskab kaasmängu kaheosalisele 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb rütmipille: tamburiin, kõlapulgad, kuljused, marakas, triangel ja oskab nende õiget hoidu ja mänguvõtteid • oskab rütmipilli kasutada liikumise, laulude, muusika saateks • tunneb pille ära 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb rütmipille: tamburiin, marakas, kastanjett, kuljused, kõlapulgad, väike trumm, triangel; oskab nende õiget hoidu ja mänguvõtteid • oskab rütmipille kasutada kaasmängudes, kajamängudes, 	<p>Laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab iseseisvalt rütmi välja mõelda ja edasi anda • eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille • mängib pilliansambelis • mängib rütmiliselt täpselt, samal ajal koos teistega • oskab improviseerida rütmipillil

<p>muusikapalale</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab marssides pilliga rütmi kaasa lüüa mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi) 	<p>muusikapalale</p> <ul style="list-style-type: none"> mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel, marakal 	<p>tämbriliselt</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab meetrumi, ta, ti-ti rütmi edasi anda rütmipillil tunneb meloodiapilli ksülofon ja oskab kasutada seda õppemängudes, loovmängudes 	<p>laulude saateks</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab meetrumit, ta, ti-ti rütmi rütmiliselt täpselt edasi anda oskab rütmipille mängida koos rühmaga tunneb meloodiapille ksülofon, metallofon ja oskab rakendada neid erinevates mängudes 	<ul style="list-style-type: none"> tunneb rütmipillide nimetusi, neid tämbriliselt, mänguvõtetel oskab eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge laulule, lasteriimidele, instrumentaalpalale, rütmilisele liikumisele oskab meetrumi ja selle rõhulise osa markeerimist laulude ja rütmilise liikumise saateks tunneb meloodiapille: ksülofon, metallofon, tunneb ta, ti-ti rütmi, pausi ja oskab seda edasi anda rütmiliselt täpselt
REPERTUAARI NÄITED				
<ul style="list-style-type: none"> „Mäng kõrinatega” (LMT 3.a.) Sein „Päiksetrumm” Laul „Mul on kõrin väike” „Põlveplaks” (LMT 3.a.) Mäng „Suur trumm ja väike trumm” 	<ul style="list-style-type: none"> Kumpas „Mäng tamburiiniga” „Hiiremäng” (loovmäng) L: Sein „Hobune” mäng kõlapulkadega Rütmiharidused TA-TI-TI rütmidel 	<ul style="list-style-type: none"> „Pilli mängin ma” (Tulge mängima) Laul „Jõulutaat” (Sõstra) „Tihane” (1.kl. laulik) Kumpas „Rütmimäng” 	<ul style="list-style-type: none"> „Koer” (omaloomingulised tantsud, kassett) „Nüüd sa muusikat tee (A. Kumpas) „Tik- tak” laul „Pausimäng” (omaloominulised palad, kassett) 	<ul style="list-style-type: none"> „Orkestripala” Mozart „Kellamäng” „Püüdsin kinni sääse ma” (2.kl laulik) „Mäekuninga koopas (Grieg) „Kell üks...” mäng

6.6. LIIKUMISÕPETUS

LIIKUMISVALDKONNA ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

LIIKUMISVALDKONNA SISU

- 1) liikumisalased üldteadmised;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) rütmika;
- 6) loodusliikumine.

LIIKUMISVALDKONNA KORRALDUS

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, ujumine, pallimängud;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist, positiivsete iseloomuomaduste kujundamist, suunata lapse sotsiaalset ja emotsionaalset arengut;
- 4) tugendatakse lapse füüsilist ja vaimset tervist;
- 5) äratatakse huvi aktiivse liikumise, sportimise vastu;
- 6) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse valalikkust;
- 7) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühi, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat, liikumistaju kujunemist (keha tunnetamine, ruumis orienteerumine, suuna tajumine, aja tajumine) ja antakse tagasisidet;
- 8) planeeritakse liikumistegevusi päevakavasse (piisavalt liikumist, puhkust, mitmekesisust);
- 9) kasutatakse mitmekesiseid vahendeid, erinevaid meetodeid, võtteid;
- 10) liigutakse lasteaia saalis, ujulas, lasteaia õuealal, looduses, spordiväljakul.

ARENKU HINDAMINE

Hinnatakse:

- 1) põhiliikumisi, koordineerimise, rühti, tasakaalu, liigutusvõimeid ja peenmootorikat
- 2) sotsiaalseid arengut;
- 3) sõnaliste seletuste ja korralduste mõistmist.

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#) koostöös rühmaõpetajatega.

LIIKUMISVALDKONNA ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

1,5-3AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • vabalt kogunemine õpetaja juurde • liikumine vabalt • kõnd, jooks läbisegi • sulghüplemine paigal, hüpe üle nõõri, sügavushüpe pingilt • roomamine vabalt ja toengpõlvituses, toengpõlvituses ka läbi tunneli • palli veeretamine kahe käega õpetajale • kõnd liistulaual ja madalal tasakaalupingil • üldarendavad harjutused kõristiga (ka muusika saatel)
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • kogunemine eseme juurde • kogunemine õpetaja selja taha, paari • kõnd/jooks üle takistuste õpetaja järel • sulghüplemine, hüpped üle kahe paralleelse nõõri (kaugushüpe) • roomamine toengpõlvituses, läbi tunneli • ronimine üle võimlemispingi ja kaldredelil • visked pea kohalt kahe käega üle nõõri, vertikaalsesse märklauda • palli veeretamine läbi väravate kahe käega • tasakaal - kõnd tasakaalupingil kahe joone vahel "kitsal teel" • üldarendavad harjutused kurikate, lipukeste ja rõngastega (ka muusika saatel) • kelgutamine: tühja kelgu vedamine, nõlvakust alla kelgutamine

märts, aprill, mai

- kogunemine ringi
- kogunemine kolonni õpetaja abiga
- kõnd/jooks kolonnis ringjoonel (ka muusika saatel)
- sulghüplemine edasi liikudes, sügavushüpe liivakasti servalt, võimlemispingilt
- roomamine vabalt kõhuli, kindlaksmääratud kohani
- pugemine tunnelist
- ronimine varbseinal
- viskamine kahe käega alt kaugusse, püüdmine
- palli veeretamine sõbrale
- tasakaal - seis ühel jalal toe abil, keerlemine paigal
- üldarendavad harjutused võimlemiskepiga, rätiga

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:**Liikumisteadmised:**

- sooritab harjutusi aktiivselt
- liigub õpetaja juhendamisel aktiivselt ja ohutult

Põhiliikumised:

- ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste
- liigub trepil vahelduva sammuga
- säilitab kõndides ja joostes sihi ja tasakaalu

Liikumismängud:

- mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge
- mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu

Spordialad:

- sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega

Tants ja rütmika:

- kõnnib, jookseb ja hüpleb muusika järgi
- sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi

Loodusliikumine:

- matkab õpetajaga või vanematega looduses
- teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis

3-4 AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • kogunemine õpetaja juurde • vaba kõnd, kõnd peatuste ja kükidega; kõnd ringjoonel, nõõride vahel • üldarendavad harjutused muusikaga (vahendita ja palliga) • jooks läbisegi; jooks püüdja eest ja põgenejat püüdes; läbisegi jooksult kogunemine - signaali järgi ja märgitud kohta • hüplemine kahel jalal paigal ja edasi • hüplemine kahel jalal üle nõõri • sügavushüpe 25-30 cm • palli veeretamine - jooks järele • palli veeretamine paarilisele läbi värava (1,5m) • vise kahe käega üle takistuse 2-3m kauguselt • toengpõlvituses vabalt roomamine • tasakaal - kõnd võimlemispingil, liivakasti äärel
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • pihkseongus ringi moodustamine • paarilise leidmine • rivistumine paaridesse - paariskõnd, kõnd juhtlapse järel • üldarendavad harjutused lipukeste, muusikaga • juurdevõtusammud paremale, vasakule • jooks kitsal rajal 20-30 cm • käpilijooks • siira-viira jooks esemete vahel • kahel jalal hüplemine märgilt märgile • sulghüplemine pööretega • visata pall maha-püüda 2-3 korda järjest • vise horisontaalsesse märklauda kahe käega • ronimine varbseinal • käpilironimine mööda mahaasetatud redeli pulki • tasakaal - astumine rõngasse (15-20 cm) ja välja, kõnd põrandale asetatud redelipulkade vahel • kelgutamine: kelgul kaaslase vedamine, mäest alla kelgutamine

märts, aprill, mai

- Rivistumine kolonni
- üldarendavad harjutused värviliste kuubikutega, lilledega, värviliste ringidega
- aeglane ja kiire kõnd
- kõnd lühikeste ja pikkade sammudega
- kõnd päkkadel kaasaplaksutamisega
- kõnd piiratud alast üle astudes (15-20 cm), üle madalate takistuste
- puhkusetä jooks 50-60 sek
- paigalt kaugushüpe
- hüplemine üle 3-4 eseme (kõrgus 5-10 cm)
- vise üle nõõri parema ja vasaku käega
- vise vertkaalsesse märklauda
- vise kaaslasele - püüdmine
- käpili ronimine mööda kaldredelit
- roomamine kõhuli
- ronimine varbseinal juurdevõtu sammuga

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:**Liikumisteadmised:**

- jälgib meeldetuletamisel hügieeninõudeid
- arvestab liikumisel kaaslast

Põhiliikumised:

- teeb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi
- sooritab põhiharjutusi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes

Liikumismängud:

- mängib 1-2 reeglita liikumismänge
- tunneb liikumiserõõmu pingutades end aktiivses liikumises

Spordialad:

- teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi
- teab kiivri vajalikkust jalgrattasõidul

Tants ja rütmika:

- sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi
- sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi õpetaja ja kaaslastega ühtses tempos

Loodusliikumine:

- tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal

4-5 AASTASED LAPSED

september oktoober november
<ul style="list-style-type: none"> • Vabalt väljakule (võimlasse)rivistumine nii, et oleks ruumi harjutust sooritada • Läbisegi kõnnilt taas koha leidmine, kolonni moodustamine. • Hiiliv kõnd poolkägaras • Kõnd kolonnis juhtlapse vahetamisega • Üldarendavad harjutused kummist matiga, muusikaga • Jooks üle madalate takistuste: joon, nõör • Jooks üle takistuste (kõrgus 20-25 cm) • Jooks mõõdukas tempos 80-100m • Jooks seisakute ja suunamuutustega, põlvetõstejooks • Sulghüplemine paigal ja edasi liikudes, rõngast-rõngasse • Harki-kokku hüplemine • Allahüpped 30-40 cm kõrguselt • Paigalt kaugushüpe (50 cm) • Visata pall maha, püüda(5-6 korda), palli põrgatamine kahe käega • Rõnga veeretamine • Ronimine varbseinal vahelduva sammuga, ülalt teisele poole • Toengpõlvituses ronimine kaldlaual üles -alla • Tasakaal – seis ühel jalal käte erinevate asenditega, kõnd madalal võimlemispingil • Liikumismäng “Kuju”
detsember, jaanuar,vebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Rivistumine ühekaupa kolonni ja viirgu õpetaja abiga • Üldarendavad harjutused hernekottidega, lipukestega, muusikaga • Kõnd päkkadel ja kandadel; mõõtsammudega , põlvetõstega • Siira-viira kõnd esemete vahel • Kõnd plaksu löömisega põlve all, kükk-kõnd • Kõnd vahelduvalt jooksu ja hüplemisharjutustega • Siira-viira jooks esemete vahel • Jooks üle takistuste(kõrgus 20 cm) • Kiire jooks 10m lõigul, puhkuseks kõnd (2-3 korda) • Põlvetõstehüplemine paigal ja edasi liikudes • Kõrgushüpe otsejooksult 20-30 cm • Galopp paremale/vasakule • Hüplemine ühel jalal • Pallivise vastu seina, püüdmine pärast põrkumist • Palli vise paarilisele (kaugus 2m) • Visked vertikaalsesse märklauda 1,5-2 m kauguselt • Kõhuli roomamine põrandal; võimlemispingil käte abil edasi tõmmates • Tasakaal – kõnd kummulikeeratud võimlemispingil, seis päkkadel või ühel jalal silmad suletud • Kelgutamine mäel, kaaslaste sõidutamine • Suusatamine – liikumine vahelduva sammuga

märts, aprill, mai

- Liikumisel kolonnist ühekaupa ümberrivistumine kolonni kahekaupa
- Paariks loendamine nimetuse järgi (kiisu-kutsu)
- Üldarendavad harjutused lindi, palli, võimlemiskepiga, rütmipulkadega
- Kõnd edasi-tagasi; päkkadel – kandadel
- Jooks pikkade ja lühikeste sammudega
- Mõõdukas tempos jooks 1-1,5 min
- Aeglane jooks 40-60 m (3-4 korda järjest)
- Kiirjooks 20 m (5,5-6 sek)
- Paigalt kaugushüpe 50 cm
- Hoojooksult hüpe 20-30 cm kõrgusele takistusele
- Visked horisontaalsesse märki 2,5 m kauguselt parema ja vasaku käega
- Kaugusvisked parema ja vasaku käega 4-7 m
- Palli vise vastu seina – püüdmine
- Palli söötmine parema ja vasaku jalaga
- Rippseisust varbseinal pööre
- Varemõpitud ronimisviiside kasutamine
- Tasakaal – kõnd võimlemispingil astudes üle takistuste; mõõtsammudega, juurdevõtusammudega
- Kiikumine – hoo tegemine endale

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:**Liikumisteadmised:**

- teab spordivahendeid ja kasutab neid sobival viisil ja kohas
- tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise

Põhiliikumised:

- kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes
- sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi

Liikumismängud:

- mängib individuaalseid võistlusmänge
- osaleb jõukohastes teatevõistlustes

Spordialad:

- hoiab oma kohta rivistustes: kolonnis, ringis, viirus
- sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni
- suudab hoida tasakaalu jalgrattasõidul
- oskab endale ise kiigel hoogu teha

Tants ja rütmika:

- jäljendab liikumisega erinevaid rütme
- liigub vastavalt muusikale kiirenevalt ja aeglustuvalt

Loodusliikumine:

- sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga

5-6 AASTASED LAPSED**september, oktoober, november**

- Rivistumine viirgu. Joondumine viirus varvaste ja joone järgi
- Üldarendavad harjutused palli, liivakoti, rõngaga, rütmivõimlemine muusikaga
- Kõnd jalatõstega ette ja kõrvale
- Harvenemine käte ulatuses ringis, ja vabas asetuses
- Põlvetooste- ja sääretõstejooks vahelduvalt
- Jooks üle takistuste (kõrgus 25-30 cm)
- Jooks tiirutava hoonööri alt
- Vastupidavusjooks 3 min
- Kaugushüpe hoojooksult, paigalt
- Harkihüplemine paigal ja edasi liikudes
- Palli põrgatamine paigal parema-vasaku käega 10 korda järjest, edasi liikudes 5-6m
- Kaugusvisked (6-10 m) parema ja vasaku käega
- Ronimine varbseinal vahelduva sammuga
- Roomamine toengpõlvituses, peaga palli tõugates
- Kõnnil ja jooksul läbi rõnga pugemine
- Tasakaal – kõnd liivakotike peapeal; kõnd võimlemispingil esemetest üleastumisega; liikumismäng “Kuju” silmad kinni
- Harjutused matil – trel ette, turiseis, poolspagaat

detsember, jaanuar, veebruar

- Harvenemine käteulatusele kolonnis, viirus; kõnd põiasirutusega, ristsammudega, „kurekõnd“
- Üldarendavad harjutused rättide, hantlite, võimlemispingiga
- Jooks mõõdukas tempos 100-150 m
- Jooks jalatõstega ette, selg ees, erinevatest lähteasenditest
- Allahüpped 30-40 cm kõrguselt, lisaülesannetega (käteplaksud, pöörded)
- Hüplemine jala seadega ette, kõrvale varbale, 30-40 hüplemist 2-3 korda
- Palli vise üles, käteplaks ja püüdmine paarides. Pörkesööt. Märkivisked horisontaalsesse märklauda (kaugus 3-4 m, kõrgus 180 cm)
- Hokiltri vedamine, soot väravasse
- Varbseinal ronimine lisaülesandega (laskumine rippkükki, rippesse)
- Kõnniharjutused kummulipööratud võimlemispingil erinevate käte asenditega, käteliigutustega
- Kelgutamine mäel - laskumine kelgul mäest lisaülesannetega, pidurdamine
- Suusatamine – vahelduv libisamm

märts, aprill, mai

- Rivistumine kaheks ringiks, kõnd suletud silmadega edasi-tagasi
- Üldarendavad harjutused kuubikutega, hübitsaga
- Teatejooksud vahenditega ja vahenditeta
- Jooks vahelduval maastikul kuni 200 m
- Kiirjooks 30 m 6,0-7,0 sek
- Süstikjooks 4×10 m
- Kõrgushüpe 40-50 cm
- Kaugushüpe hoojooksult 100cm
- Harki-risti hüplemine
- Hüplemine hübitsaga
- Pallivise ühest käest teise; paarilisele üle nõõri
- Kaugusvisked 6-10 m
- Tagurpidi roomamine; hülge roomamine
- Tasakaal – kõnd võimlemispingil rõngast läbi pugemisega
- Kõnd kummulipööratud võimlemispingil esemetest üleastumisega

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:**Liikumisteadmised:**

- osaleb lasteaia spordipäeval
- teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires
- mõistab hügieeninõuete olulisust

Põhiliikumised:

- käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses

Liikumismängud:

- osaleb jõukohastes teatevõistlustes
- käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes
- mõistab reeglite täitmise olulisust võistlusmängudes

Spordialad:

- valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel
- teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti
- suusatab vahelduv -tõukelise libiseva sammuga

Tants ja rütmika:

- kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga

Loodusliikumine:

- matkab loodus- ja terviserajal
- tunneb rõõmu õues liikumisest

6-7 AASTASED LAPSED

september, oktoober, november
<ul style="list-style-type: none"> • Rivistumine viirgu pikkuse järgi, joondumine joone järgi • Üldarendavad harjutused palli,, liivakoti, rõngaga, numbriga; rütmivõimlemine muusikaga • Kõnd jalatõstega ette, kõrvale • Põlvvetõste, sääretõstejooks • Jooks üle takistuste mõõdukas tempos, hoonööri alt • Vastupidavusjooks 3 min • Kaugushüpe hoojooksult • Hüplemine harki-kokku, hüppepalliga (teatevõistl) • Palli põrgatamine paigal, edasiliikudes • Kaugusvisked parema ja vasaku käega paigalt • Kahe käega vise korvi • Ronimine varbseinal vahelduva sammuga • Roomamine toengpõlvituses peaga palli tõugates • Pugemine tunnelist • Tasakaal – kõnd joonel, võimlemispingil, harjutused võimlemispingil • Harjutused matil – tirel ette, turiseis, poolspagaat
detsember, jaanuar, veebruar
<ul style="list-style-type: none"> • Harvenemine kolonnis, viirus, ringjoonel • Läbisegi kõnnilt kolonni moodustamine • Üldarendavad harjutused palli, lipukese, lintide, võimlemiskeppidega, rütmivõimlemine muusikaga • Kõnd põia sirutamise, ristsamm paremale ja vasakule • Jooks jalatõstega ette, selg ees • Vastupidavusjooks 3 min • Käärihüplemine • Kükist hüpped üles • Sügavushüpped mängumaja põrandalt, pakkudelt liivakasti • Palli vise üles – püüdmine pärast käteplaksu • Söötmise rinnalt, põrkesööt kaaslastele • Ronimine varbseinal lisaülesannetega • Roomamine pingil kõhuli ja selili kätega edasi tõmmates • Tasakaal – kõnd ümberpööratud võimlemispingil liivakott pealael, flamingo • Matil – tirel ette • Kelgutamine • Suusatamine – paaristõukeline, astepöörded, käärtõus • Jää (lume)hoki – löök tühja väravasse

märts, aprill, mai

- Rivistumine kolonnist viirgu
- Kahe ringi moodustamine
- Üldarendavad harjutused hüpitsaga; võimlemispingil - tüdrukud sahistajate, rättidega; poisid hantlitega
- Kõnd suletud silmadega edasi-tagasi
- Kiirjooks 30 m
- Teatejooksud
- Harki-risti-harki-kokku hüplemine (30-40 hüpet)
- Kõrgushüpe hoojooksult
- Kaugushüpe hoojooksult
- Hüppenööri hüppamine
- Topispalli vise üle nööri
- Kaugusvisked parema ja vasaku käega
- Ronimine kaldredelilt varbseinale
- Tasakaal – kõnd kummuli keeratud võimlemispingil, keskel seis ühel jalal

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:**Liikumisteadmised:**

- nimetab erinevaid spordialasid ja teab Eesti parimaid sportlasi
- keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele
- liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest

Põhiliikumised:

- Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised
- säilitab paigal olles ja liikumisel tasakaalu
- kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvates tegevustes kasutab domineerivat kätt

Liikumismängud:

- võistleb kombineeritud teatevõistlustes
- mängib sportlike elementidega mängu – korvpall, jalgpall, "Pall üle võrgu!"
- organiseerib ise liikumismänge
- kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest
- oskab taluda kaotust ja võidurõõmu

Spordialad:

- sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi
- oskab sõita kaherattalise jalgrattaga
- kasutab suusatamisel paaristõukkelist suusasammu, suusakeppe

Tants ja rütmika:

- sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega
- kasutab liikumisel loovalt vahendeid

Loodusliikumine:

- mängib lihtsamaid maastiku- ja orienteerumismänge
- osaleb rännakul, tunneb rõõmu rännakul osalemisest.

6.7. UJUMINE

UJUMISÕPETUSE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Laps:

- 6) tunneb vees olemisest rõõmu;
- 7) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- 8) on kehaliselt eakohase arenguga;
- 9) on omandanud õige kehahoiaku;
- 10) on terve, iseseisev ja enesekindel.

UJUMISÕPETUSE SISU

- 1) ohutu käitumine vees;
- 2) põhiliikumised vees;
- 3) vee pinnal püsimine;
- 4) abivahenditega ujumine;
- 5) veemängud;
- 6) enesehügieen ja –teenindus

UJUMISÕPETUSE KORRALDUS

- 11) Arvestatakse, et ujumine on üks tähtsamaid kehalisi harjutusi, mille toime organismile on sügav ja mitmekülgne: karastab keha, puhastab nahka, ergutab aktiivsele tegevusele kogu organismi; vee masseeriv mõju tugevdab vereringet, hõlbustab südametööd, parandab kudede varustamist hapniku ja toitainetega
- 12) arvestatakse, et liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 13) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi;
- 14) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist, positiivsete iseloomuomaduste kujundamist, suunata lapse sotsiaalset ja emotsionaalset arengut;
- 15) tugendatakse lapse füüsilist ja vaimset tervist;
- 16) äratatakse huvi aktiivse liikumise, sportimise vastu;
- 17) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 18) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühi, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat, liikumistaju kujunemist (keha tunnetamine, ruumis orienteerumine, suuna tajumine, aja tajumine) ja antakse tagasisidet;
- 19) kasutatakse mitmekesiseid vahendeid, erinevaid meetodeid, võtteid.

ARENKU HINDAMINE

Hinnatakse:

- 4) Lapse hakkamasaamist eneseteeninduse ja –hügieeniga;
- 5) Lapse tegutsemist vees;
- 6) Harjutuste sooritamist vees;
- 7) Sõnaliste seletuste ja korralduste mõistmist;
- 8) Meeskonnatöö oskuseid

Arengu hindamine toimub vastavalt [lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtetele ja korraldusele](#) koostöös rühmaõpetajatega.

UJUMISÕPETUSE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED VANUSETI

1,5-3AASTASED LAPSED

Ujumisõpetuse sisu:

- Soodsa hoiaku kujundamine duši kasutamise suhtes;
- Õige kehaasendi tunnetamine vees;
- Kätega vee asetamine näole;
- Erinevad liikumisviisid vees;
- Erinevate mänguasjade ja ujumisvahendite kasutamine vees;
- Mullide puhumine vette.

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

Laps:

- tunneb veesolekust rõõmu;
- liigub vees abivahenditega

3-4 AASTASED LAPSED

Ujumisõpetuse sisu:

- Iseseisvalt basseini ronimine redelilt;
- Iseseisev riietumine ja duši all pesemine;
- Erinevad liikumisviisid (kõnd, jooks, hüpped) vees (kinnistamine);
- Basseinis käimine kätega vett kraapides;
- Mullide puhumine vette;
- Erinevad pallikäsitlusviisid vees (viskamine, püüdmine, tõukamine, trikitamine), nende kinnistamine;
- Ujumine abivahendiga (laud, nuudel, käepadjad);
- Hingamispeetus vees;
- Näo panemine vette.

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

Laps:

- Liigub iseseisvalt vees;
- Mängib iseseisvalt vees.

4-5 AASTASED LAPSED

Ujumisõpetuse sisu:

- Sanitaar-hügieeniliste nõuete täitmise kinnistamine;
- Erinevad liikumisviisid vees (kordamine);
- Erinevate vahendite kasutamine vees;
- Vette-välja hingamise jätkamine;
- Hingamispeetuse kinnistamine;

- Lauaga libisemine nagu vees;
- Harjutused “kork” ja “täheke”;
- Sukeldumise tehnika;
- Teatevõistlused (võistlusmomendi taluvus)

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

Laps:

- Kasutab sihipäraselt abivahendeid (ujumiskätiseid, -nuudlit, -lauda);
- Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid

5-6 AASTASED LAPSED

Ujumisõpetuse sisu:

- Harjutuste sooritamine ühtses rütmis ja tempos;
- Keha tunnetamine vees;
- Sukeldumine kaugusele, täpsusele ja ajale;
- Libisemine lauaga nagu vees (kinnistamine);
- Rütmiline vette-välja hingamine;
- Krooli jalgade töö toru ääres ja lauaga;
- Krooli käte töö toru ääres ja lauaga ujudes;
- Selili libisemine lauaga;
- “Koera” ujumine

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

Laps:

- Lebab ja libiseb rinnuli abivahendiga;
- Puhub mulle vette.

6-7 AASTASED LAPSED

Ujumisõpetuse sisu:

- Ujumise kaudu veealuse maailma avastamine;
- Hingamispeetuse ja vette-välja rütmilise hingamise kinnistamine;
- “Koera”ujumise harjutamine, ka suunamuutusega;
- Rinnuli ujumise tehnika (kinnistamine);
- Rütmiline hingamine lauaga rinnuli ujudes;
- Seliliujumine (käed all);
- Seliliujumine koos käte tööga;
- Vee all ujumise tehnika.

Eeldatavad tulemused õppekava läbimisel:

Laps:

- Omandab rütmilise hingamise;
- Libiseb ilma abivahendita;
- Ujub pimekrooli (ilma hingamiseta);
- Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.

7. LAPSE ARENGU HINDAMISE JA ANALÜÜSIMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise **üldeesmärk on koguda informatsiooni**, mida saab:

- jagada vanematega;
- jagada teiste pedagoogidega;
- jagada lapsega (edusammud arengus);
- kasutada tegevuste planeerimisel ja organiseerimisel;
- arvestada lapse individuaalsel arendamisel.

Oluline on tähele panna iga lapse eripära, tema tugevaid ja veel arendamist vajavaid külgi. Erinevate inimeste vaatluseid ja tähelepanekuid on kasulik ning vajalik omavahel võrrelda. Last hästi tundes ja teades on kõigil osapooltel võimalik tema arengule rohkem kaasa aidata.

7.1. Lapse arengu hindamise ja analüüsimise põhimõtted

- Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.
- Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.
- Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.
- Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi.

7.2. Lapse arengu hindamise ja analüüsimise korraldus

Lapse arengu jälgimiseks kasutavad rühmaõpetajad oma rühma laste vanus(te)le vastavaid **arengu hindamise tabeleid** ja koostatakse igale lapsele **arengumapp**.

Lapse arengu hindamise põhivaldkonnad on:

- Intellektuaalne, vaimne (kognitiivne) areng;
- Sotsiaalne ja emotsionaalne areng;
- Füüsiline, kehaline (psühhomotoorne) areng

Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Lapse arengule annavad hinnangu rühmaõpetajad koostöös lapsevanema ja teiste spetsialistidega lasteaias (rühmaõpetaja abi, muusika-, liikumis- ja ujumisõpetaja, logopeed).

Vajadusel kaasatakse ka teisi spetsialiste (lasteaia juhtkond, valla meditsiini-, sotsiaal- ja lastekaitsetöötaja).

Ealises arengus erinevaid lapsi puudutavate tegevuste puhul on aluseks „Korraldus varase märkamise kohta“, kinnitatud lasteaia direktori 12.03.2020 käskkirjaga nr 2Ü.

7.3. Arengu hindamise tabelid

Arengu hindamise tabel hõlmab eri arenguvaldkondi, mis kokku annavad pildi lapsest tervikuna. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused, mis on välja toodud lasteia õppekavas. Lähtuvalt lasteiaia õppekavast töötatakse välja arengu hindamise tabelid järgmiste vanuserühmade kaupa:

- 1,5-2aastane laps;
- 2-3aastane laps
- 3-4aastane laps;
- 4-5aastane laps;
- 5-6aastane laps;
- 6-7aastane laps.

Arengu hindamise tabelid võetakse lasteias kasutusele pärast nende kinnitamist pedagoogilises nõukogus (vt [lisa 1](#), [lisa 2](#), [lisa 3](#), [lisa 4](#) ja [lisa 5](#)).

Lapse arengu vaatluslehele tehakse rühmaõpetajate poolt sissekandeid ühel või kahel korral aastas:

- 1,5-5aastase lapse arengu vaatlus viiakse läbi õppeaasta jooksul vastavalt laste kohanemisele lasteiaia. Rühmaõpetajad teevad arenguvaatluslehtedele sissekandeid õppeaasta jooksul ühel korral.

- 5-6aastase ja 6-7aastase arenguvaatlusi viiakse läbi kahel korral aastas:

Sügisel (september-november). Selle etapi tulemusena saavad pedagoogid teada:

- lapse need arenguvaldkonnad, mis vajavad aasta jooksul enamat tähelepanu;
- mida arvestada tegevuste planeerimisel;
- keda tuleks erispetsialistide juurde konsultatsioonile saata;
- kuidas toetada ja suunata lapse arengut.

Kevadel (aprill-mai). Selle etapi tulemusena saavad pedagoogid:

- teada lapse arengu edenemise õppeaasta jooksul;
- hinnata õppe- ja kasvatustöö tulemuslikkust.

Arenguvaatluslehti täidetakse:

- pedagoogi vaatlustena;
- koos ülesannete esitamisega lapsele, kes saab kohapeal või muus olukorras oma oskusi proovida ja näidata;
- koostöös teiste spetsialistidega lasteias (muusika-, liikumis-, ujumisõpetaja ning logopeed)

Vaatluslehtede täitmisel lähtutakse järgmistest aspektidest:

- oluline on turvaline õhkkond ja hea kontakt lapsega;
- ülesandeid võib lahendada rühmas;
- ülesannete proovimisel tuleb lapsele anda alati positiivne tagasiside;
- eesmärgiks ei tohi seada lapsega kõikide ülesannete läbi tegemist piiratud aja jooksul.

Arengu hindamise tabelleid säilitatakse ELIISis.

7.4. Arengumapp. Arengumapi koostamise korraldus.

Arengumapi koostamise eesmärgid on:

- kajastada positiivses võtmes iga lapse individuaalse arengu lugu,
- tuua esile lapse isikupära,
- iseloomustada lapse tugevaid külgi.

Arengumapp on aluseks arenguveestlustel.

Arengumapi koostamise põhimõtted:

- Arengumapp koostatakse kõigile Väike-Maarja Lasteaia lastele.
- Arengumapi koostavad rühmaõpetajad.
- Arengumapi koostamisel kaasavad rühmaõpetajad teisi lasteaia pedagooge (liikumis-, muusika- ja ujumisõpetaja, eripedagoog, logopeed).
- Arengumapi sisu ei saa üksüheselt määratleda.
- Mapp ei tohi olla liiga mahukas.

Rühmaõpetajad teavitavad lapsevanemaid:

- arengumapi koostamise eesmärkidest,
- arengumapi sisust,
- arengumapi säilitamise korrast,
- materjalide kogumise meetoditest: valik kunstitöödest, lapse huvitavad ütlemsed (sh juhuslikud), lapse küsitlus, vaatlus, individuaalsete ülesannete andmine (nt arengutabeli täitmise puhul) või muu meetod, mida rühmaõpetaja kasutab

Oma lapse arengumappi saab lapsevanem igal ajal vaadata (rühmaõpetaja käest küsida).

Arengumapi sisu:

Rühmaõpetaja poolt koostatud arengumapp lähtub lapsest ja sisaldab kindlaid kokkulepituid materjale lapse kohta ning rühmaõpetaja otsusel lapse arengu näitajana olulisi materjale.

Materjalid, mida kogutakse kõikide laste arengumappidesse Väike-Maarja Lasteaias on:

- Küsitlusleht lapsevanemale lapse esmakordsel tulekul Väike-Maarja Lasteaia ([lisa 8](#))
- Arenguvaatlustabelid (ELIISIS)
- Igal aastal 1-2 käelist tööd

Materjalid, mida rühmaõpetajad lisavad laste arengumappidesse on:

- lapse enda poolt valitud töö (koos kommentaaridega),
- lapse vastused küsimustikule,
- lapse ütlused,
- lapse arengu näitajana oluline töö, mis on sama sisuga igal aastal,
- lapsevanemaga koos valitud töö,
- diplomid, fotod
- vms

Arengumapi säilitamine:

- Arengumapp on lasteaias kogu lapse lasteaias oleku aja. Kui laps vahetab rühma, siis läheb arengumapp temaga kaasa.
- Arengumapp on rühmas kiiresti leitav ja kättesaadav.
- Arengumapi säilitamisel on tagatud laste ja perede privaatsus
- Arengumappi vaatab laps koos täiskasvanuga.
- Arengumapp antakse lapsevanemale, kui laps lõpetab lasteaia või lahkub lasteaiast.

7.5. Arenguvestlus lapsevanemaga**7.5.1. Arenguvestluse korraldus**

Üks kord (vajadusel rohkem kordi) õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi **arenguvestluse**, mis:

- 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest lasteaias;
- 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Arenguvestlus(t)e läbiviimise aja ja koha valib rühmaõpetaja kokkuleppel lapsevanemaga.

Arenguvestluse läbiviimisel kasutatakse pedagoogilises nõukogus kinnitatud ettevalmistulehti (vt [lisa 6](#) ja [lisa 7](#)).

Vestlus perega viiakse läbi ka lapse esmakordsel tulekul lasteaeda (vt [lisa 8](#)).

Rühmaõpetajad täidavad arenguvestluse ettevalmistuslehe õpetaja jaoks ühiselt, koostöös rühma õpetaja abiga, vajadusel kaasates ka teisi lasteaia spetsialiste. Vestluse viib läbi üks rühmaõpetaja või mõlemad rühmaõpetajad.

Vestluse käigus:

1. kirjeldatakse võimalikult täpselt lapse arengutaset (tuues näiteid lapse käitumisest ja tegutsemisest lasteaias);
2. tehakse kokkuvõtte lapse arengu hindamisetulemustest rõhutades positiivset;
3. arutletakse lapse ning pere vajaduste üle;
4. pakutakse lapsevanemale teavet koduste arendamisvõimaluste kohta.

7.5.2. Arenguvestluse dokumenteerimine

Õpetaja märgib rühma õppe- ja kasvatustöö päevikusse ELIISis vestluse toimumise kuupäeva. Kokkuvõtte arenguvestlusest ja lapsevanemaga tehtud kokkulepped, ettepanekud, lisab õpetaja lapse arengu hindamise tabelisse ELIISis.

Kõikide õppeaasta jooksul peetud arenguvestluste kokkuvõtte on osa rühma õppeaasta kokkuvõttest.

7.6. Koolivalmiduse määratlemine

Lapse valmisolek õpingute alustamiseks kujuneb samm-sammult kogu koolieelse elu jooksul. Valmisoleku kujunemist mõjutavad nii sünnipärased eeldused ja võimed kui ka

kasvukeskkond, milles laps elab ja areneb, aga ka lapsevanemad ja õpetajad, kes lapsega suhtlevad ja tema arengut suunavad.

Koolivalmidus on valmisolek minna üle mänguliselt põhitegevuselt õpitegevusele.

Lapse koolivalmiduse kujunemist jälgitakse pedagoogide poolt lapse arengu analüüsimise käigus kogu koolieelsel perioodil.

Logopeed testib sügisel (sept-nov) koolieelikuid, kellel ilmneb mahajäämus eeldatavas eakohases arengus.

Vajadusel nõustatakse lapsevanemaid koolipikenduse küsimuses või kooliminevale lapsele sobiva õppevormi valikul.

Lapsevanem võib taotleda maakonna nõustamiskomisjonilt lapse koolikohustuse täitmise edasilükkamist ühe õppeaasta võrra.

Lasteaiapoolne esindaja nõustamiskomisjonis on logopeed, kes vastutab ka komisjonile esitatavate dokumentide kogumise eest.

Koolipikendust saavatele lastele töötatakse välja individuaalne arenduskava. Vajadusel rakendatakse erialaspetsialistide abi.

Lasteaia ja kooli koostööna võimaldatakse koolieelikul tutvuda kooliga - iga aasta mais korraldatakse koolieelikutele ja lapsevanematele kohtumine tulevaste esimese klassi õpetajatega, tutvutakse koolimajaga .

7.7. Koolivalmiduskaart

Koolivalmiduskaart ([vt lisa 14](#)) on dokument, milles kirjeldatakse laste, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks, arengu tulemusi üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades lähtuvalt koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, tuues välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed.

Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalenud isikud, vanem (eestkostja) ja direktor.

Koolivalmiduskaardi koopiaid säilitab lasteaed ELIISis.

8. TÖÖ ERIVAJADUSTEGA LASTEGA

8.1. Erivajadustega laps

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatuse meetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteaia direktor.

Lasteaed toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

8.2. Töö korraldus erivajadustega lastega

Sügisperioodil (september-november) rühmades laste arengu hindamise käigus selgitatavad rühmaõpetajad välja erivajadustega lapsed.

Erivajadustega lastele koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava, neis valdkondades, milles laps abi ja arendamist vajab.

Individuaalne arenduskava koostatakse ka andekatele lastele arengupotentsiaali realiseerimise toetamiseks vajalikes valdkondades.

Kommunikatiivsete erivajadustega lapse arendusplaani koostab logopeed.

Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse koostaja poolt kirjalik kokkuvõte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

8.3. Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted

Individuaalne arenduskava (edaspidi IAK) koostatakse meeskonnatöona, lähtudes lasteaia õppekavast, rühma neile **lastele, kelle arengutase erineb oluliselt rühma laste keskmisest tasemest.**

Individuaalne arenduskava on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks lapse arengulisi erivajadusi arvestava õppe:

- individuaalsed eesmärgid ja sisu;
- ajalise kestuse;
- hindamise.

IAK koostatakse konkreetsele lapsele neis valdkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest arengust.

IAK koostatakse pärast lapse arengu mitmekülgset jälgimist ja lähima arengu tsooni määramist: selle koostamisel osalevad kõik lapsega tegelevad erialaspetsialistid ja vanemad.

Konkreetsed individuaalse arenduskava koostavad ja selle rakendamise eest vastutavad rühmaõpetajad, logopeed ja aineõpetajad (muusika-, ujumis- ja liikumisõpetaja) ning lapsevanemad.

Individuaalõppekava kaitseb lapse huvisid ja arvestab tema arengutaset ning erivajadusi. Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetset lastest lähtuvate õppeeesmärkidena, millest juhitud nii lapsevanemad kui lasteaia pedagoogid.

Individuaalse arenduskava rakendamisel on neli etappi:

1. Lapse arengutaseme esialgne arengu analüüsimine.
Konsulteerimine vajadusel erispetsialistidega (psühholoog, logopeed, eriarstid).

2. Lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine lapse arendamiseks. Individuaalse arenduskava koostamine konkreetseks perioodiks.
3. Õpetamine ja arendamine ning oluliste muutuste fikseerimine lapse arengumapis.
4. Hinnangu andmine lapse saavutustele ja sellele vastavalt individuaalse arenduskava korrigeerimine.

IAK koosneb järgmistest osadest:

1. Arenduskava eesmärgid ja oskuste kirjeldused vajalike valdkondade kaupa lapsest lähtuvalt;
2. IAK koostamisel ja täideviimisel osalejate konkreetsed tegevused/ülesanded/vahendid, mille kaudu lapse arengut toetatakse;
3. Arenduskava kokkuvõte (tulemus).

IAK vormistatakse lasteaias ühtsetel alustel ([vt lisa 13](#)).

Hinnangu andmise aluseks on individuaalse arenduskava tulemuste analüüs. Sõltuvalt sellest kas eesmärkides püstitatu on omandatud täielikult, pole omandatud või on omandatud osaliselt, loetakse arenduskava täidetuks või osaliselt täidetuks.

Kui täitmata on jäänud olulisi eesmärke või mitmed eesmärgid on osaliselt täidetud, siis tuleb antud IAK-d analüüsida, muuta, täiendada ja edasi arendada. Osaliselt omandatud oskused seatakse järgmise perioodi IAK-s veelkord arendamist vajavateks eesmärkideks.

8.4. Sobitusrühm

Lasteaia direktori ettepanekul on õigus moodustada **sobitusrühm**, kuhu kuuluvad rühma laste tasemest oluliselt erineva erivajadusega laps (meditsiinilise diagnoosi alusel) koos teiste lastega. Erivajadusega lapsele kohandatakse õppekava, metoodika, õppematerjalid, vajadusel ka füüsiline keskkond.

Lapse erivajaduse rahuldamiseks tegutsetab ühtse meeskonnana nii logopeed, rühma õpetajad, abiõpetaja, lapsevanemad kui ka liikumis- ja muusikaõpetaja.

Lapsevanem jagab oma kogemusi lapse suhtlemise iseärasustest kodus ning kõik lapsega tegelevad spetsialistid nõustavad vanemaid ja pereliikmeid koostöö võimalustest lapse arendamisel.

Logopeed jälgib erivajadusega lapse arengut rühmas ja soovib uusi arendamisvõtteid ja vahendeid.

Logopeed soovib lapsevanemale suveperioodiks erinevaid kõnearendusmänge ja võimalusi.

9. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

9.1. Koostöö põhimõtted

Lasteaed lähtub koostöös lapsevanematega partnerluse põhimõtetest. Lasteasutuse õpetajad austavad perekonna, kes kannab peamist vastutust lapse kasvatamise, hoolituse ja arengu eest, kasvatuspõhimõtteid ja teevad lapsevanemaga lapse arengu ja õppimise soodustamiseks koostööd, mis toetub vastastikusele usaldusele ja lugupidamisele ning avatud dialoogile.

Lasteaed tutvustab lastevanemale lasteaia õppekava, rühma aasta ja nädala tegevuskavasid. Lapsevanemale loetakse võimalused osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamisel ja läbiviimisel ning hinnangu andmisel lasteasutuse tegevuse kvaliteedile.

Lapsevanematele edastatakse regulaarselt infot lapse arengu ja õppimise tulemustest. Lapsevanemal on võimalus saada tuge ja nõu kasvatusküsimustes.

Lapsevanematel on õigus olla kindel, et igasugune isiklik info, mida nad on avaldanud kas suuliselt või kirjalikult on konfidentsiaalne ning kooskõlas seadusandlusega.

9.2. Koostöö korraldus

Koostöös lastevanematega arutatakse läbi nii lasteaia kui rühma õppe- ja kasvatustöö eesmärgid kui põhimõtted. Iga aasta septembris-oktoobris lastevanemate koosolekul kooskõlastatakse vanemate ja õpetajate ootused ning eesmärgid läbi rühma tegevuskava.

Lastevanematega suhtlemise võimalused:

- vestlemine lapse lasteaeda tuleku ja lahkumise ajal;
- kirjalikud teated vanematele;
- rühmade teadetetahvlid;
- arenguvestlused lastevanematega (vt [arenguvestluste korraldus](#));
- lastevanemate osalemine rühma tegevustes-üritustel;
- lastevanemate osalemine lasteaia ühisüritustel ([vt lisa 9](#));
- lastevanemate koosolekud (üks kord aastas; vajadusel rohkem);
- lastevanemate rahuolu uuring lasteaia direktori poolt (vt dok 1-5)

Õppeaasta algul valivad iga rühma lapsevanemad ühe liikme lasteaia hoolekogusse.

10. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava analüüsimine ja täiendamine on pidev protsess.

Õppeaasta jooksul, õppe- ja kasvatustegevusi planeerides ja läbi viies, analüüsivad rühmaõpetajad, koostöös lastevanematega ([vt koostöö korraldus lapsevanematega](#)) ja lasteaia juhtkonnaga, lasteaia õppekava.

Täiendused ja uuendused lasteaia õppekavas edastatakse lasteaia õppealajuhatajale õppeaasta lõpul(aprillis). Lasteaia õppealajuhataja valmistab ette ja vormistab täiendused õppekavas.

Õppeaasta viimases pedagoogilises nõukogus kinnitatakse õppeaasta jooksul selgunud vajalikud uuendused ja täiendused lasteaia õppekavas.

Lasteaia õppekava täielikul uuendamisel (riikliku õppekava muutumisel) moodustatakse lasteaias töörühmad õppekava uuendamiseks.

Uuendatud lasteaia õppekava kinnitab lasteaia direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Lisa 1.1 Lapse arengu hindamise tabel. 1,5-2aastane laps

Lapse nimi.....rühm.....sünniaeg.....

Kehaline areng (motoorika areng)		Iseloomustus
1.	Kõnnib abiga trepist üles ja alla.	
2.	Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.	
3.	Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.	
4.	Säilitab kõndides ja joostes sihi ja tasakaalu.	
5.	Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.	
6.	Hüpitab käes palli; jookseb veereva palli järele.	
7.	Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.	
8.	Kasutab mitmesuguseid töövahendeid: liivakühvlit, pliiatsit, kriiti jm	
9.	Asetab klotse üksteise otsa.	
10.	Kortsutab pehmet paberit.	
11.	Sööb ise lusikaga, joob tassist.	
12.	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab).	
13.	Ujulas - liigub vees abivahenditega.	
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):		

Vaimne areng (kognitiivne areng)		Iseloomustus
1.	Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vm) järgi hulgaks.	
2.	Osutab suurt ja väikest.	
3.	Paigutab esemeid täiskasvanu juhendamisel ümber, täidab korraldusi pane sisse, peale, alla	
4.	Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevustes 1-2 sõnalisi lausungeid (grammatiliselt vormistamata)	
5.	On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal oma põhilisi vajadusi väljendada (nt küsida juua, potile vms)	
6.	Hääldab õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid (nt a, e, i, o, u, p, m, t, l).	
7.	Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilti (osutamise või üksiku sõna ütlemisega).	
8.	Orienteerub oma kehal - õpetajaga koos osutab kehaosale.	
9.	Tunneb aktiivselt huvi asjade nimetuste vastu, küsib: mis see on?	
10.	Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid: kes? kus? mida teeb?	
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):		

Üldoskuste (tunnetus-, õpi-, sotsiaalsete – ja enesekohaste oskuste) areng		Iseloomustus
1.	Kasutab oma nime, tunneb end ära peeglis, fotol	
2.	Tunneb rõõmu tegevuses osalemisest.	
3.	Kuulab ja jälgib õpetajat.	
4.	Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes.	
5.	Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.	
6.	Mängib teiste lastega lühikest aega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.	
7.	Mängib vabamängus iseseisvalt.	
8.	Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.	
9.	Käitub enamasti täiskasvanu korralduse järgi.	
10.	Mõistab selgelt väljendatud keeldu.	
11.	Võib karta tundmatuid ja uusi asju.	
12.	Tervitab meeldetuletamisel, tänab ja palub.	
13.	Paneb end üldjuhul ise riidesse ja võtab riidest lahti, kuid vajab abi nõõpide, lukkude, paelte jms puhul.	
14.	Püsib suurema osa päevast puhas ja kuiv.	

Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):

Vaatlusi teostas(id):

.....

Nimi(nimed)/ allkiri/ kuupäev

Lisa 1.2 Lapse arengu hindamise tabel. 2-3aastane laps

Lapse nimi.....rühm.....sünniaeg.....

Kehaline areng (motoorika areng)		Iseloomustus
1.	Kõnnib iseseisvalt trepist üles ja alla.	
2.	Säilitab liikudes tasakaalu (tasakaalupingil, vähendatud pinnal).	
3.	Sooritab õpetaja ettenäitamisel ja juhendamisel harjutusi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.	
4.	Sooritab õpetaja ettenäitamisel ja juhendamisel harjutusi eri asendites, erinevate vahenditega.	
5.	Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge.	
6.	Teeb kaasa kuni 500m pikkuse matka ja püsib kolonnis.	
7.	Keerab raamatulehti ühekaupa.	
8.	Hoiab õigesti pliatsit, lusikat jms (meeldetuletamisel)	
9.	Joonistamisel püsib paberi piires.	
10.	Kaunistab (täppide ja joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (lillepott, paber, kivi jm)	
11.	Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ja rebib paberist tükke.	
12.	Ujulas – liigub iseseisvalt vees;	
13.	mängib iseseisvalt vees	
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):		

Vaimne (kognitiivne) areng		Iseloomustus
1.	Leiab erinevate esemete hulgast <i>üks</i> ja <i>palju</i> .	
2.	Leiab samasuguse kujundi peal-, kõrvuti või sisseasetamise teel.	
3.	Leiab ümbritsevast juhendamise teel sinise, punase, kollase ja roheline värvi.	
4.	Matkib mängus ööle ja päevale iseloomulikke tegevusi.	
5.	Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust; väljendab oma soove ja vajadusi; vastab küsimustele.	
6.	Nimetab esemeid ja tegevusi pildil (millega on ise kokku puutunud nt oma sünnipäeva tähistamine).	
7.	Kasutab kõnes nimisõnade kõrval ka tegu-, ase-, omadus- ja määrsõnu.	
8.	Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r,s,k,õ,ü).	
9.	Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass, tuba-tuppa), osutades pildile või objektile.	
10.	Loeb peast või kordab järele lühikest luuletust.	
11.	Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid, matkib lugemist.	
12.	Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda.	
13.	Oskab osutamise korral nimetada tuttavat looma/lindu. On tutvunud loomade erinevate elukohtadega – kodus/metsas.	
14.	Oskab osutada/tunneb ära tuntumaid puu- ja aedvilju.	
15.	On tutvunud mõistetega <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i> .	
16.	On tutvunud jalgrattakiivri ja helkuri kandmise vajalikkusega.	
17.	Saab aru, et olemas esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	

Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitusel):

Üldoskuste (tunnetus-, õpi-, sotsiaalsete – ja enesekohaste oskuste) areng		Iseloomustus
1.	Ütleb küsimise korral oma eesnime; kas ta on poiss või tüdruk.	
2.	Teab oma vanust (üteldes või näidates sõrmedega).	
3.	Teab oma asju rühmas (kapp, voodi, käterätik).	
4.	Nimetab küsimise peale rühmakaaslaste ja rühma täiskasvanute nimesid.	
5.	Järgib lihtsamaid reegleid.	
6.	Meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, tänab ja palub.	

7.	Osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega nt konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes.	
8.	Jagab mõnikord oma asju teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja.	
9.	Mängib mõnda aega koos teistega.	
10.	Jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.	
11.	Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.	
12.	Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab need.	
13.	Tahab olla iseseisev.	
14.	Püüab teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.	
15.	Teab mõistete <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust.	

Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):

Vaatlusi teostas(id):.....

Nimed/ allkiri/ kuupäev

Lisa 2 Lapse arengu hindamise tabel. 3-4aastane laps

Lapse nimi.....rühm.....sünniaeg.....

Kehaline areng (motoorika areng)		Iseloomustus
14.	Kõnnib iseseisvalt trepist üles ja alla.	
15.	Säilitab liikudes tasakaalu (tasakaalupingil, vähendatud pinnal).	
16.	Sooritab õpetaja ettenäitamisel ja juhendamisel harjutusi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.	
17.	Sooritab õpetaja ettenäitamisel ja juhendamisel harjutusi eri asendites, erinevate vahenditega.	
18.	Mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge.	
19.	Teeb kaasa kuni 500m pikkuse matka ja püsib kolonnis.	
20.	Keerab raamatulehti ühekaupa.	
21.	Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ja rebib paberist tükke.	
22.	Joonistamisel püsib paberi piires.	
23.	Kaunistab (täppide ja joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (lillepott, paber, kivi jm)	
24.	Hoiab õigesti pliatsit, lusikat jms (meeldetuletamisel)	
25.	Ujulas – liigub iseseisvalt vees;	
26.	mängib iseseisvalt vees	
Märkused:		

Vaimne (kognitiivne) areng		Iseloomustus
18.	Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka	
19.	On tutvunud mõistetega <i>sama palju ehk ühepalju ehk võrdselt</i> (paaride moodustamise teel).	
20.	Võrdleb kahte ese suuruse ja pikkuse järgi kasutades mõisteid <i>suurem-väiksem; pikem-lühem</i> .	
21.	Eristab kolmnurka, nelinurka, ringi.	
22.	Leiab ümbritsevast juhendamise teel sinise, punase, kollase ja roheline värvi.	
23.	Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm).	
24.	Leiab õhtule ja hommikule iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm).	
25.	Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi.	
26.	Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust ning vastab küsimustele vajaduse korral 1-2 lausungiga.	
27.	Nimetab esemeid ja tegevusi pildil (millega on ise kokku puutunud).	
28.	Räägib enamasti grammatiliselt õigesti.	
29.	Hääldeb õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r,s,k,õ,ü).	
30.	Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass, tuba-tuppa), osutades pildile või objektile.	
31.	Loeb peast või kordab järele lühikest luuletust.	
32.	Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid, matkib lugemist.	
33.	Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda.	
34.	Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse).	
35.	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	
36.	Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma/lindu. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).	

37.	Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi.	
38.	Teab mõisteid <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i> .	
39.	Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver) ja helkuri vajalikkust	
Märkused:		

Üldoskuste (tunnetus-, õpi-, sotsiaalsete – ja enesekohaste oskuste) areng	Iseloomustus
16. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime; kas ta on poiss või tüdruk.	
17. Teab oma vanust (üteldes või näidates sõrmedega).	
18. Teab oma asju rühmas (kapp, voodi, käterätik).	
19. Nimetab küsimise peale rühmakaaslaste ja rühma täiskasvanute nimesid.	
20. Järgib lihtsamaid reegleid.	
21. Meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, tänab ja palub.	
22. Osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega nt konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes.	
23. Jagab mõnikord oma asju teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja.	
24. Mängib mõnda aega koos teistega.	
25. Jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.	
26. Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.	
27. Seab endale mõningaid eesmärgi ja täidab need.	
28. Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust.	
29. Püüab teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.	
30. Teab mõistete <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust.	
<p>Märkused:</p> <p>Vaatlusi teostas(id):.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center;"><i>Nimi(nimed)/ allkiri/ kuupäev</i></p>	

Lisa 3 Lapse arengu hindamise tabel. 4-5aastane laps

Lapse nimi.....rühm.....sünniaeg.....

Kehaline areng (motoorika areng)		Iseloomustus
1.	Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.	
2.	Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	
3.	Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.	
4.	Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	
5.	Sõrmemängude ajal liigutab iga sõrme eraldi.	
6.	Lõikab joont mööda lõikamist katkestamata.	
7.	Joonistab iseseisvalt vertikaalse, horisontaalse joone, ringi, ruudu.	
8.	Voolimisel muudab materjalide kuju neid pigistades ja venitades.	
9.	Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.	
10.	Hoiab õigesti pliatsit, lusikat jms.	
11.	Suudab hoida tasakaalu jalgrattasõidul.	
12.	Oskab teha endale ise kiigel hoogu.	
13.	Ujulas – kasutab sihipäraselt abivahendeid (ujumiskätiseid, -nuudlit; - lauda);	
14.	- järgib basseini kasutamise hügieenireegleid;	
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitusel):		

Vaimne areng (kognitiivne areng)		Iseloomustus
1.	Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel.	
2.	Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	
3.	Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	
4.	Eristab ruutu ja riskülikut; leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	
5.	Teab ööpäeva osi <i>hommik-päev-õhtu-öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi (pildidel, vestluses).	
6.	Kirjeldab tegevusi ja sündmusi <i>eile-täna-homme</i> .	
7.	Mõistab vasakut ja paremat poolt.	
8.	Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ülal-all, ees-taga (minu ees, minu taga jne)</i> .	
9.	Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.	
10.	Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest, tegevusest.	
11.	Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	
12.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi.	
13.	Kirjeldab oma välimust (kehaosade nimetamine).	
14.	Tunneb mõningaid kodukoha puid ja põõsaid; mets- ja koduloomi, linde.	
15.	Mõistab, et ümbritsevasse keskkonda tuleb suhtuda hoolivalt ja säästvalt.	
16.	Räägib grammatiliselt enamasti õigesti.	
17.	Hääldeb õigesti lihtsamaid konsonantühendeid (<i>-nt, -lt, -mp jne</i>)	
18.	Tunneb täiskasvanu häälamise või rõhutatud häälamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.	
19.	Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule, liisusalme ja luuletusi.	

20.	Teab, kuidas sõiduteed ületada.	
21.	Teab turvavöö, turvatooli ja helkuri vajalikkust.	
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitusel):		

Üldoskused (tunnetus-, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused)		Iseloomustus
1.	Teab enda ees- ja perekonnanime.	
2.	Orienteerub lasteaia ruumides(teab kus on saal, ujula).	
3.	Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	
4.	Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit.	
5.	Oskab vaadelda ning märgata detaile.	
6.	Algatab iseseisvalt mängu, tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	
7.	Mängides 2-4 reeglina mängu peab reeglitest kinni.	
8.	Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.	
9.	Palub täiskasvanutelt ja eakaaslastelt abi	
10.	Säilitab täiskasvanu toetusel püsivuse, viib ülesande lõpuni.	
11.	Tervitab, tänab, palub (meeldetuletusel).	
12.	Saab aru tunnetest ja lõpetab ebasobiva käitumise meeldetuletuse peale	
13.	Paneb end üldjuhul ise riidesse ja võtab riidest lahti, kinnitab lukud.	
14.	Paneb (meeldetuletusel) asjad korda, kokku, riided nagisse	
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):		
<p><u>Vaatlusi teostas(id):</u>.....</p> <p>.....</p> <p style="text-align: center;"><i>Nimi(nimed)/ allkiri/ kuupäev</i></p>		

Lisa 4 Lapse arengu hindamise tabel. 5-6aastane laps

Lapse nimi.....rühm.....sünniaeg.....

Kehaline areng (motoorika areng)		Iseloomustus (sügisel)	Iseloomustus (kevel)
1.	Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel.		
2.	Teeb vahenditega (palliga, hüütsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.		
3.	Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.		
4.	Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele.		
5.	Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.		
6.	Võtub pintslile vajaduse korral värvi ja katab pindu.		
7.	Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja –tõmmetega.		
8.	Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.		
9.	Ühendab voolitud detaile omavahel.		
10.	Ujulas – puhub mulle vette;		
11.	- lebab ja libiseb rinnuli abivahendiga;		
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):			

Vaimne areng (kognitiivne areng)		Iseloomustus (sügisel)	Iseloomustus (kevadel)
1.	Järjestab ja rühmitab esemeid etteantud tunnuse järgi (suurus, vorm, värvus vm)		
2.	Teeb loendamise teel kindlaks esemete arvu (kuni 12), vastab küsimusele „Mitu on?”		
3.	Tunneb numbrimärke.		
4.	Paneb kokku kahe hulga esemed ning liidab.		
5.	Võtab ühest hulgast esemeid ära ning lahutab.		
6.	Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes(all – peal, kohal, keskel, äärel, paremal-vasakul).		
7.	Tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.		
8.	Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone.		
9.	Oskab mõõta esemete pikkust kokkulepitud mõõtühikuga (samm, pulk, nööri vms)		
10.	Teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.		
11.	Oskab nimetada ja kirjeldada aastaaegu.		
12.	Kõne on selge ja arusaadav.		
13.	Kasutab rollimängudes erinevat intonatsiooni, hääletugevust.		
14.	Moodustab üldiselt grammatiliselt õigeid lauseid.		
15.	Jutustab nii isiklikest kogemustest ja sündmustest pildil kui ka oma fantaasiatest.(seotud lausungitega .. ja siis, siis ja..)		
16.	Häälilib täiskasvanu abiga 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.		
17.	Määrab sõna alguse-, lõpuhääliku.		
18.	Tunneb ja kirjutab mõningaid tähti (või sõnu nt oma nime)		
19.	Oskab nimetada ja kirjeldada Eestimaa taimi, loomi.		
20.	Oskab nimetada tuntumaid ameteid (ka oma vanemate ameteid).		
21.	Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.		
22.	Mõistab, et ümbritsevasse keskkonda tuleb suhtuda hoolivalt ja säästvalt.		
23.	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi.		

24.	Nimetab kohti, esemeid, tegevusi, mis võivad olla ohtlikud.		
25.	Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.		
26.	Teab, kuidas ületada tänavat jalgsi ja jalgrattaga.		

Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):

Üldoskused (tunnetus-, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused)		Iseloomustus (sügisel)	Iseloomustus (kevadel)
1.	Nimetab oma lasteaia nime.		
2.	Teab enda ja oma pereliikmete nimesid, kodust aadressi		
3.	Tegutseb omaette, antud ülesandega (u 30 min).		
4.	Üritab alustatud tegevused lõpetada.		
5.	Räägib oma tunnetest: rõõmus, kurb, mures jm.		
6.	Oskab sõpra lohutada ja abistada.		
7.	Teab mõistete <i>õige</i> ja <i>vale</i> tähendust.		
8.	Teab oma, võõra ja ühise tähendust.		
9.	Teeb vahet tegelikkuse ja kujutluse vahel.		
10.	Suhtleb eakaaslastega, osaleb ühistevustes, kooskõlastab oma tegevust teiste laste tegevusega		
11.	Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada.		
12.	Osaleb jõukohastes teatevõistlustes.		
13.	Ootab oma järjekorda.		
14.	Korrigeerib oma käitumist (suunamisel), oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhendi järgi		
15.	Tuleb toime riietumisega: nõöbid, lukud, paelad, pandlad.		
16.	On omandanud peamised hügieenireeglid ja korraharjumused.		
Märkused(lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitusel):			
<p><u>Vaatlusi teostas(id)</u> sügisel:.....</p> <p><u>kevadel:</u>.....</p> <p style="text-align: center;"><i>Nimi(nimed)/ allkiri/ kuupäev</i></p>			

Lisa 5 Lapse arengu hindamise tabel. 6-7 aastane laps

Lapse nimi.....rühm..... sünniaeg

I Kehaline areng (motoorika areng)

	Lapse eeldatav areng	Iseloomustus (sügisel)	Iseloomustus (kevad)
1.	Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel - oskab sõita kahe rattalise rattaga; suusatada; teeb kukerpalli ette		
2.	Teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.		
3.	Oskab rütmi jälgendada – rütmis plaksutada; rütmi järele koputada; muusika rütmis liikuda/tantsida		
4.	Oskab lõnga kergesse kerida.		
5.	Oskab kinga- või saapapaelu aassõlme siduda.		
6.	Käsitseb õigesti kirjutus- ja töövahendeid: pliiatsit, pintsli, kääre, naasklit, pliiatsiteritajat, söögiriistu.		
7.	Oskab kääridega ettejoonistatud ringi või mõne muu lihtsama kujundi välja lõigata		
8.	Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda; püsib värvides joone sees.		
9.	Suudab pöidlaga kordamööda kõiki sama käe sõrmi puudutada.		
10.	Püsib kirjutamisel etteantud joonte vahel.		
11.	Kirjutamisel suund vasakult-paremale/ülevallt-alla		
12.	Ujulas – omandab rütmilise hingamise;		
13.	- libiseb ilma abivahendita;		
14.	- ujub pimekrooli (ilma hingamiseta);		
15.	- järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.		

Märkused(lapse kehalise arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):

II Vaimne areng (kognitiivne areng)

	Lapse eeldatav areng	Iseloomustus (sügisel)	Iseloomustus (kevadel)
1.	Jutustab oma kogemustest, tegevustest ja soovidest.		
2.	Vastab miks? milleks? küsimustele selgitusega		
3.	Kasutab arutluses (täiskasvanu abiga) loogilisi seoseid, nt põhjuse-tagajärje suhet (sellepärast, seni); mis juhtus enne, mis juhtub pärast.		
4.	Järjestab tuttava sisuga 5-osalise pildiseeria, jutustab selle järgi.		
5.	Oskab kirjeldada tuttavate esemete ja nähtuste omadusi.		
6.	Loeb peast luuletusi.		
7.	Jutustab (ja fantaseerib) täiskasvanu suunamisel kuuldu pala või omavalmistatud kunstitöö kohta		
8.	Hääldab kõiki häälikuid õigesti ning räägib selgelt ja arusaadavalt.		

9.	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid.		
10.	Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.		
11.	Eristab lühikest ja pikka häälikut.		
12.	Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.		
13.	Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt „ <i>lähen koli</i> “).		
14.	Loeb mõned sõnad kokku (1-2silbilised)		
15.	Tunneb ja nimetab lihtsamaid tasapinnalisi kujundeid (ring, ruut, kolmnurk, ristkülik) ja ruumilisi kujundeid (kuup, kera); kirjeldab neid kujundeid.		
16.	Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu; tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada.		
17.	Teab arvude 1-12 järjestust - oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.		
18.	Liidab ja lahutab viie piires		
19.	Tunneb ja kasutab sümboleid (+, -, =, >, <).		
20.	Võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt.		
21.	Oskab määrata esemete rühmitamise aluse (vorm, värv) ja jaotada esemeid kahe erineva tunnuse alusel.		
22.	Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm).		
23.	Teab enamkasutatavate mõõtühikute nimetusi (g, kg, cm, m, km, liiter, euro ja sent) ja kuidas ja kus neid ühikuid kasutatakse.		
24.	Oskab kella järgi määrata aega täistundides.		
25.	Oskab nimetada kõiki nädalapäevi ja teab, mis päev eelneb ja järgneb suvalisele nädalapäevale.		
26.	Oskab nimetada aastaagu, nende järgnevust ja iseloomulikke tunnuseid		
27.	Oskab nimetada kuid, nende järgnevust.		

28.	Mõistab ja kasutab aja mõisteid: varem-hiljem/eile-täna-homme jne.		
29.	Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.		
30.	Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone. (hallikas, taevasinine jne)		
31.	Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone, tähtsaid inimesi (president, sportlased)		
32.	Märkab ja kirjeldab nähtusi ja muutusi looduses (täiskasvanu juhendamisel).		
33.	On teadlik ümbritsevatest hädaohtudest: tuli, elekter, liiklus.		
34.	Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.		

Märkused (lapse vaimse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitusel):

III Üldoskused (tunnetus-, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused)

	Lapse eeldatav areng	Iseloomustus (sügisel)	Iseloomustus (kevadel)
1.	Teab enda ja oma pereliikmete nimesid.		
2.	Teab oma sünnipäeva.		
3.	Teab oma aadressi.		
4.	Kasutab üldlevinud viisakusväljendeid.		
5.	Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.		
6.	Järgib isikliku hügieeni nõudeid (sh vajadus nuusata nina, pesta hambaid)		
7.	Tunneb mängust rõõmu ja on suuteline mängule keskenduma.		
8.	Osaleb ning algatab erinevaid mängu; kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.		
9.	Järgib mängus reegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada; jõuab mängukaaslastega kokkuleppele		
10.	Oskab mängus kaotada.		
11.	Tahab, julgeb esineda.		
12.	Soovib ja julgeb suhelda täiskasvanutega, vastates eluolulistele küsimustele.		
13.	Küsib vajadusel abi täiskasvanutelt või kaaslastelt.		
14.	Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.		
15.	Suudab istuda vaikselt, kuulata teiste kõnet katkestamata		
16.	Ootab oma järjekorda.		
17.	Saab aru, kui on toiminud valesti.		
18.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.		
19.	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.		

Märkused (lapse üldoskuste arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitused):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kuupäev: **Õpetajad:**

Lisa 6 Arenguestluse ettevalmistusleht (õpetajale):

1. Millises meeleolus on laps lasteaias (alustan vestlust sellel teemal)

2. Lapse sotsiaalsed oskused (vt arenguvaatlustabel üldoskuste kokkuvõte + näited)-
 - Toon välja positiivse;
 - Annan infot, mida võiks harjutada;
 - Annan konkreetseid soovitusi toetavateks tegevusteks kodus (mida ja kuidas harjutada)

3. Lapse vaimne ja kehaline areng (vt arenguvaatlustabeli kokkuvõtted + näited)
 - Toon välja positiivse;
 - Annan infot, mida võiks harjutada;
 - Annan konkreetseid soovitusi toetavateks tegevusteks kodus (mida ja kuidas harjutada)

4. Mida soovite lapsest veel rääkida? (vestluse kokkuvõte)

Lisa 7 Arenguvestluse ettevalmistusleht(lapsevanemale):

Vestluse eesmärk on kasvatusalaste soovide ja ootuste vastastikune arvestamine.

1. Millises meeleolus tuleb laps lasteaeda?
2. Millest räägib laps pärast päeva lasteaias?
3. Lapse mängud, huvid ja lemmiktegevused kodus.
4. Mida soovite lapsest veel rääkida?

Lisa 8 Küsitlusleht lapsevanemale lapse esmakordsel tulekul Väike-Maarja Lasteaeda

Täname teid ette, et leidsite aega küsimustele vastamiseks. Teie vastused aitavad meil paremini tundma õppida Teie last.

Lapse nimi

Lapse sünniaeg

Lapse kodune aadress

Kodune keel

Emma nimi, telefon ja e-post

.....

Isa nimi, telefon ja e-post

.....

Kas laps sööb/joob iseseisvalt ?

.....

Kas laps kasutab mähkmeid; käib iseseisvalt WC-s?

.....

Kas laps saab iseseisvalt riietumisega hakkama? Milles vajab abi?

.....

.....

Millised on Teie lapse magamisharjumused (kas magab päeval, kui siis mitu korda ja kui pikalt), harjumused magamaminekul?

.....

.....

Lapse lemmikmänguasjad, huvid, lemmikmängud, - tegevused

.....

.....

Kas laps räägib oma juhtumustest, vajadustest, tunnetest

.....

Kas teie laps on olnud varem kodust/emast-isast eemal

.....

Kas teie laps on võõraste laste ja täiskasvanute suhtes julge või võõrastav

.....

Kas teie lapsel on allergiat, kui on, siis mille suhtes

.....

Kas ta põeb kroonilisi haigusi, tarvitab ravimeid

.....

Kas lapsel on mingeid hirme

Palume oma last iseloomustada

.....

.....

.....

.....

Mida peate oluliseks oma lapse kasvatamise juures

.....

.....

Millist toetust ootate lasteaialt kasvatuses osas

.....

.....

Mida sooviksite veel lisada ühiste tegevuste, koostöö kohta lasteaiaga

.....

.....

.....

Lisa 9 Väike-Maarja Lasteaia traditsioonilised ühisüritused

SEPTEMBER

- Tarkusepäev
- Sügise sünnipäev, sügisnäitus
- Rühmade spordipäevad
- Sügismatkad

OKTOOBER

- Õpetajate päev
- Spordipäevad

NOVEMBER

- Mardipäev
- Kadripäev
- Isadepäeva tähistamine

DETSEMBER

- Jõuluootus (advendihommikud, ühine meisterdamine jõuluks)
- Jõulupeod
- Esinemine koduste laste jõulupeol, hooldekodus (vanemad rühmad)

JAANUAR

- Kuuskede ärasaatmine saalis

VEEBRUAR

- Sõbrapäev
- Vabariigi aastapäev
- Esinemine hooldekodus (vanemad rühmad)
- Vastlapäev

MÄRTS

- Lasteaia sünnipäev
- Emakeelepäev

APRILL

- Ülestõusmispühad (ühine meisterdamine ülestõusmispühadeks)

MAI

- Emadepäeva tähistamine
- Pidula „Hüvasti sõim“
- Koolisaatmispeod

JUUNI

- Lastekaitsepäev

ÕPPEAASTA JOOKSUL erinevate lasteteatrite külalissetendused lasteaias

Lisa 10 Lasteaia lõputunnistus

TUNNISTUS

ÕPETAJAD:

ÕPETAJAABI:

MUUSIKAÕPETAJA:

UJUMISÕPETAJA:

LIIKUMISÕPETAJA:

DIREKTOR:

*OH, TE VÄIKESED NAERUSUUD,
PEAGI TEID OOTAMAS KOOL.
OLGE TE VIRGAD JA USINAD,
KOOLIAEG RÕÕMU SIIS TOOB!*

**VÄIKE-MAARJA LASTEAIA LÕPETAJAD
.....RÜHMAST**

• • • • • • • • • •

• • • • • • • • • •

**LÕPETAS
VÄIKE-MAARJA
LASTEAIA**

.....

Lisa 11 Rühma nädala/kuu õppe- ja kasvatustegevuse kava

TEEMA		
VALDKOND	EESMÄRGID	TEGEVUSED (SH ÕUES) VAHENDID
MÄNGUOSKUSED		
ÜLDOSKUSED		
MINA JA KESKKOND LIIKLUS/TERVIS		
KEEL JA KÕNE		
MATEMAATIKA		
KUNST		
MUUSIKA LIIKUMINE UJUMINE		
KOKKUVÕTE/ANALÜÜS		

Lisa 12 Liikumis-, ujumis- ja muusikaõpetuse kava

KUUPLAAN				
VANUS	RÜHM	EESMÄRGID	TEGEVUSED, VAHENDID	Kuu kokkuvõte/ analüüs
1,5-2a				
2-3a				
3-4a				
4-5a				
5-6a				
6-7a				

Lisa 13 Individuaalne arenduskava (IAK)

LAPSE NIMI:

IAK on koostatud ajavahemikuks:

EESMÄRGID:	TEGEVUSED, VAHENDID:	TULEMUS:
<u>ÜLDOSKUSED:</u>		
<u>VALDKONDADE OSKUSED:</u>		

SOOVITUSED, TEGEVUSED LAPSEVANEMALE:

Individaalse arenduskava koostajad:

Õpetajad:

Lapsevanem:

Kuupäev:

Lisa 14 Koolivalmiduse kaart

KOOLIVALMIDUSE KAART

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Rühm:

Väike-Maarja Lasteaias viibitud aeg:

1. Kehaline areng (motoorika areng)
2. Vaimne areng (kognitiivne areng)
3. Üldoskused (tunnetus, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused)
4. Lapse arengu tugevad küljed, arendamist vajavad küljed, soovitusel. Lasteaias rakendatud tugiteenused
5. Kokkuvõtte koolivalmidusest, arvamus koolivalmiduse kohta

Kuupäev:

Õpetajad:
(nimi, allkiri)

Direktor:
(nimi, allkiri)

Lapsevanem:
(nimi, allkiri)